

บทที่ 4.

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและวิจารณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการตรวจวัดคุณภาพอากาศ ก๊าซ O_3 , CO และ NO_2 เป็นเวลา 2 ปี คือจากวันที่ 1 มกราคม 2539 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2540 จำนวน 3 สถานีบริเวณภาคเหนือตอนบน ได้แก่

- ก. สถานีอุพราช บริเวณโรงเรียนอุพราชวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- ข. สถานีศาลากลาง บริเวณศาลากลางจังหวัด เขตติดต่อกับอำเภอเมืองและอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
- ค. สถานีแม่มาะ บริเวณการไฟฟ้าผลิตแม่มาะ จังหวัดลำปาง

4.1 สถานภาพและการเปลี่ยนแปลงของปริมาณ O_3 , CO และ NO_2 ในปี พ.ศ. 2539 และ 2540

4.1.1 อุพราช

สถานภาพและการเปลี่ยนแปลงตลอดทั้งปีของปริมาณ O_3 , CO และ NO_2 บันทึกเป็นรายชั่วโมง ที่ อุพราช จังหวัดเชียงใหม่ เปรียบเทียบระหว่าง ปี 2539 และ 2540 ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.1

ปริมาณ O_3 ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนสิงหาคมของปี 2539 มีระดับสูงกว่าในช่วงเดียวกันของปี 2540 อย่างชัดเจน แต่ในช่วงเดือนกันยายนถึงเดือนธันวาคม ปริมาณ O_3 ในปี 2540 กลับมีแนวโน้มสูงกว่าในปี 2539

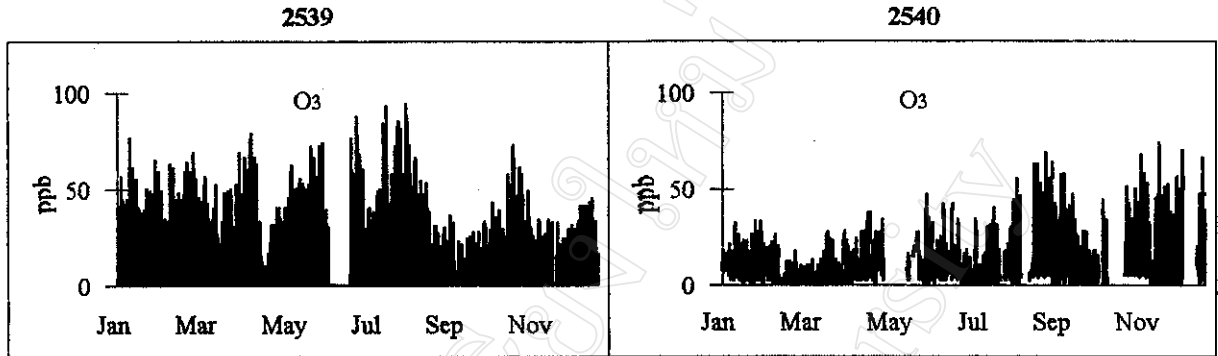
จากตารางที่ 4.1 จะเห็นว่า ค่าสูงสุดรายชั่วโมงของ O_3 วัดได้ 94 ppb ในเดือนเมษายน 2539 ซึ่งอยู่ในช่วงฤดูแล้ง โดยมีค่าเฉลี่ยรายชั่วโมงอยู่ระหว่าง 6.7 - 20.6 ppb. และในปี 2540 ค่าสูงสุดรายชั่วโมงของ O_3 วัดได้ 80 ppb. ในเดือนมิถุนายน และเดือนธันวาคม โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 6.9 - 15.9 ppb. อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าปริมาณของก๊าซ O_3 ในเดือนตุลาคม - ธันวาคม 2539 มีค่าเฉลี่ยรายชั่วโมงต่ำกว่าในเดือนตุลาคม - ธันวาคม 2540 มาก และอยู่ในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งน่าจะเป็นความผิดปกติของบางข้อมูลในช่วงดังกล่าว

ปริมาณ CO ในปี 2539 ระหว่างช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน มีระดับสูงกว่าในปี 2540 เล็กน้อย ส่วนในช่วง พฤษภาคมถึงกรกฎาคม ปริมาณ CO ของทั้งสองปีแม้จะแสดงระดับใกล้เคียงกัน แต่ในบางช่วงของเดือนสิงหาคม 2540 ปริมาณ CO จะมีระดับเพิ่มสูงขึ้นค่อนข้างผิดปกติแต่เป็นเพียงระยะสั้นๆ และในช่วงเดือนกันยายนถึงธันวาคม ปริมาณ CO ในปี 2540 กลับมีแนวโน้มสูงกว่าในปี 2539 (ดังรูปที่ 4.1)

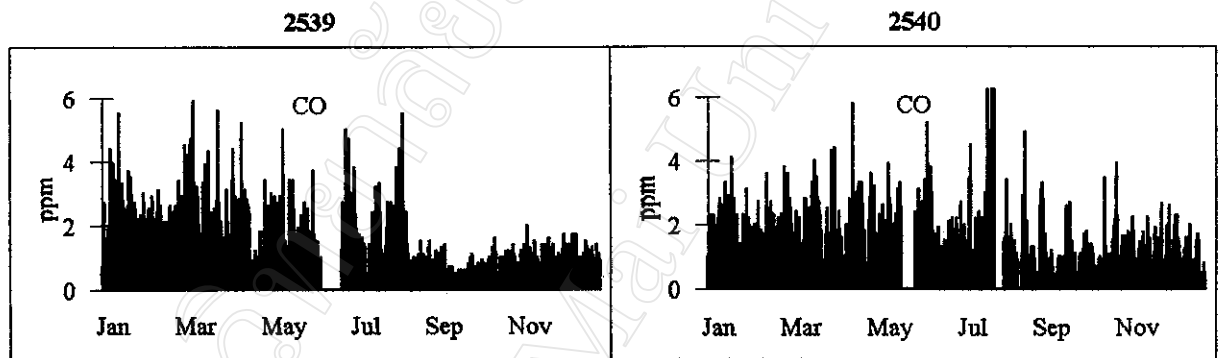
ค่าสูงสุดรายชั่วโมงของ CO ในตารางที่ 4.1 วัดได้ 5.9 ppm ในเดือนมกราคม 2539 และมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.6 - 1.1 ppm. ส่วนในปี 2540 ค่าสูงสุดรายชั่วโมงของ CO วัดได้ 16.7 ppm. ในเดือนเมษายน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.5 - 1.2 ppm.

ปริมาณ NO_2 ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนสิงหาคมของปี 2539 มีระดับสูงกว่าปี 2540 อย่างชัดเจน หลังจากนั้น (เมษายนถึงพฤษภาคม) จึงจะมีระดับใกล้เคียงกัน แต่ในช่วงเดือนกันยายนถึงต้นเดือนธันวาคม ปริมาณ NO_2 ในปี 2540 กลับมีแนวโน้มสูงกว่าในปี 2539 (รูปที่ 4.1)

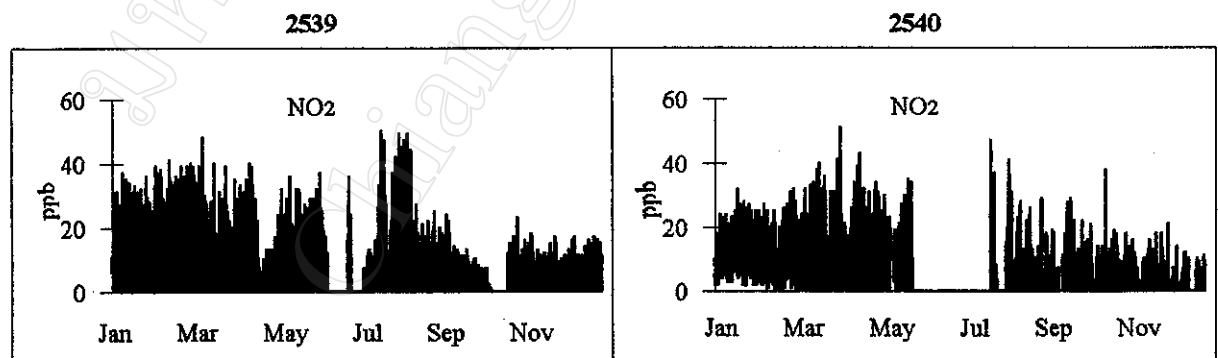
สถานการณ์การแปรผันของก๊าซ O₃ (ppb.)

สถานการณ์การแปรผันของก๊าซ CO (ppm.)

สถานการณ์การแปรผันของก๊าซ NO₂ (ppb.)

ภาพที่ 4.1 สถานการณ์การแปรผันของ O₃ (ppb), CO (ppm) และ NO₂ (ppb) บันทึกเป็นรายชั่วโมง
ที่พุทธราช ปี 2539 และ 2540

ค่าสูงสุดรายชั่วโมงของ NO_2 จากตารางที่ 4.1 วัดได้ 55 ppb ในเดือนพฤศจิกายน 2539 โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 5.2 - 15.2 ppb. และค่าสูงสุดของ NO_2 ในปี 2540 วัดได้ 65 ppb ในเดือนพฤศจิกายน มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.3 - 13.7 ppb.

จึงพอสรุปได้ว่า ในช่วงเริ่มต้นของปี (มกราคมถึงเมษายน) หรือช่วงฤดูแล้ง ปริมาณของก๊าซทั้งสามคือ O_3 , CO และ NO_2 ในปี 2539 มีระดับสูงกว่าในปี 2540 แต่ในช่วงระหว่างเดือนกันยายนถึงธันวาคม ระดับของก๊าซดังกล่าวในปี 2540 กลับมีแนวโน้มสูงกว่าในปี 2539

ตารางที่ 4.1 ค่าเฉลี่ยรายเดือน และค่าสูงสุด ของปริมาณ O_3 (ppb), CO (ppm) และ NO_2 (ppb) ที่ยุพราช ปี 2539 และ 2540

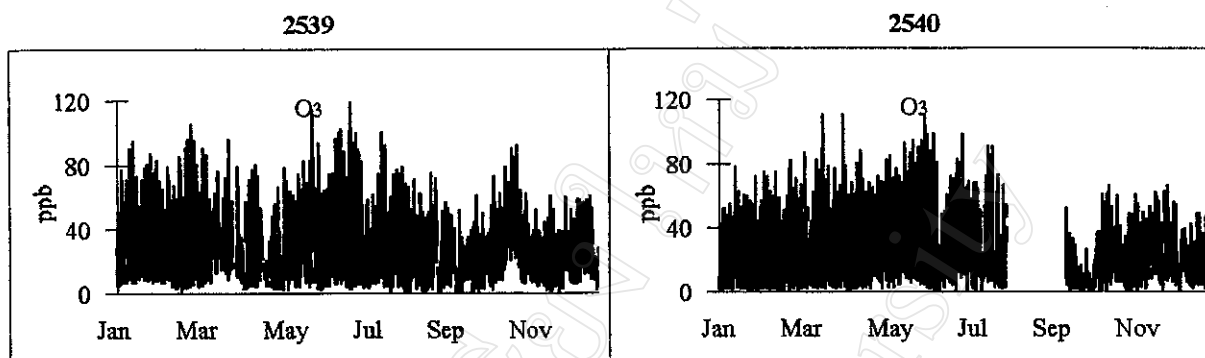
เดือน	O_3 (ppb)				CO (ppm)				NO_2 (ppb)			
	ค่าเฉลี่ย		ค่าสูงสุด		ค่าเฉลี่ย		ค่าสูงสุด		ค่าเฉลี่ย		ค่าสูงสุด	
	2539	2540	2539	2540	2539	2540	2539	2540	2539	2540	2539	2540
มกราคม	14.7	6.9	76	33	1.1	0.9	5.9	4.1	15.2	10.2	48	32
กุมภาพันธ์	14.2	8.3	79	38	1.0	1.0	5.6	5.8	10.9	13.7	40	51
มีนาคม	20.6	11.4	87	47	0.9	1.2	5	5.2	10.7	4.6	37	35
เมษายน	19.1	12.9	94	69	0.8	1.0	5.5	16.7	12.8	6.8	50	47
พฤษภาคม	15.7	12.9	73	74	0.6	0.8	2	3.92	7.0	5.6	23	38
มิถุนายน	10.9	15.4	45	80	0.6	0.6	1.8	2.67	6.7	3.3	17	21
กรกฎาคม	9.3	7.3	48	33	0.6	0.5	2.4	2.1	7.0	5.3	18	20
สิงหาคม	7.1	7.8	45	38	0.7	1.0	3.1	6	6.5	4.8	20	19
กันยายน	7.0	9.6	47	47	0.6	1.1	3.9	4.7	5.3	6.4	16	21
ตุลาคม	8.4	13.8	54	69	0.8	1.2	3.9	4.7	5.2	5.7	24	16
พฤศจิกายน	6.7	13.1	45	74	0.7	1.0	3.5	4.1	7.4	9.0	55	65
ธันวาคม	9.5	15.9	50	80	0.7	1.3	3.3	6.5	8.7	6.0	27	43
ค่าเฉลี่ย	11.9	11.3	61.9	56.8	0.8	1.0	3.8	5.5	8.6	6.8	31.2	34
ค่ามาตรฐาน	100				30				170			

4.1.2 สาธารณ

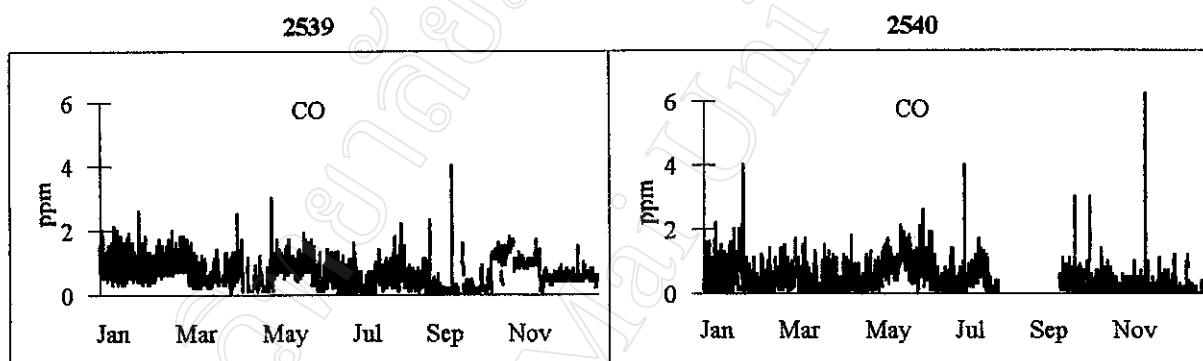
สถานภาพและการเปลี่ยนแปลงตลอดทั้งปีของปริมาณ O_3 , CO และ NO_2 บันทึกเป็นรายชั่วโมง ที่ศาลากลาง เปรียบเทียบระหว่าง ปี 2539 และ 2540 ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.2

สถานภาพและการเปลี่ยนแปลงของ O_3 ตลอดทั้งปี แม้จะมีความใกล้เคียงและคล้ายคลึงกันในทุกสองปี แต่ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม และเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคมของปี 2539 จะมีปริมาณ O_3 สูงกว่าในช่วงเดียวกันของปี 2540 เล็กน้อย เฉพาะเดือนเมษายนเท่านั้นที่ปริมาณของ O_3 ในปี 2540 แสดงระดับสูงกว่าในปี 2539

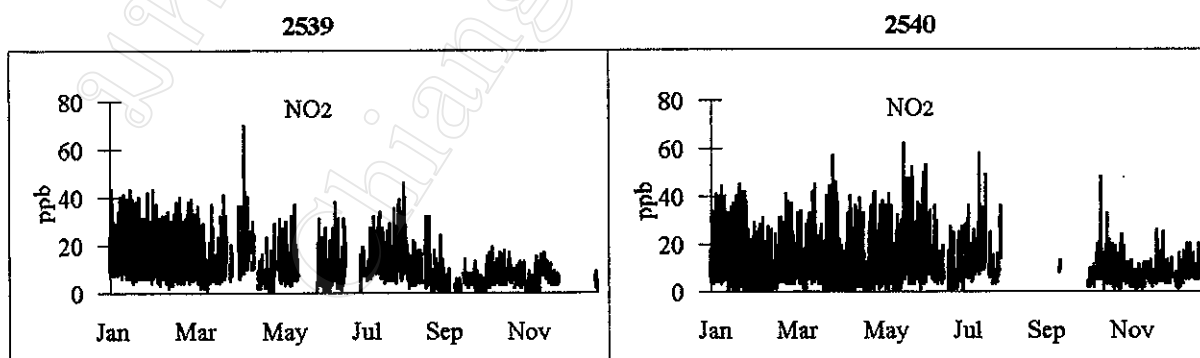
สถานการณ์การแปรผันของก๊าซ O₃ (ppb.)

สถานการณ์การแปรผันของก๊าซ CO (ppm.)

สถานการณ์การแปรผันของก๊าซ NO₂ (ppb.)

ภาพที่ 4.2 สถานการณ์การแปรผันของ O₃ (ppb), CO (ppm) และ NO₂ (ppb) บันทึกเป็นรายชั่วโมง
ที่ศาลากลาง ปี 2539 และ 2540

จากตารางที่ 4.2 จะเห็นว่าค่าสูงสุดรายชั่วโมงของ O_3 วัดได้ 119 ppb ในเดือนมีนาคม 2539 โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 10.5 - 31.7 ppb. ส่วนค่าสูงสุดของ O_3 ในปี 2540 วัดได้ 113 ppb ในเดือนสิงหาคม และมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.3 - 33.2 ppb.

สำหรับสถานภาพและการเปลี่ยนแปลงของก๊าซ CO นั้น นับว่ามีแนวโน้มใกล้เคียงและคล้ายคลึงกันทั้งสองปี (ดังรูปที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยรายเดือน และค่าสูงสุด ของปริมาณ O_3 (ppb.), CO (ppm) และ NO_2 (ppb) ที่ศาลากลาง ปี 2539 และ 2540

เดือน	O_3 (ppb)				CO (ppm)				NO_2 (ppb)			
	ค่าเฉลี่ย		ค่าสูงสุด		ค่าเฉลี่ย		ค่าสูงสุด		ค่าเฉลี่ย		ค่าสูงสุด	
	2539	2540	2539	2540	2539	2540	2539	2540	2539	2540	2539	2540
มกราคม	27.8	20.6	105	87	0.8	0.4	2.6	4	14.5	10.6	43	45
กุมภาพันธ์	26.9	28.1	95.2	110	0.5	0.4	3	1.8	12.2	10.7	70	57
มีนาคม	31.7	33.2	119	111	0.7	0.6	1.9	4	10.6	12.7	38	62
เมษายน	26.5	22.7	100.3	91	0.4	0.4	4	1.7	9.6	12.9	46	58
พฤษภาคม	25.7	18.3	92	66	0.8	0.2	1.8	8.4	6.1	7.1	19	48
มิถุนายน	16.5	18.6	65	67	0.4	0.1	1.5	7	4.9	6.5	20	26
กรกฎาคม	13.9	11.3	60	49	0.2	0.2	2	7	5.8	3.6	19	16
สิงหาคม	10.5	7.9	76.1	113	0.4	0.1	2	3	7.1	5.0	21	20
กันยายน	10.7	1.3	95	54	0.4	0.3	74	2	7.6	0.8	22	2
ตุลาคม	11.6	14.1	74	76	0.2	0.3	1.5	1.3	3.7	1.5	20	15
พฤศจิกายน	11.3	18.1	68	84	0.2	0.3	1.1	2	6.1	2.4	146	36
ธันวาคม	17.8	24.7	72	88	0.5	0.6	2	3	9.2	9.3	77	37
ค่าเฉลี่ย	19.2	18.2	85.1	83	0.5	0.3	8.1	3.5	8.1	6.9	45.1	35.2
ค่ามาตรฐาน	100				30				170			

ค่าสูงสุดรายชั่วโมงของ CO ในตารางที่ 4.2 วัดได้ 74 ppm ในเดือนกันยายน 2539 และมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.2 - 0.8 ppm. ส่วนในปี 2540 ค่าสูงสุดรายชั่วโมงของ CO วัดได้ 8.4 ppm. ในเดือนพฤษภาคม โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.1 - 0.6 ppm.

ปริมาณ NO_2 ส่วนใหญ่จะมีระดับและการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายคลึงกันทั้งสองปี แต่ในช่วงฤดูฝน (พฤษภาคม ถึง สิงหาคม) ของปี 2540 จะแสดงระดับ NO_2 สูงกว่าในปี 2539 (รูปที่ 4.2)

ค่าสูงสุดรายชั่วโมงของ NO_2 ในตารางที่ 4.2 วัดได้ 146 ppb ในเดือนพฤศจิกายน 2539 และมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.7 - 14.5 ppb. ส่วนในปี 2540 ค่าสูงสุดรายชั่วโมงของ NO_2 วัดได้ 62 ppb. ในเดือนมีนาคม โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.8 - 12.9 ppb.

4.1.3 สถานีแม่เมาะ

สถานภาพและการเปลี่ยนแปลงตลอดทั้งปีของปริมาณ O_3 , CO และ NO_2 บันทึกเป็นรายชั่วโมง ที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เปรียบเทียบระหว่าง ปี 2539 และ 2540 ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.3

ปริมาณ O_3 ของทั้งสองปี แสดงแนวโน้มของระดับที่ค่อนข้างสูงในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนสิงหาคม คือสูงกว่าในช่วงต้น (มกราคมถึงกุมภาพันธ์) และปลายปี (กันยายนถึงธันวาคม) โดยทั่วไป ปริมาณ O_3 ของทั้งสองปีมีระดับค่อนข้างใกล้เคียงกัน ยกเว้นในเดือนมิถุนายน และต้นเดือนกันยายน ที่ปริมาณ O_3 ในปี 2539 มีระดับต่ำกว่าในปี 2540

จากตารางที่ 4.3 จะเห็นว่า ค่าสูงสุดของปริมาณ O_3 ในปี 2539 วัดได้สูงสุดคิดปกติถึง 439 ppb. (ค่ามาตรฐาน = 100 ppb.) ในเดือนสิงหาคม ซึ่งเป็นช่วงกลางฤดูฝน และปริมาณฝนรวมทั้งเดือนวัดได้ 215.5 มม. (ตารางที่ 4.7) อีกทั้งระยะแสงแดดมีค่าเพียง 97.8 ชั่วโมง (ตารางที่ 4.5) ดังนั้นปริมาณ O_3 จึงควรมีระดับต่ำกว่าในเดือนอื่น ค่าเฉลี่ย O_3 อยู่ระหว่าง 3.7 - 19.1 ppb. ส่วนในปี 2540 ค่าสูงสุดของปริมาณ O_3 วัดได้ 390 ppb. ในเดือนพฤศจิกายน และมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 6.3 - 33.5 ppb.

ปริมาณ CO ในช่วงเดือนเดียวกันของทั้งสองปีจะแสดงระดับที่ใกล้เคียงกัน เพียงแต่ในปี 2539 จะมีบางช่วงที่ระดับ CO เพิ่มขึ้นอย่างไม่ค่อยจะปกตินัก (รูปที่ 4.3)

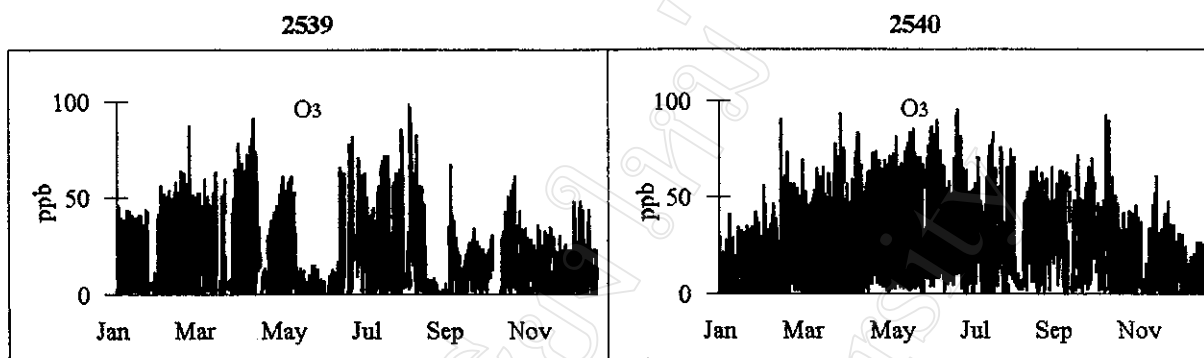
ค่าสูงสุดของปริมาณ CO ในปี 2539 วัดได้ 6.8 ppm. ในเดือนมีนาคม โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.1 - 0.8 ppm. ส่วนในปี 2540 ค่าสูงสุดของปริมาณ CO วัดได้ 7.5 ppm. ในเดือนสิงหาคม และมีค่าเฉลี่ยรายเดือน อยู่ระหว่าง 0.1 - 0.8 ppm. (ตารางที่ 4.3)

ปริมาณ NO_2 ในเดือนเมษายน, กันยายน และพฤศจิกายน เพียง 3 เดือนในปี 2539 ที่แสดงระดับต่ำกว่าในปี 2540 ในช่วงเดือนเดียวกัน แต่ในเดือนสิงหาคม และเดือนธันวาคม ปริมาณ NO_2 ในปี 2539 จะมีระดับสูงกว่าในปี 2540 นอกนั้นจะแสดงระดับที่ใกล้เคียงกันในทั้งสองปี (รูปที่ 4.3)

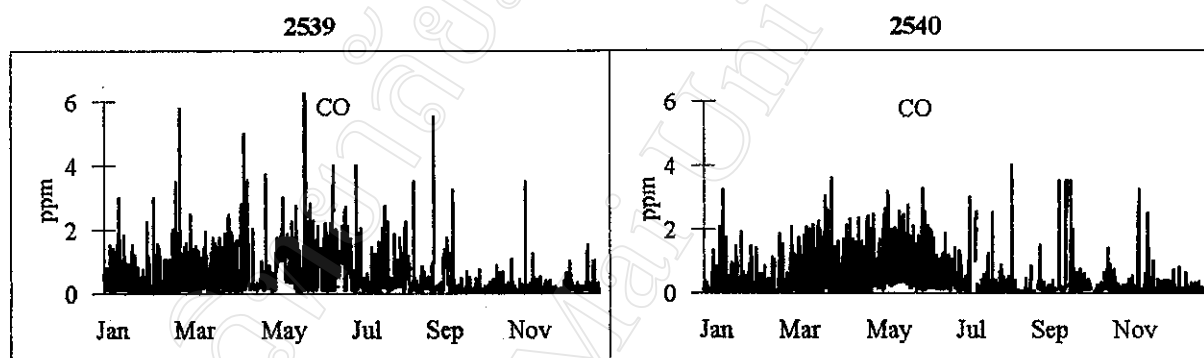
จากตารางที่ 4.3 จะเห็นว่า ค่าสูงสุดของปริมาณ NO_2 ในปี 2539 วัดได้ 51.3 ppb. ในเดือนพฤษภาคม โดยมีค่าเฉลี่ยรายเดือน อยู่ระหว่าง 1.7 - 7.1 ppb. ส่วนในปี 2540 ค่าสูงสุดของปริมาณ NO_2 วัดได้ 262 ppb. ในเดือนสิงหาคม ซึ่งนับว่ามีค่าสูงเกินกว่าค่ามาตรฐาน (ค่ามาตรฐาน = 170 ppb.)

จึงพอสรุปได้ว่า โดยทั่วไป ปริมาณของก๊าซทั้งสาม (O_3 , CO และ NO_2) จะมีสถานภาพและการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกันเกือบตลอดทั้งปี เมื่อเปรียบเทียบระหว่างปี 2539 และ 2540 คือมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก

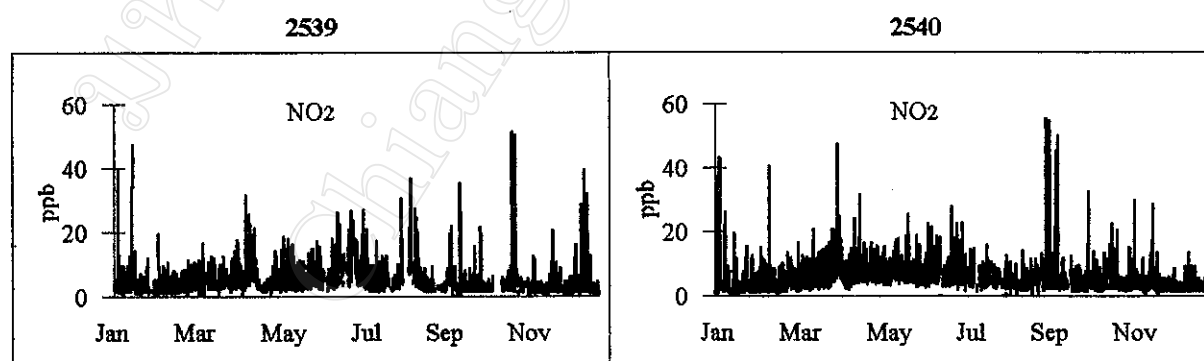
สถานภาพการแปรผันของก๊าซ O₃ (ppb.)

สถานภาพการแปรผันของก๊าซ CO (ppm.)

สถานภาพการแปรผันของก๊าซ NO₂ (ppb.)

ภาพที่ 4.3 สถานภาพการแปรผันของ O₃ (ppb), CO (ppm) และ NO₂ (ppb) บันทึกเป็นรายชั่วโมง
ที่สถานีแม่เกาะ ปี 2539 และ 2540

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยรายเดือน และค่าสูงสุด ของปริมาณ O_3 (ppb), CO (ppm) และ NO_2 (ppb) ที่สถานีแม่เมาะ
ปี 2539 และ 2540

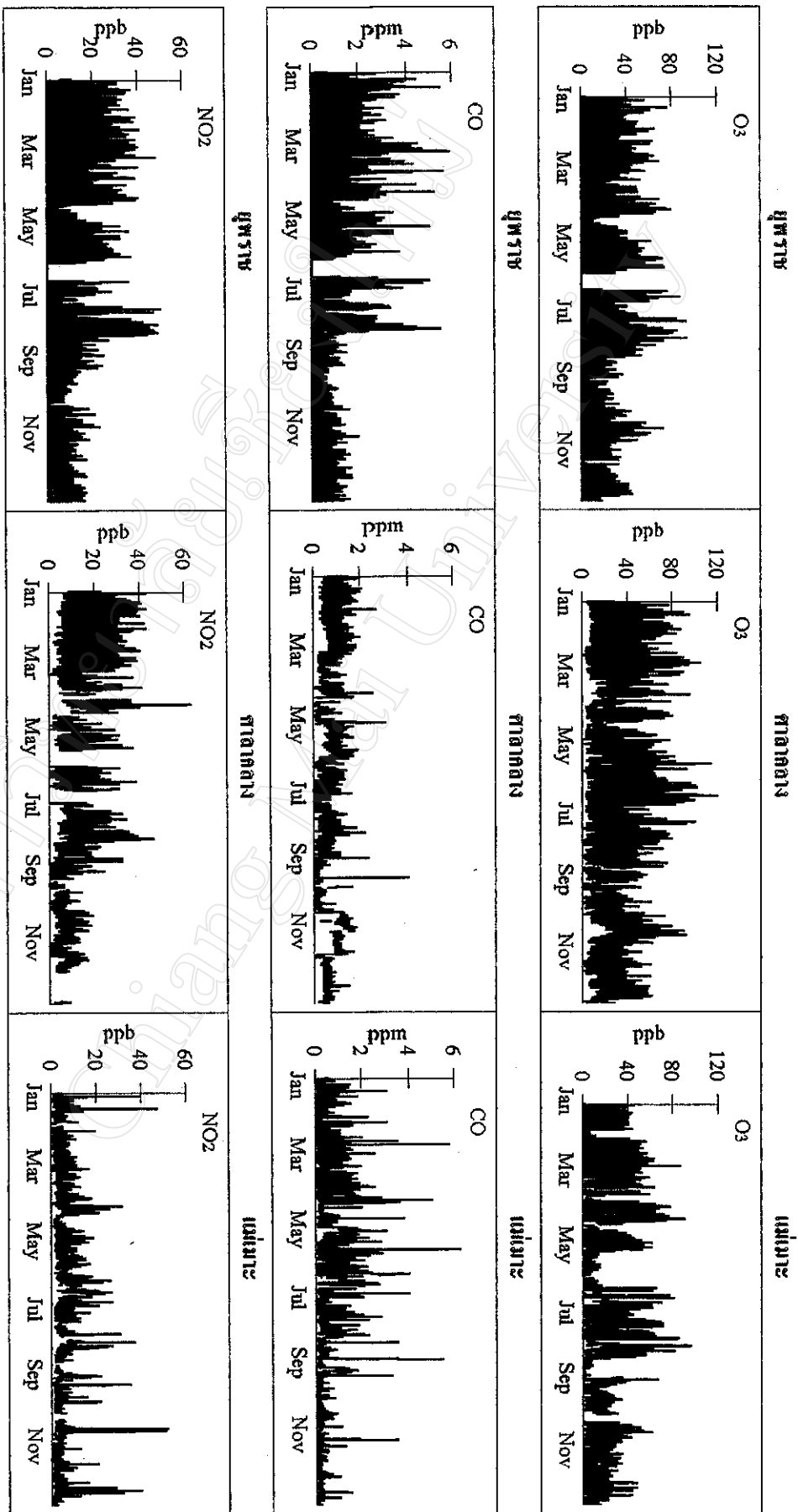
เดือน	O_3 (ppb)				CO (ppm)				NO_2 (ppb)			
	ค่าเฉลี่ย		ค่าสูงสุด		ค่าเฉลี่ย		ค่าสูงสุด		ค่าเฉลี่ย		ค่าสูงสุด	
	2539	2540	2539	2540	2539	2540	2539	2540	2539	2540	2539	2540
มกราคม	14.1	14.2	86.8	90	0.3	0.2	5.8	3.3	4.0	4.5	47.0	43
กุมภาพันธ์	18.4	27.5	90.8	93	0.6	0.6	5	3.6	5.0	7.6	31.3	47.5
มีนาคม	15.2	33.5	86	95	0.8	0.8	6.8	3.3	7.1	7.3	26.8	27.8
เมษายน	19.1	28.3	96	83.3	0.4	0.3	5.5	4	5.2	5.7	36.8	55.5
พฤษภาคม	15.3	21.5	60.5	92	0.1	0.3	3.5	3.8	3.5	5.0	51.3	32.3
มิถุนายน	8.9	10.4	47	47.5	0.1	0.1	1.5	1.2	2.4	2.6	39.5	13.5
กรกฎาคม	8.4	6.6	33	41.5	0.1	0.1	3.4	4.5	2.1	1.9	15.3	65.0
สิงหาคม	5.5	12.5	439	192.8	0.1	0.3	2.3	7.5	1.9	2.5	23.5	262
กันยายน	6.1	6.3	369.8	64	0.1	0.3	5.7	6.3	1.8	2.5	25.8	48.5
ตุลาคม	4.3	11.5	157.8	355.5	0.2	0.4	5.7	6.3	2.0	2.4	17.5	20.5
พฤศจิกายน	3.7	8.9	32.8	390.5	0.2	0.2	1.5	2.8	1.7	2.9	20.0	43.5
ธันวาคม	8.5	13.3	70	63	0.2	0.4	5	6	2.8	3.5	41.3	45.5
ค่าเฉลี่ย	10.6	16.2	124.9	134	0.3	0.3	4.3	4.4	3.3	4.4	31.3	58.7
ค่ามาตรฐาน	100				30				170			

4.2 ปริมาณของ O_3 , CO และ NO_2 ที่ยุพราช, ศาลากลาง และสถานีแม่เมาะ

การเปรียบเทียบปริมาณ ของ O_3 , CO และ NO_2 บันทึกที่ ยุพราช, ศาลากลาง และสถานีแม่เมาะ ในปี พ.ศ. 2539 ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.4 ปรากฏว่า

ปริมาณ O_3 ที่ศาลากลาง มีระดับสูงกว่าที่ยุพราช และที่สถานีแม่เมาะ เกือบตลอดทั้งปี บ่งชี้ถึง O_3 ในเขตชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของ CO, NO_x และ HC ซึ่งเป็นสารพิษจากการกระทำของมนุษย์ (antropogenic substances) ทำให้เกิดขบวนการเคมีแสงแดดมากขึ้น ปริมาณ O_3 จึงมีระดับสูงขึ้นตามสมการ (2.1) ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวจะเห็นได้อย่างชัดเจนในช่วงเดือนมกราคม ถึงเดือนมิถุนายน ส่วนปริมาณ O_3 ที่บันทึกได้จากยุพราช และสถานีแม่เมาะ ต่างแสดงระดับในแต่ละเดือนใกล้เคียงกันเกือบตลอดทั้งปี ยกเว้นช่วงระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคมเพียง 3 เดือนเท่านั้น ที่ปริมาณ O_3 จากยุพราช แสดงระดับสูงกว่าที่สถานีแม่เมาะ ก่อนข้างชัดเจน

ปริมาณ CO ที่ยุพราช (ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิด CO) แสดงระดับสูงกว่าที่ศาลากลาง และที่สถานีแม่เมาะ ตลอดทั้งปี สำหรับที่สถานีแม่เมาะ โดยทั่วไปปริมาณ CO จะมีระดับค่อนข้างสูงกว่าที่ศาลากลางเกือบตลอดทั้งปี ยกเว้นในเดือนมกราคม พฤศจิกายนและธันวาคม ที่ปริมาณ CO ณ ศาลากลาง แสดงระดับสูงกว่าที่สถานีแม่เมาะ

รูปที่ 4.4 การเปลี่ยนแปลงของก๊าซ O₃ (ppb), CO (ppm) และ NO₂ (ppb) เป็นรายชั่วโมง ที่กรุงเทพมหานคร, ปทุมธานี และนนทบุรี ปี 2539.

ปริมาณ NO_2 ที่ศาลากลาง และที่ยุพราช จะมีระดับค่อนข้างใกล้เคียงกันในแต่ละเดือน อีกทั้งมีการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือปริมาณ NO_2 มีระดับสูงจากเดือนมกราคมไปจนถึงเดือนกันยายน และจะลดลงสู่ระดับต่ำใกล้เคียงกันหลังจากนั้นจนถึงสิ้นปี 2539 ส่วนปริมาณ NO_2 ในแต่ละเดือนที่สถานีแม่เมาะนั้น มีระดับค่อนข้างต่ำกว่าที่ศาลากลางและที่ยุพราช มีการเปลี่ยนแปลง (เพิ่มขึ้นหรือลดลง) ไม่ค่อยจะแน่นอนตลอดทั้งปี

การเปรียบเทียบปริมาณ ของ O_3 , CO และ NO_2 บันทึกที่ศาลากลาง, ยุพราช และสถานีแม่เมาะ ในปี พ.ศ. 2540 ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.5 ปรากฏว่า ปริมาณ O_3 ที่ยุพราชในแต่ละเดือน มีระดับอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าที่ศาลากลาง และที่สถานีแม่เมาะ ตลอดทั้งปี บ่งชี้ถึงการเกิด O_3 ในเขตชุมชนมีค่าต่ำกว่าในเขตชนบทที่ไกลออกไป เนื่องจากปฏิกิริยาของ O_3 กับ nitric oxide (NO) เกิดเป็น NO_2 และ O_2 ตามสมการ (1.6) อย่างไรก็ตามระหว่างช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนสิงหาคมของทั้งศาลากลาง และสถานีแม่เมาะ จะสังเกตเห็นระดับ O_3 อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเดือนมิถุนายน ส่วนในช่วงต้นและปลายปี ระดับ O_3 จะลดลงอยู่ในเกณฑ์ต่ำสุดในรอบปี สำหรับที่ยุพราชนั้น จะเห็นว่าระดับต่ำสุดของปริมาณ O_3 เกิดขึ้นในช่วงต้นของปี และจะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นจากจากมีนาคมถึงธันวาคมตามลำดับ

ปริมาณ CO ที่ยุพราช (แหล่งกำเนิดก๊าซ CO) แสดงระดับสูงในแต่ละเดือน คือสูงกว่าที่สถานีแม่เมาะ และที่ศาลากลาง ตามลำดับ การสะสมปริมาณ CO ที่ยุพราชตลอดทั้งปี ดูเหมือนจะมากเป็นสองเท่าของที่ศาลากลาง

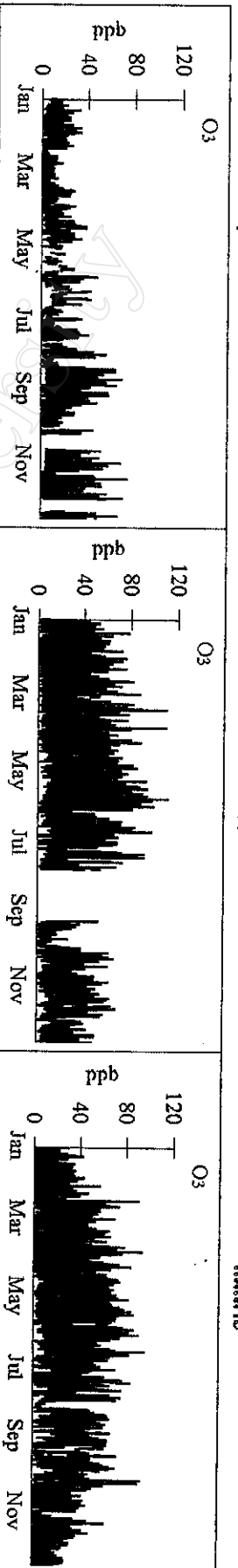
โดยทั่วไป ปริมาณ NO_2 แสดงระดับสูงที่ศาลากลาง คือสูงกว่าที่ยุพราช และที่สถานีแม่เมาะ อย่างเด่นชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนสิงหาคม สำหรับปริมาณ NO_2 ที่สถานีแม่เมาะ ค่อนข้างจะมีระดับอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และมีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ค่อยจะปกติในเดือนกันยายน

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย 2 ปี (2539 - 2540) ของปริมาณ O_3 , CO และ NO_2 ที่บันทึกจากยุพราช, ศาลากลาง และสถานีแม่เมาะ ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.6 ปรากฏว่า ปริมาณ O_3 ที่ศาลากลางมีระดับสูงกว่าที่ยุพราช อย่างเด่นชัดเกือบตลอดทั้งปี บ่งชี้ถึงการเคลื่อนย้าย O_3 จากแหล่งกำเนิดในตัวเมืองไปสู่ชนบทที่ไกลออกไป โดยเฉพาะบริเวณที่อยู่ใต้ลม (down wind) จากแหล่งกำเนิด ซึ่งลมส่วนใหญ่ เป็นลมใต้หรือตะวันตกเฉียงใต้ พัดผ่านบริเวณจังหวัดเชียงใหม่มาจากทิศอื่น ๆ เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดเชียงใหม่รายล้อมด้วยเทือกเขาน้อยใหญ่กั้นลมจากทิศต่าง ๆ ไว้ (ตามรูปที่ 2.4) โดยมีแนวร่องลมเป็นลมฝ่ายใต้และลมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่านร่องแม่น้ำปิงเข้าสู่จังหวัดเชียงใหม่ ได้ง่ายกว่าทิศอื่น ๆ ยกเว้นในเดือนกันยายน ที่ปริมาณ O_3 แสดงระดับสูงที่ยุพราช สำหรับที่สถานีแม่เมาะ แม้จะมีปริมาณ O_3 สูงใกล้เคียงกับที่ศาลากลางเกือบตลอดทั้งปี แต่ในช่วงเดือนมกราคมถึงมีนาคม, กันยายน และช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม ความแตกต่างของระดับ O_3 จะสังเกตเห็นค่อนข้างชัดเจนในทั้งสองสถานียดังกล่าว (ศาลากลางและยุพราช) กล่าวคือในช่วงเดือนมกราคมถึงมีนาคม และช่วงพฤศจิกายนถึงธันวาคม ระดับ O_3 ที่ศาลากลาง จะสูงกว่าที่ยุพราช แต่ในเดือนกันยายน ปริมาณ O_3 ที่ยุพราชกลับสูงกว่าที่ศาลากลาง ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงระยะเวลาดังกล่าวเป็นช่วงฤดูแล้ง อากาศมีความชื้นต่ำกว่าช่วงฤดูฝน (ตารางที่ 4.4) มีระยะแสงแดดยาวนานกว่า (ตารางที่ 4.5) อีกทั้งค่าอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยในเดือนมีนาคม และเมษายน มีแนวโน้มสูงกว่าในเดือนอื่น (ตารางที่ 4.6) ทำให้แสงแดดส่องถึงพื้นที่ที่ทำการศึกษาได้เต็มที่ ทำให้โอกาสการเกิดปฏิกิริยาเคมีแสงแดดสูงกว่าในช่วงเวลาอื่น

อุทธรณ์

สถานีกลาง

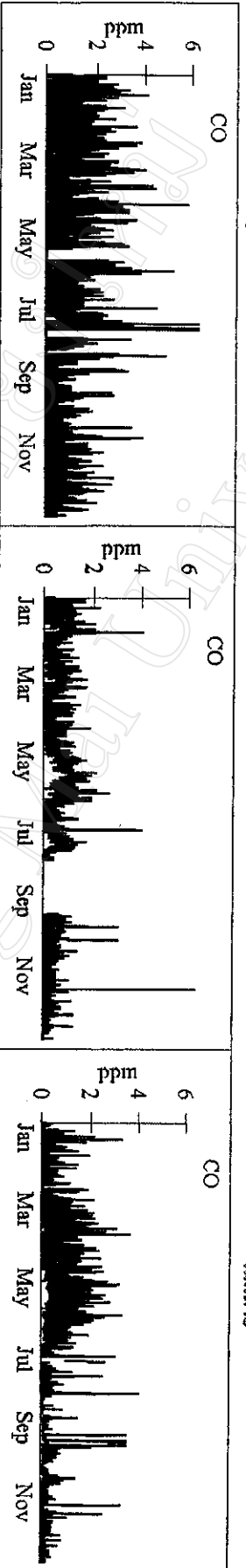
เดือน

อุทธรณ์

สถานีกลาง

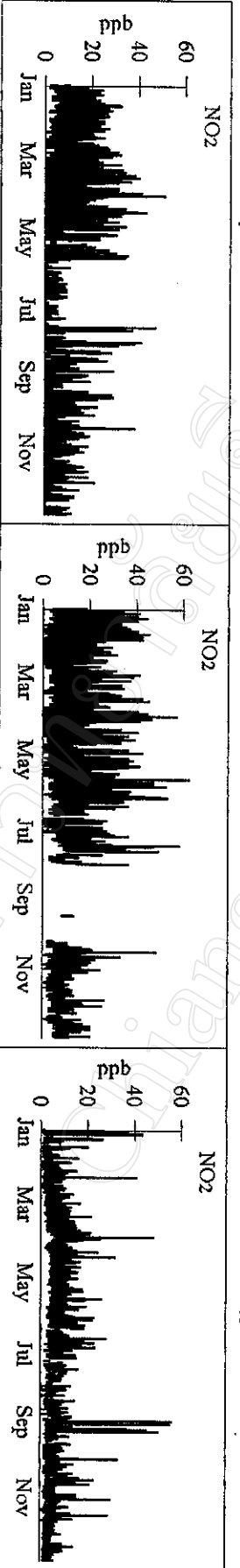
เดือน

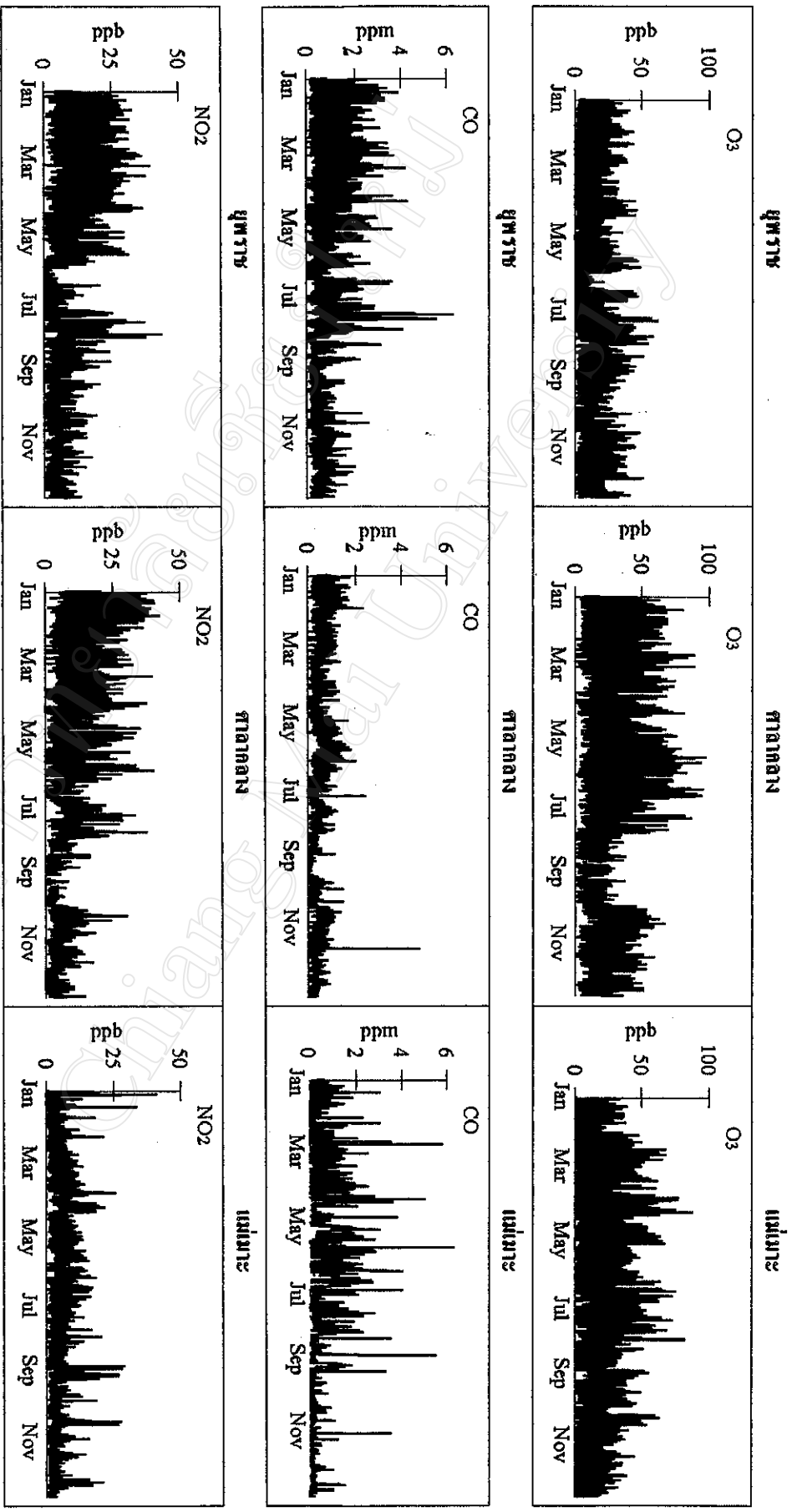
อุทธรณ์

สถานีกลาง

เดือน

รูปที่ 4.5 การผันแปรของก๊าซ O_3 (ppb), CO (ppm) และ NO_2 (ppb) เป็นรายชั่วโมง ที่อุทธรณ์, สถานีกลาง และเดือน ปี 2540.

รูปที่ 4.6 กราฟแสดงผลของก๊าซ O₃ (ppb), CO (ppm) และ NO₂ (ppb) เป็นรายชั่วโมง ที่ชุมพร, ตากสิน และเกาะ (ตัวเลข 2 ปี, 2539 - 2540)

ปริมาณ CO ที่ศาลากลาง นับว่ามีระดับอยู่ในเกณฑ์ต่ำที่สุด คือต่ำกว่าที่ชุมชน (ซึ่งมีการปล่อย ก๊าซ CO จากรถยนต์มากกว่า) และที่สถานีแม่เมาะ อีกทั้งมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนักตลอดทั้งปี โดยทั่วไปแล้วปริมาณ CO ที่ชุมชน ในช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายน และช่วงเดือนสิงหาคมถึงธันวาคม จะมีระดับสูงกว่าที่สถานีแม่เมาะ ค่อนข้างชัดเจน ส่วนในช่วงกลางปี (ระหว่างพฤษภาคมถึงกรกฎาคม) ปริมาณ CO ของทั้งที่ชุมชนและที่สถานีแม่เมาะ จะมีระดับใกล้เคียงกัน

ปริมาณ NO_2 ที่ศาลากลางและที่ชุมชนโดยทั่วไปจะมีระดับสูงใกล้เคียงกันตลอดทั้งปี และมีระดับสูงกว่าที่สถานีแม่เมาะ อย่างชัดเจน

ตารางที่ 4.4 ค่าความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย (%) ของอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
ปี พ.ศ. 2539 และ 2540

เดือน	อ. เมือง จ. เชียงใหม่ (%)		อ. เมือง จ. ลำปาง (%)	
	2539	2540	2539	2540
มกราคม	65	69	69	70
กุมภาพันธ์	64	52	67	60
มีนาคม	50	53	56	58
เมษายน	60	61	67	61
พฤษภาคม	75	65	75	65
มิถุนายน	81	69	80	70
กรกฎาคม	80	79	77	79
สิงหาคม	85	84	83	83
กันยายน	86	83	86	73
ตุลาคม	83	82	84	82
พฤศจิกายน	82	78	82	76
ธันวาคม	76	75	76	72
เฉลี่ยทั้งปี	74	71	75	72

ที่มาของข้อมูล : กองภูมิอากาศ กรมอุตุนิยมวิทยา

ตารางที่ 4.5 ความยาวนานของระยะแสงแดด (ชั่วโมง) ที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2539 และ 2540

เดือน	ระยะแสงแดด (ชั่วโมง)	
	2539	2540
มกราคม	277.0	266.3
กุมภาพันธ์	231.3	270.5
มีนาคม	289.2	260.2
เมษายน	225.2	250.5
พฤษภาคม	211.4	254.0
มิถุนายน	147.8	160.2
กรกฎาคม	114.9	86.7
สิงหาคม	97.8	83.6
กันยายน	136.8	130.9
ตุลาคม	187.3	222.4
พฤศจิกายน	201.4	222.7
ธันวาคม	172.5	256.4
รวมทั้งปี	2,292.6	2,464.4

หมายเหตุ : ไม่มีการตรวจวัดความยาวนานของระยะแสงแดดที่จังหวัดลำปาง

ที่มาของข้อมูล : กองภูมิอากาศ กรมอุตุนิยมวิทยา

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าอุณหภูมิเฉลี่ย และอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย เป็นองศาเซลเซียส ที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
และอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ปี พ.ศ. 2539 และ 2540

เดือน	ปี 2539				ปี 2540			
	ค่าเฉลี่ย		ค่าสูงสุดเฉลี่ย		ค่าเฉลี่ย		ค่าสูงสุดเฉลี่ย	
	เชียงใหม่	ลำปาง	เชียงใหม่	ลำปาง	เชียงใหม่	ลำปาง	เชียงใหม่	ลำปาง
มกราคม	19.9	21.1	29.7	31.6	19.8	21.4	28.8	31.1
กุมภาพันธ์	22.3	23.0	30.4	31.9	22.1	23.9	31.8	34.5
มีนาคม	27.1	28.4	35.4	37.6	26.4	28.1	35.1	37.3
เมษายน	28.4	28.9	35.4	36.3	26.6	28.2	33.8	36.8
พฤษภาคม	27.7	28.5	33.7	35.0	29.2	30.2	35.4	37.9
มิถุนายน	26.8	27.6	32.1	33.9	28.7	29.2	33.9	35.7
กรกฎาคม	26.8	27.9	31.3	33.2	27.3	27.9	31.9	33.3
สิงหาคม	25.9	26.9	30.2	32.4	26.5	27.3	31.3	32.8
กันยายน	26.1	26.7	30.7	32.2	26.2	26.8	30.6	32.4
ตุลาคม	25.5	26.3	30.9	32.3	26.1	26.9	31.7	33.5
พฤศจิกายน	24.1	25.1	29.5	31.6	24.1	25.2	30.3	32.4
ธันวาคม	21.5	22.0	28.0	30.2	22.6	23.9	30.4	33.1

ที่มาของข้อมูล : กองภูมิอากาศ กรมอุตุนิยมวิทยา

ตารางที่ 4.7 แสดงปริมาณฝนรวมรายเดือน (มิลลิเมตร) ณ บริเวณโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย (ยุพราช), ศาลากลาง จังหวัดเชียงใหม่ (ศาลากลาง) และการไฟฟ้าผลิตแม่เมาะ จังหวัดลำปาง (สถานีแม่เมาะ) ปี พ.ศ. 2539 และ 2540

เดือน	ยุพราช		ศาลากลาง		สถานีแม่เมาะ	
	2539	2540	2539	2540	2539	2540
มกราคม	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
กุมภาพันธ์	40.6	0.0	0.0	18.5	0.0	0.0
มีนาคม	9.2	6.7	0.0	10.9	28.5	45.2
เมษายน	213.8	85.1	23.5	57.1	0.0	39.9
พฤษภาคม	84.3	64.5	104.2	-	105.0	157.8
มิถุนายน	106.9	31.1	74.5	-	239.8	139.5
กรกฎาคม	123.8	211.6	111.5	-	216.5	178.0
สิงหาคม	215.5	210.4	-	109.0	250.5	155.3
กันยายน	224.0	135.3	-	55.3	230.4	195.5
ตุลาคม	222.7	150.1	-	-	92.0	75.5
พฤศจิกายน	73.6	13.8	-	-	108.0	0.0
ธันวาคม	0.0	0.0	-	-	0.0	0.0
รวมทั้งปี	1,314.4	908.6	-	-	1,270.7	986.7

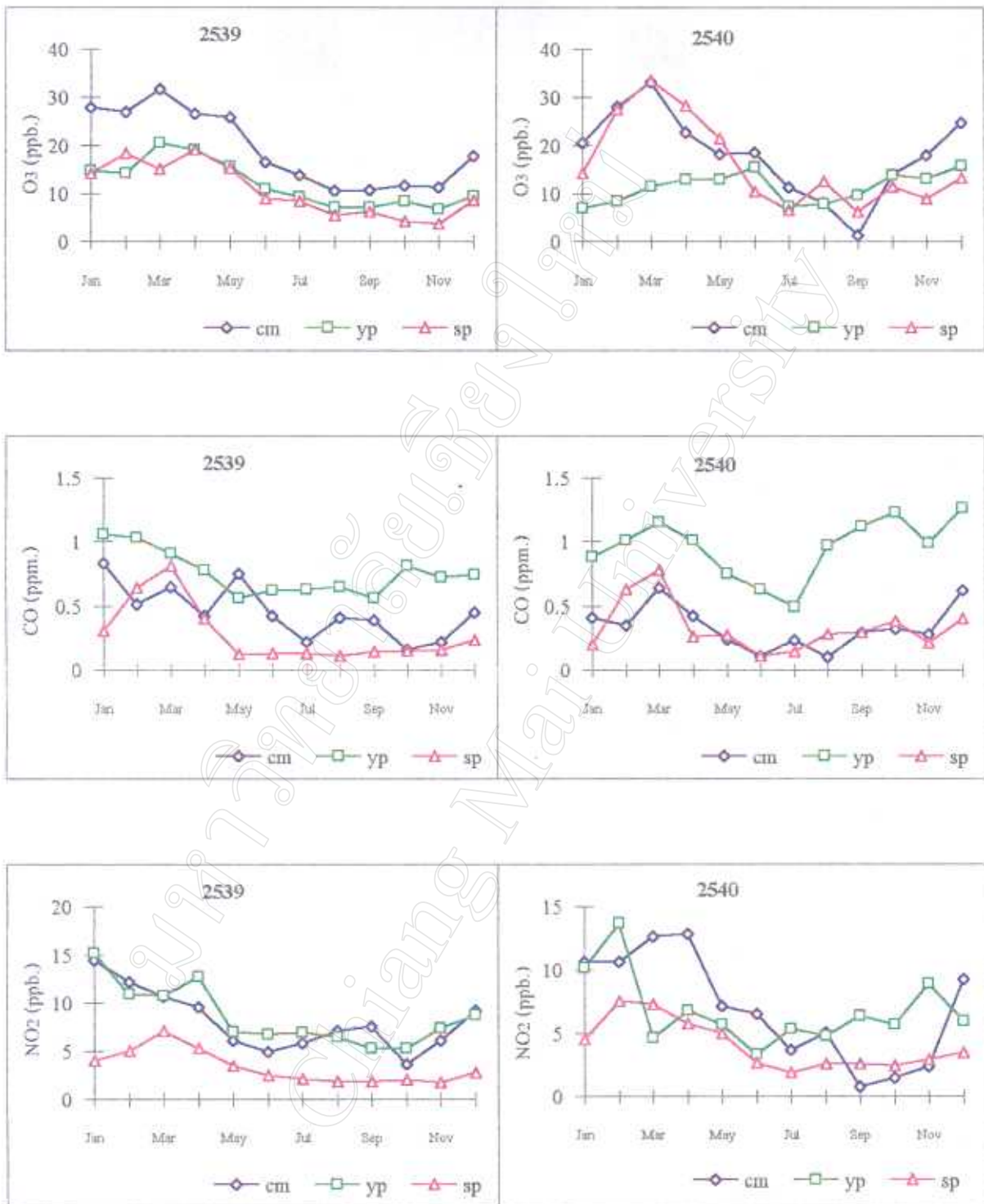
หมายเหตุ : - หมายถึง ไม่มีข้อมูล

ที่มาของข้อมูล : กองภูมิอากาศ กรมอุตุนิยมวิทยา

4.3 ค่าเฉลี่ยรายเดือนของก๊าซ O_3 (ppb.), CO (ppm.) และ NO_2 (ppb.) ที่ยุพราช, ศาลากลาง และสถานีแม่เมาะ ในปี 2539 และ 2540

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายเดือนของก๊าซ O_3 (ppb.), CO (ppm.) และ NO_2 (ppb.) ที่ยุพราช, ศาลากลาง และสถานีแม่เมาะ ในปี 2539 และ 2540 ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.7 ผลปรากฏว่า

ในปี 2539 ค่าเฉลี่ยรายเดือนของก๊าซ O_3 ที่ศาลากลาง มีระดับสูงที่สุดตลอดทั้งปี คือสูงกว่า ที่ยุพราช และที่สถานีแม่เมาะตามลำดับ บ่งชี้ถึงการเคลื่อนย้าย O_3 จากแหล่งกำเนิดในเมืองไปสู่ชนบทที่ไกลออกไปทางใต้ของลม ปริมาณของก๊าซ O_3 ที่ยุพราช มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าที่สถานีแม่เมาะเล็กน้อยเกือบตลอดปี ยกเว้นในเดือน กุมภาพันธ์เพียงเดือนเดียว ที่ค่าเฉลี่ยของก๊าซ O_3 ที่สถานีแม่เมาะ มีระดับสูงกว่าที่ยุพราช

รูปที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยรายเดือนของก๊าซ O₃, CO และ NO₂ ที่พุทธาฯ, ศาลากลาง และสถานีแม่เมาะ ปี 2539 - 2540

สำหรับในปี 2540 ปริมาณของก๊าซ O_3 ที่ศาลากลาง มีระดับสูงกว่าที่อุพราชเกือบตลอดทั้งปี เช่นเดียวกันกับปี 2539 ยกเว้นในเดือนกันยายน ที่ปริมาณของก๊าซ O_3 แสดงค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ศาลากลาง คือต่ำกว่าที่อุพราช และที่สถานีแม่มาะอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามจะสังเกตเห็นได้ว่า เฉพาะในช่วงแห้งแล้ง (มกราคม - เมษายน และช่วงพฤศจิกายน - ธันวาคม) นั้น ค่าเฉลี่ยรายเดือนของก๊าซ O_3 ที่ศาลากลาง มีระดับสูงกว่าที่อุพราชอย่างเด่นชัด ช่วงเวลาดังกล่าวจัดอยู่ในช่วงฤดูแล้ง หรือช่วงฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และเนื่องจากมวลอากาศที่พัดผ่านประเทศไทย มีแหล่งกำเนิดจากย่านอุตสาหกรรมในประเทศจีนและเวียดนาม ที่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ทำให้มีการปลดปล่อยก๊าซสื่อน้ำต่าง ๆ เพิ่มขึ้น จึงเป็นเหตุทำให้เกิด O_3 เพิ่มขึ้นสูงกว่าในช่วงอื่น ๆ ส่วนที่สถานีแม่มาะ ในช่วงเดือนเมษายน, พฤษภาคม และกันยายน เพียง 3 เดือนเท่านั้น ที่ปริมาณของก๊าซ O_3 แสดงค่าเฉลี่ยรายเดือนสูงกว่าที่ศาลากลาง

สำหรับปริมาณของก๊าซ CO ในปี 2539 นั้น พบว่าที่อุพราช มีค่าเฉลี่ยรายเดือนสูงที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแห้งแล้ง คือตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน และช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม และค่อนข้างจะทรงระดับอยู่ในเกณฑ์ต่ำตลอดช่วง พฤษภาคม - กันยายน บ่งชี้ถึงสภาวะมลพิษที่เกิดจากยานพาหนะอย่างชัดเจน สำหรับที่ศาลากลางนั้น ยกเว้นเดือนพฤษภาคมเพียงเดือนเดียวเท่านั้น ที่ก๊าซ CO แสดงค่าเฉลี่ยรายเดือนสูงที่สุด คือสูงกว่าที่อุพราช และสถานีแม่มาะ อย่างชัดเจน ส่วนในเดือนอื่น ๆ จะแสดงค่าเฉลี่ยต่ำกว่าที่อุพราช เมื่อเปรียบเทียบระหว่างศาลากลาง และอุพราช จะเห็นว่า มีเพียง เดือนกุมภาพันธ์ และมีนาคม เท่านั้น ที่ปริมาณก๊าซ CO ที่สถานีแม่มาะมีค่าเฉลี่ยรายเดือนสูงกว่าที่ศาลากลาง ส่วนในช่วงอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนธันวาคม ปริมาณของก๊าซ CO จะแสดงค่าเฉลี่ยที่ค่อนข้างจะทรงระดับอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

สำหรับในปี พ.ศ. 2540 จะเห็นว่าปริมาณของก๊าซ CO ที่อุพราช มีค่าเฉลี่ยรายเดือนสูงกว่าอีก 2 สถานี อย่างเด่นชัดตลอดทั้งปี อีกทั้งยังแสดงระดับที่สูงกว่าที่สังเกตในปี 2539 เสียอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงต้นของปี (มีนาคม, เมษายน และพฤษภาคม) และช่วงปลายปี (สิงหาคม - ธันวาคม) เดือนที่ปริมาณก๊าซ CO ณ ศาลากลาง แสดงค่าเฉลี่ยรายเดือนต่ำกว่าที่สถานีแม่มาะอย่างชัดเจน คือเดือนกุมภาพันธ์, มีนาคม และสิงหาคม ซึ่งผลการวิเคราะห์ปริมาณของก๊าซ CO ในทั้ง 2 ปี ยังคงยืนยันสถานภาพดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเดือนกุมภาพันธ์ และเดือนมีนาคม

สำหรับสถานภาพและการเปลี่ยนแปลงของปริมาณ NO_2 ในปี 2539 นั้น พบว่าที่สถานีแม่มาะ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าที่อุพราช และศาลากลาง อย่างชัดเจนตลอดปี (ค่าเฉลี่ยที่อุพราชและที่ศาลากลาง มีระดับค่อนข้างใกล้เคียงกัน) สำหรับเดือนที่แสดงความแตกต่างกันชัดเจน ได้แก่เดือนเมษายน, มิถุนายน และกันยายน - พฤศจิกายน กล่าวคือ ในช่วงเดือนดังกล่าว ปริมาณของก๊าซ NO_2 ที่อุพราชมีระดับสูงกว่าที่ศาลากลาง ยกเว้นกันยายนเพียงเดือนเดียว ที่ปริมาณก๊าซ NO_2 ที่อุพราช จะมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าที่ศาลากลาง

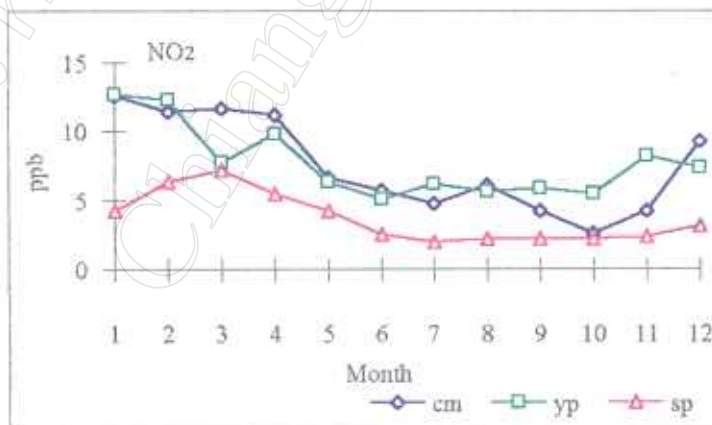
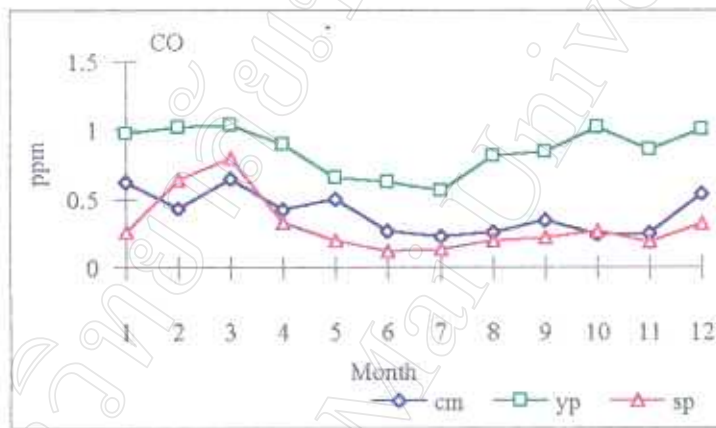
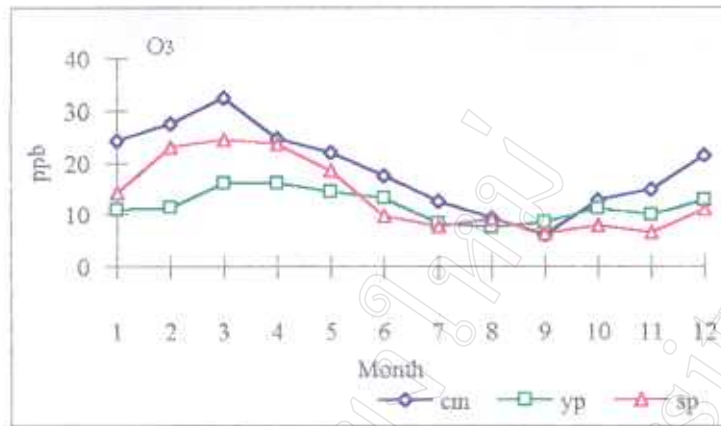
การเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยรายเดือนของก๊าซ NO_2 ที่ศาลากลาง ในปี 2540 ค่อนข้างชัดเจนตลอดทั้งปี กล่าวคือ ในช่วงต้นปี (มกราคม - เมษายน) ปริมาณก๊าซ NO_2 ที่ศาลากลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์สูง จากนั้นค่าเฉลี่ยดังกล่าวจะลดลงอย่างรวดเร็ว จนถึงระดับต่ำสุดของปี ในเดือนกันยายน แล้วจึงจะเพิ่มสูงขึ้นอีกครั้งในช่วงสิ้นปี (ตุลาคม - ธันวาคม) สำหรับปริมาณก๊าซ NO_2 ที่อุพราช มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ยกเว้นในช่วงเดือน

กุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นเดือนที่ก๊าซ NO_2 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือสูงกว่าที่ศาลากลาง และที่สถานีแม่เมาะอย่างเด่นชัด แต่หลังจากนั้น ค่าเฉลี่ยจะลดลงอย่างรวดเร็วสู่ระดับต่ำกว่าที่สถานีแม่เมาะ และศาลากลาง ตามลำดับในเดือนมีนาคม และหลังจากนั้นไปจนถึงสิ้นปี 2540 ไม่ปรากฏว่ามีการเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยดังกล่าวที่เด่นชัด อย่างไรก็ตาม ปริมาณก๊าซ NO_2 ที่อุพราช นอกจากจะแสดงค่าเฉลี่ยสูงกว่าที่ศาลากลาง และที่สถานีแม่เมาะในเดือนกุมภาพันธ์ดังกล่าวในเดือนกรกฎาคม และเดือนกันยายนถึงพฤศจิกายน ปริมาณก๊าซ NO_2 ที่อุพราช ยังคงแสดงค่าเฉลี่ยสูงกว่าที่ศาลากลาง และที่สถานีแม่เมาะ อย่างชัดเจน ส่วนที่สถานีแม่เมาะ ค่าเฉลี่ยของก๊าซ NO_2 มีระดับอยู่ในเกณฑ์ต่ำ คือต่ำกว่าที่อุพราช และที่ศาลากลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเดือนมกราคม, กุมภาพันธ์, เมษายน - สิงหาคม และ ธันวาคม อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยรายเดือนของก๊าซ NO_2 ที่สถานีแม่เมาะ มีลักษณะคล้ายคลึงกันในปี 2539 และ 2540 นั่นคือการเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยดังกล่าวในช่วงครึ่งแรกของปี (มกราคม - มิถุนายน) เป็นไปอย่างค่อนข้างชัดเจน ส่วนในครึ่งหลังของปี (กรกฎาคม - ธันวาคม) จะมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของ 2 ปี (2539 - 2540) สำหรับก๊าซ O_3 , CO และ NO_2 ที่อุพราช, ศาลากลาง และสถานีแม่เมาะ ดังแสดงไว้ในรูปที่ 4.8 ปรากฏว่า ค่าเฉลี่ย 2 ปี ของก๊าซ O_3 ที่ศาลากลาง แสดงระดับสูงกว่าที่อุพราช และที่สถานีแม่เมาะ (แสดงถึงค่า O_3 จากแหล่งกำเนิดในเมืองมีค่าต่ำกว่าบริเวณนอกเมือง เนื่องจากการลดลงของ O_3 โดย NO_x ซึ่งส่วนใหญ่คือ NO ที่ถูกปล่อยใกล้พื้นดินโดยยานพาหนะต่าง ๆ และการเผาไหม้ของเชื้อเพลิงในรูปแบบต่าง ๆ นั่นเอง) ในทุกเดือนเกือบตลอดปี ยกเว้นเดือนกันยายน ที่ทั้ง 3 สถานีต่างแสดงค่าเฉลี่ยดังกล่าวใกล้เคียงกันมาก ความแตกต่างของปริมาณก๊าซ O_3 ค่อนข้างชัดเจนในช่วงครึ่งแรกของปี (มกราคม - กรกฎาคม) และช่วง 2 เดือนสุดท้ายของปี (พฤศจิกายน - ธันวาคม) หรืออาจกล่าวได้ว่า ในช่วงแห้งแล้ง (dry period) คือช่วงมกราคม - เมษายน และช่วงพฤศจิกายน - ธันวาคม ค่าเฉลี่ย 2 ปีของก๊าซ O_3 ที่ศาลากลาง อยู่ในเกณฑ์สูงสุด คือสูงกว่าที่สถานีแม่เมาะ และที่อุพราช (โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะสูงกว่าที่อุพราช อย่างเด่นชัด)

เมื่อพิจารณาปริมาณก๊าซ CO ของทุกสถานี จะเห็นว่า ที่อุพราชแสดงค่าเฉลี่ยสูงสุด คือสูงกว่าอีก 2 สถานี อย่างเด่นชัด และจัดว่าเป็นค่าเฉลี่ยที่ค่อนข้างสม่ำเสมอตลอดทั้งปี ส่วนที่ศาลากลาง และที่สถานีแม่เมาะ แม้จะมีค่าเฉลี่ยของก๊าซ CO แตกต่างกันไม่มากนักตลอดทั้งปี และค่าเฉลี่ยโดยทั่วไปที่ศาลากลาง จะสูงกว่าที่สถานีแม่เมาะ แต่ในช่วงแห้งแล้ง คือเดือนกุมภาพันธ์ และมีนาคม ปริมาณก๊าซ CO ที่สถานีแม่เมาะ กลับแสดงค่าเฉลี่ยสูงกว่าที่ศาลากลาง

สำหรับค่าเฉลี่ย 2 ปี ของก๊าซ NO_2 ที่ศาลากลางและที่อุพราช แม้จะมีระดับสูงสุดในรอบปี และเป็นระดับที่ใกล้เคียงกันในเดือนมกราคม แต่ค่าเฉลี่ยที่ศาลากลาง จะลดลงเล็กน้อยในเดือนถัดไป และทรงระดับอยู่ตลอดช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน หลังจากนั้นจึงจะลดระดับลงสู่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดในเดือนตุลาคมแล้วจึงจะเพิ่มระดับค่าเฉลี่ยขึ้นอีกครั้งในเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของก๊าซ NO_2 ที่อุพราช ซึ่งทรงระดับสูงสุดในเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ จะลดระดับลงอย่างรวดเร็วหลังจากนั้น อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะพบการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างชัดเจน ในช่วงเดือนมีนาคม - พฤษภาคม แต่หลังจากนั้นไปจนถึงเดือนตุลาคม ค่าเฉลี่ยดังกล่าวจะทรงระดับอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และจะเพิ่มสูงขึ้นอีกครั้งในช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม สำหรับค่าเฉลี่ยของก๊าซ NO_2 ที่สถานีแม่เมาะนั้น จะเห็นว่ามีเปลี่ยนแปลงระดับค่อนข้างชัดเจนในช่วงครึ่งแรกของปี (มกราคม - มิถุนายน)

รูปที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยรายเดือนของก๊าซ O₃, CO และ NO₂ ที่บุพรราช, ศาลากลาง และสถานีแม่เกาะ เป็นค่าเฉลี่ย 2 ปี (2539 - 2540).

และระดับค่าเฉลี่ยสูงสุดจะสังเกตได้ในเดือนมีนาคม ส่วนในช่วงครึ่งหลังของปี (มิถุนายน - ธันวาคม) ค่าเฉลี่ยของก๊าซ NO_2 จะทรงระดับอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ ค่าเฉลี่ย 2 ปีของ NO_2 ที่ศาลากลางและพุทธาภิเษกมีค่าใกล้เคียงกัน และมีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ย 2 ปี ของ NO_2 ที่สถานีแม่มาะ ตามตารางที่ 4.1, 4.2 และ 4.3

4.4 สถานภาพและการเปลี่ยนแปลงของ O_3 (ppb.), CO (ppm.) และ NO_2 (ppb.) ในช่วงกลางคืน และกลางวัน

4.4.1 พุทธาภิเษก

สถานภาพและการเปลี่ยนแปลงของ O_3 (ppb.), CO (ppm.) และ NO_2 (ppb.) ในช่วงกลางคืน และกลางวัน ที่พุทธาภิเษก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2539 และ 2540 ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.9 ผลปรากฏว่า

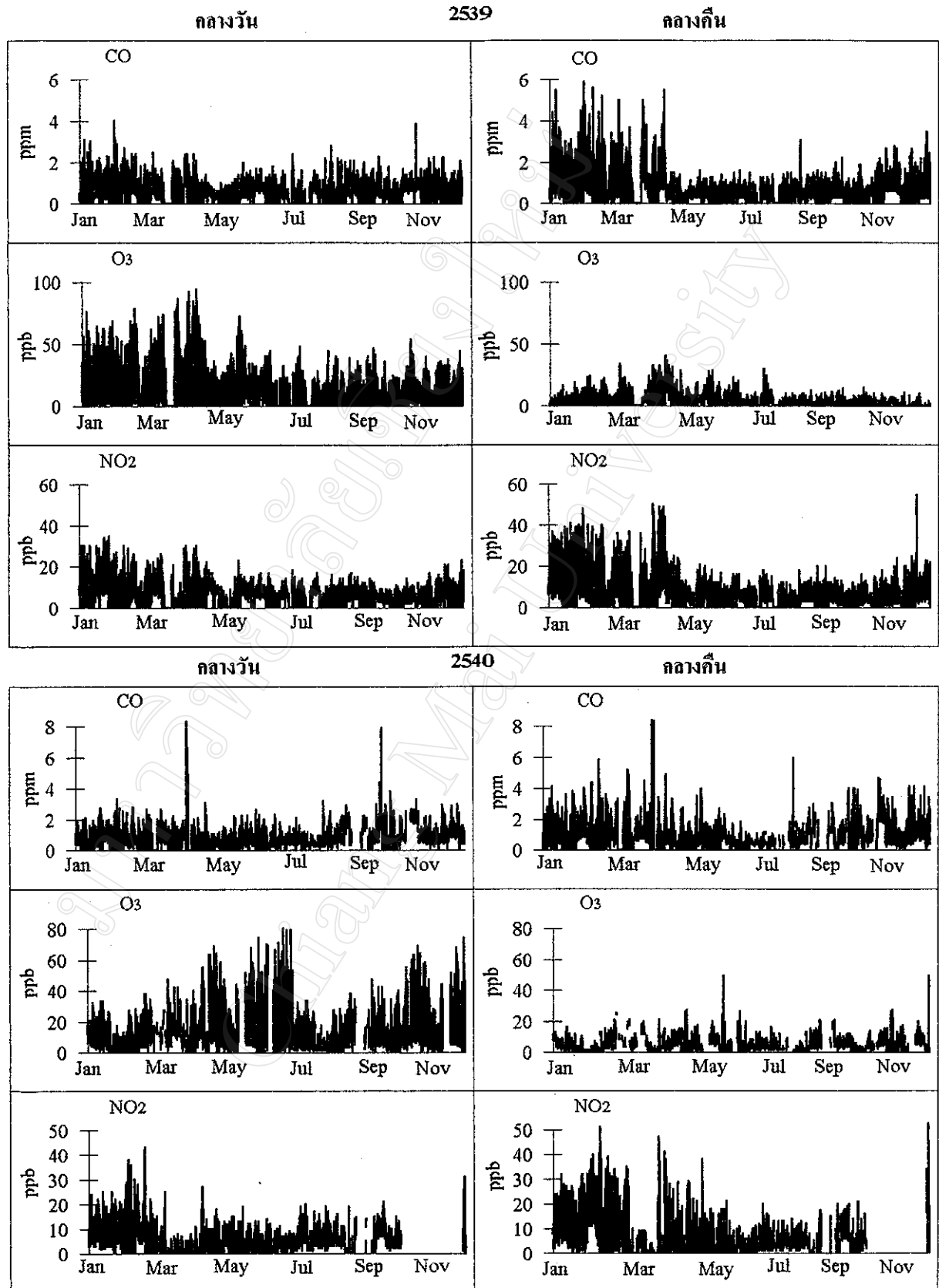
ในปี 2539 ปริมาณของ O_3 ในช่วงกลางวันมีระดับสูงกว่าในช่วงกลางคืนอย่างเด่นชัดตลอดทั้งปี อันเนื่องจากการปล่อย CO , NO_x และ HC เข้าสู่บรรยากาศ โดยขบวนการเผาไหม้ (combustion processes) ต่าง ๆ ในช่วงกลางวัน ปริมาณ O_3 เฉพาะในช่วงกลางคืนของเดือนมกราคมถึงเดือนสิงหาคม มีระดับสูงกว่าในเดือนกันยายนถึงธันวาคม ในขณะที่ช่วงกลางวันของเดือนมกราคมถึงเดือนมิถุนายน เท่านั้นที่แสดงระดับของ O_3 สูงกว่าเดือนกรกฎาคมถึงธันวาคม ระดับสูงสุดของ O_3 ในปี 2539 ที่พุทธาภิเษก จะสังเกตได้ในเดือนเมษายน ซึ่งเป็นเดือนที่มีค่าความชื้นสัมพัทธ์ต่ำ และอุณหภูมิเฉลี่ยสูงกว่าเดือนอื่น ๆ ดังตารางที่ 4.4 และ 4.6 ตามลำดับ ไม่ว่าจะเป็นช่วงกลางคืนหรือกลางวัน

สำหรับปริมาณ CO ในช่วงกลางคืนระหว่างมกราคมถึงเมษายน 2539 มีระดับสูงกว่าช่วงกลางวันอย่างชัดเจน แสดงถึงปริมาณ CO ในช่วงเวลากลางคืนมิได้ถูกใช้ไปในปฏิกิริยาเคมีแสงแดด เพื่อการเกิด O_3 ดังเช่นในช่วงเวลากลางวัน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนธันวาคม ปริมาณ CO แสดงระดับและการเปลี่ยนแปลงที่ใกล้เคียงกันทั้งในช่วงกลางคืนและกลางวัน

ปริมาณ NO_2 ในช่วงกลางคืนโดยทั่วไป มีแนวโน้มสูงกว่าในช่วงกลางวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเดือนมกราคมถึงเมษายน 2539 สำหรับการเปลี่ยนแปลงปริมาณ NO_2 ในช่วงกลางคืนและกลางวันตลอดทั้งปี ต่างมีแนวโน้มคล้ายคลึงกับการเปลี่ยนแปลงของปริมาณ CO

ปี พ.ศ. 2540 ปริมาณ O_3 ในช่วงกลางวันมีระดับสูงกว่าในช่วงกลางคืน ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวจะสังเกตเห็นได้ชัดเจนตลอดทั้งปี สำหรับการเปลี่ยนแปลงระดับของ O_3 ทั้งในช่วงกลางคืนและกลางวันของแต่ละเดือนมีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยจะแสดงระดับสูงในช่วงระหว่างเดือนพฤษภาคมและเดือนกรกฎาคม ซึ่งเป็นช่วงฤดูฝน ระยะยาวนานของแสงแดดมีค่าต่ำกว่าช่วงฤดูแล้ง แต่ในปี 2540 เป็นปีที่องค์การอุตุนิยมวิทยาโลกประกาศเป็นปีที่เกิดปรากฏการณ์ "เอลนีโญ" มีผลกระทบต่อประเทศไทยโดยมีปริมาณฝนน้อยกว่าปกติ ในเดือนพฤษภาคม 2540 แต่ในเดือนกรกฎาคม 2540 กลับมีปริมาณฝนมากที่สุดในรอบปี (ตามตารางที่ 4.7) อุณหภูมิเฉลี่ยในเดือนกรกฎาคม 2540 อยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าเดือนพฤษภาคม และเดือนมิถุนายนในปีเดียวกัน ตามตารางที่ 4.6

ปริมาณ CO ในช่วงกลางคืนของเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายนแสดงระดับสูงกว่าในช่วงกลางวัน แต่การเปลี่ยนแปลงระดับของ CO จะมีลักษณะคล้ายคลึงกันทั้งกลางวันและกลางคืนตลอดทั้งปี

รูปที่ 4.9 การผันแปรของก๊าซ CO (ppm), O₃ (ppb) และ NO₂ (ppb) ในช่วงกลางวันและกลางคืน
ที่ยุทธราช ปี 2539 และ 2540

สำหรับสถานภาพและการเปลี่ยนแปลงของปริมาณ NO_2 ในปี 2540 นั้น พบว่า ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนมิถุนายน (ยกเว้นเดือนเมษายน) ปริมาณของ NO_2 ในช่วงกลางคืนมีระดับสูงกว่าในช่วงกลางวัน ส่วนในเดือนอื่น ๆ ปริมาณ NO_2 จะมีระดับและการเปลี่ยนแปลงที่ใกล้เคียงและคล้ายคลึงกันทั้งกลางวันและกลางคืน

จึงพอจะกล่าวสรุปได้ว่า ความแตกต่างที่ค่อนข้างชัดเจนของปริมาณ O_3 ในปี 2539 และปี 2540 คือ ปริมาณ O_3 ของกลางวันในเดือนเมษายน ซึ่งอยู่ในช่วงฤดูแล้ง จะมีระดับสูงสุดในรอบปี 2539 และสูงกว่าในเดือนเดียวกันของปี 2540 แต่ระดับสูงสุดของปริมาณ O_3 ในช่วงกลางวันของปี 2540 จะตรวจพบในเดือนกรกฎาคม สำหรับปริมาณ O_3 ในช่วงกลางวันของเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน ในปี 2539 จะมีระดับสูงกว่าในปี 2540 ซึ่งสอดคล้องกับค่าอุณหภูมิเฉลี่ยของเดือนมกราคม ถึงเดือนเมษายน ในปี 2539 ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยในปี 2540 ตามตารางที่ 4.6 แต่ช่วงปลายปี (กันยายนถึงธันวาคม) กลับพบว่าปริมาณ O_3 ในช่วงกลางวันของปี 2540 มีแนวโน้มสูงกว่าในช่วงเดียวกันของปี 2539 อนึ่ง ปริมาณ CO และ NO_2 ตลอดจนทิศทางการเปลี่ยนแปลงของระดับในทั้งสองปี ยืนยันผลที่ว่า ปริมาณของก๊าซทั้งสอง (CO และ NO_2) ในช่วงกลางคืน จะมีระดับสูงกว่าในช่วงกลางวัน อีกทั้งมีการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะใกล้เคียงและคล้ายคลึงกันตลอดทั้งปี ไม่ว่าจะเป็นช่วงกลางคืนหรือกลางวัน

4.4.2 ศาลากลาง

สถานภาพและการเปลี่ยนแปลงของปริมาณ O_3 , CO และ NO_2 ที่ศาลากลางในปี 2539 และปี 2540 เปรียบเทียบระหว่างช่วงเวลากลางคืน (01.00 - 06.00 น. และ 19.00 - 24.00 น.) และช่วงกลางวัน (07.00 - 18.00 น.) ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.10 ผลปรากฏว่า

ในปี 2539 ปริมาณ O_3 ในช่วงกลางวันแสดงระดับที่สูงกว่า (1 เท่าตัวโดยประมาณ) ช่วงกลางคืนอย่างเด่นชัด และปริมาณ O_3 ระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนมิถุนายน จะมีระดับสูงกว่าในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงธันวาคม

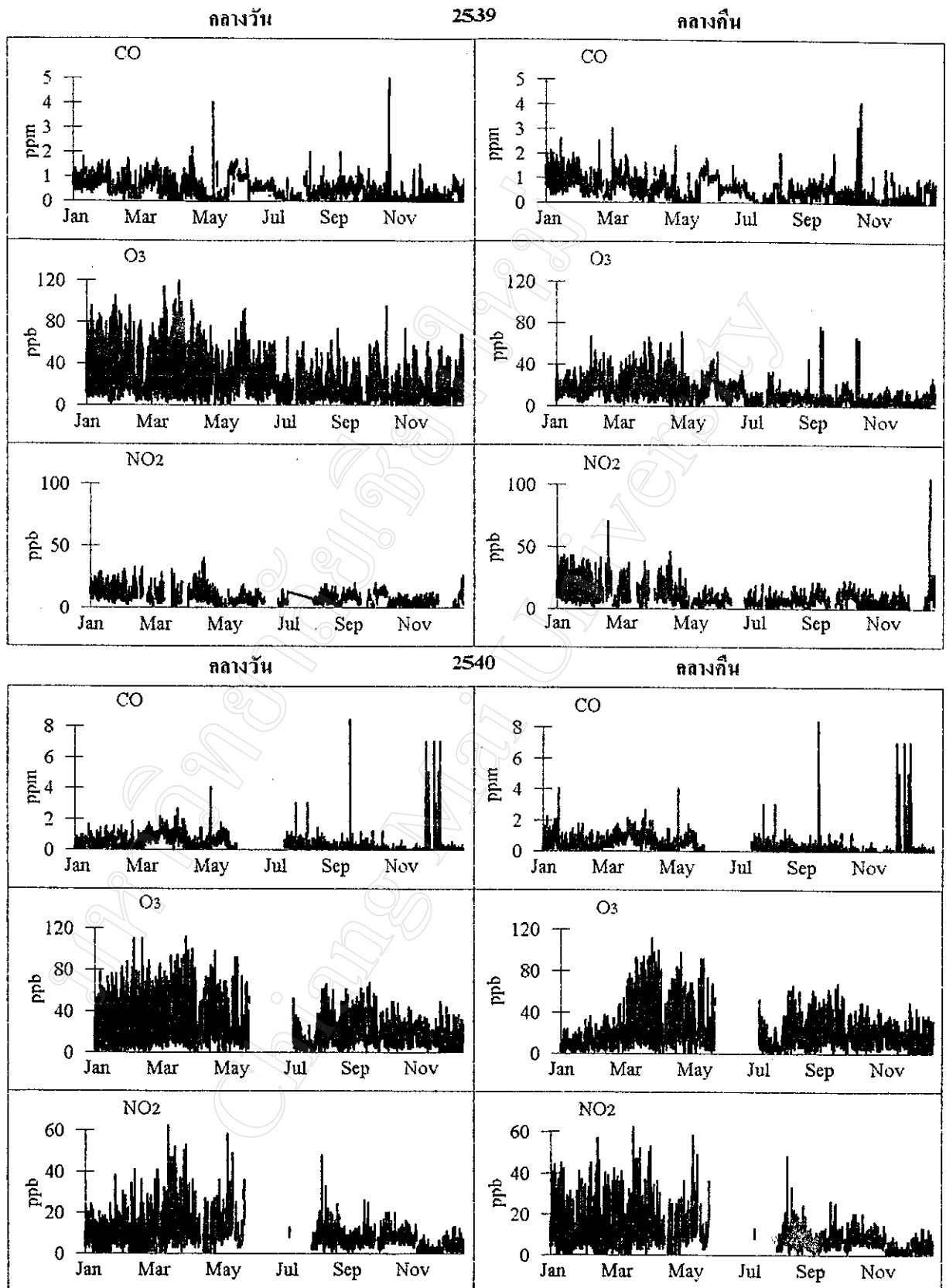
สำหรับปริมาณ CO ในปี 2539 นั้น พบว่าในช่วงกลางคืนและช่วงกลางวันของแต่ละเดือน แม้จะมีระดับใกล้เคียงกันเกือบตลอดทั้งปี แต่ในช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายน ปริมาณ CO ในช่วงกลางคืนจะมีแนวโน้มที่สูงกว่าในช่วงกลางวันเล็กน้อย

ปริมาณ NO_2 ในปี 2539 แสดงการเปลี่ยนแปลงทั้งในช่วงกลางคืนและกลางวันคล้ายคลึงกับการเปลี่ยนแปลงของปริมาณ CO ทุกประการ

ในปี 2540 จะเห็นว่าปริมาณของก๊าซ O_3 ตลอดช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคม มีระดับสูงกว่าในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนธันวาคมอย่างชัดเจน

สำหรับปริมาณ CO ในช่วงสองเดือนแรก (มกราคมและกุมภาพันธ์) ของปี 2540 ในช่วงกลางคืนจะมีระดับสูงกว่าช่วงกลางวัน ส่วนในเดือนอื่น ๆ (มีนาคมถึงธันวาคม) ปริมาณ CO แสดงระดับที่ใกล้เคียงกัน ตลอดทั้งมีการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายคลึงกันมากระหว่างกลางคืนและกลางวัน

ปริมาณ NO_2 ในปี 2540 นั้นพบว่า ในช่วงกลางคืนของเดือนมกราคมถึงมีนาคม จะมีระดับสูงกว่าในช่วงกลางวัน ส่วนปริมาณ NO_2 ในเดือนเมษายนถึงธันวาคม จะแสดงระดับที่ใกล้เคียงและมีการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายคลึงกันมากระหว่างกลางคืนและกลางวัน

รูปที่ 4.10 การผันแปรของก๊าซ CO (ppm.), O₃ (ppb.) และ NO₂ (ppb.) ในช่วงกลางวันและกลางคืน
ที่ศาลากลาง ปี 2539 และ 2540.

จึงพอสรุปได้ว่า ปริมาณ O_3 เฉพาะช่วงกลางคืนในปี 2540 มีระดับสูงกว่าในปี 2539 อย่างเด่นชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงตั้งแต่เดือนเมษายนถึงธันวาคม ส่วนในช่วงกลางวัน ปริมาณ O_3 จะแสดงระดับที่ใกล้เคียงกันทั้งสองปี สำหรับปริมาณ CO และ NO_2 นั้นต่างก็แสดงระดับที่ใกล้เคียงและมีการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นช่วงกลางคืนหรือกลางวันในทั้งสองปี

4.4.3 สถานีแม่เมาะ

สถานภาพและการเปลี่ยนแปลงของ O_3 , CO และ NO_2 ในช่วงกลางคืนและกลางวัน ที่สถานีแม่เมาะ จังหวัดลำปางในปี พ.ศ. 2539 และ 2540 ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.11 ปรากฏว่า

ในปี 2539 ปริมาณ O_3 , CO และ NO_2 ในช่วงกลางวันของแต่ละเดือน จะมีระดับสูงกว่าในช่วงกลางคืน แต่เมื่อพิจารณาสถานภาพของก๊าซแต่ละตัว พบว่าปริมาณ O_3 ของทั้งกลางคืนและกลางวันในเดือนมกราคมถึงเมษายน จะแสดงระดับสูงที่สุดในรอบปี ส่วนในช่วงปลายปี (พฤศจิกายนและธันวาคม) จะมีระดับต่ำสุด

สำหรับก๊าซ CO นั้น พบว่า ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคมจะมีปริมาณสูงกว่าในเดือนอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นช่วงกลางคืนหรือกลางวัน ส่วนปริมาณของก๊าซ NO_2 นั้นพบว่า ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนกรกฎาคม จะแสดงระดับที่สูงกว่าในเดือนอื่น ๆ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นช่วงกลางคืนหรือกลางวัน

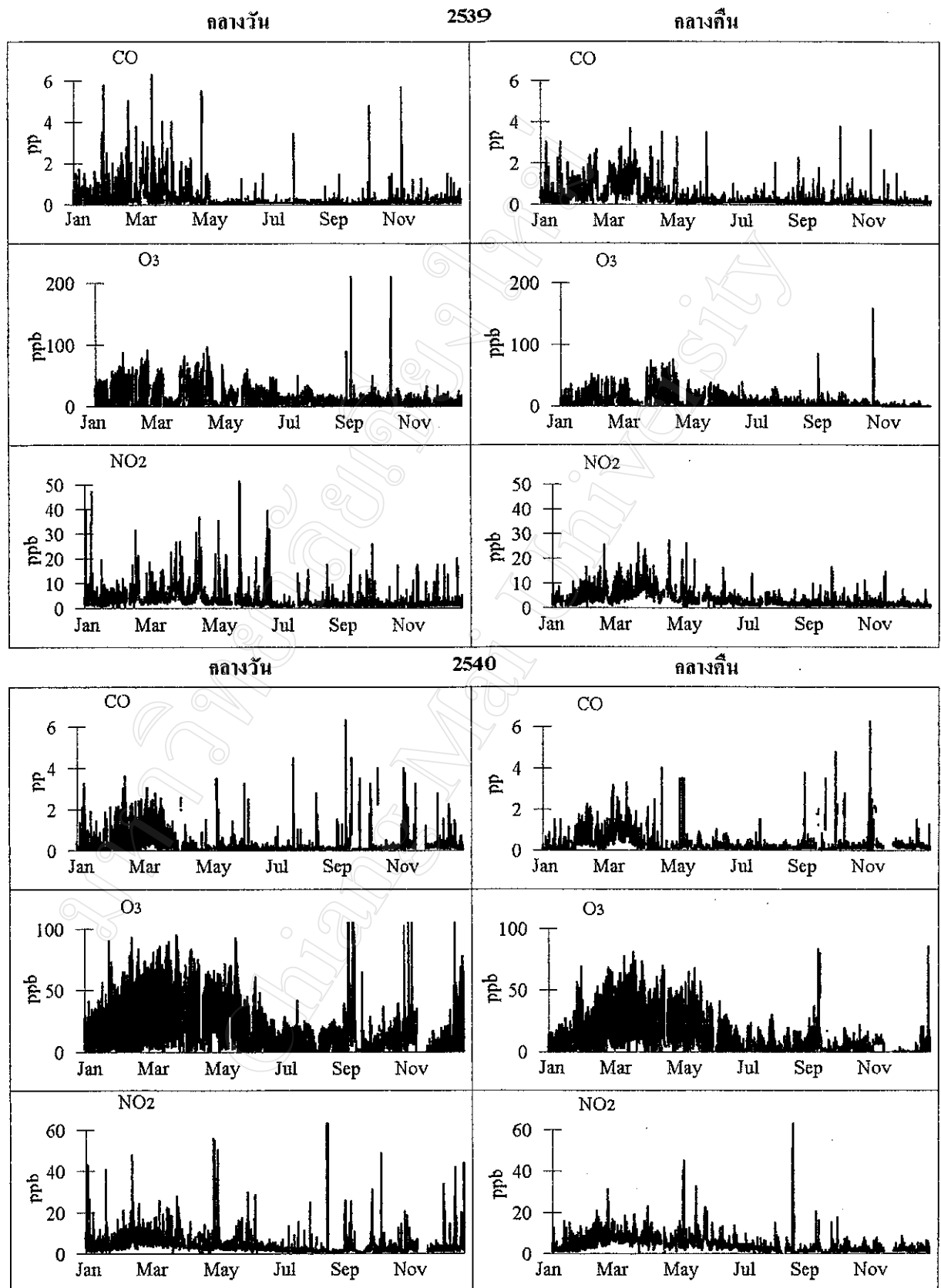
อย่างไรก็ดี จะสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงของ O_3 , CO และ NO_2 ทั้งในช่วงกลางคืนและกลางวัน มีลักษณะและทิศทางค่อนข้างใกล้เคียงกันในแต่ละเดือน

สำหรับในปี 2540 นั้นจะเห็นว่า ปริมาณ O_3 ในช่วงกลางวันโดยทั่วไป จะมีระดับสูงกว่าในช่วงกลางคืนตลอดทั้งปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเดือนมกราคมถึงมิถุนายน และปริมาณของก๊าซ O_3 ในช่วงเวลาดังกล่าว (มกราคมถึงมิถุนายน) จะมีระดับสูงสุดอยู่ในเดือนมีนาคมและเมษายน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นช่วงกลางคืนหรือกลางวัน ปริมาณ O_3 ที่แสดงระดับค่อนข้างผิดปกติ จะสังเกตได้ในเดือนกันยายนและเดือนธันวาคม (สำหรับช่วงกลางคืน) และในเดือนกันยายน, พฤศจิกายนและธันวาคม สำหรับช่วงกลางวัน ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของก๊าซ O_3 ในแต่ละเดือนค่อนข้างจะคล้ายคลึงกันตลอดทั้งปี

ปริมาณของก๊าซ CO ในแต่ละเดือนของปี 2540 จะแสดงระดับและการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ทั้งในช่วงกลางคืนและกลางวัน

สำหรับก๊าซ NO_2 ในปี 2540 โดยทั่วไปจะแสดงระดับสูงในช่วงกลางวัน คือมีระดับสูงกว่าในช่วงกลางคืนเล็กน้อย ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของปริมาณ NO_2 มีลักษณะคล้ายคลึงกันในแต่ละเดือน ไม่ว่าจะเป็นช่วงกลางคืนหรือกลางวัน อย่างไรก็ตาม การเพิ่มสูงขึ้นอย่างกะทันหัน (ซึ่งถือว่าไม่น่าจะเป็นระดับปกติ) ของปริมาณ NO_2 จะสังเกตเห็นได้ในบางเดือนเช่น เดือนพฤษภาคม, สิงหาคม, ตุลาคม และธันวาคม

จึงพอสรุปได้ว่า ปริมาณของก๊าซ CO ในช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายน (ทั้งกลางคืนและกลางวัน) ของปี 2539 มีระดับสูงกว่าในปี 2540 เล็กน้อย ส่วนปริมาณของก๊าซ O_3 หรือ NO_2 โดยทั่วไป ต่างก็แสดงระดับที่ใกล้เคียงกันทั้งสองปี การเปลี่ยนแปลงระดับของก๊าซทั้งสามในแต่ละเดือน มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นช่วงกลางคืนหรือกลางวัน

รูปที่ 4.11 การผันแปรของก๊าซ CO (ppm.), O₃ (ppb.) และ NO₂ (ppb.) ในช่วงกลางวัน และกลางคืน
ที่สถานีแม่เมาะ ปี 2539 และ 2540.

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาในภาพรวม (จากรูปที่ 4.9 ถึง รูปที่ 4.11) จะเห็นว่าเดือนที่นำให้ความสนใจมากที่สุดคือช่วงระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน ซึ่งนับว่าเป็นช่วงที่ก๊าซทั้งสาม (O_3 , CO และ NO_2) แสดงระดับที่อยู่ในเกณฑ์สูงในรอบปี มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างชัดเจน จึงเหมาะที่จะให้เป็นตัวแทนในการศึกษาต่อไป

4.5 สถานภาพของก๊าซ O_3 , CO และ NO_2 ในช่วงกลางคืนและกลางวัน ของเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน

4.5.1 ยุพราช

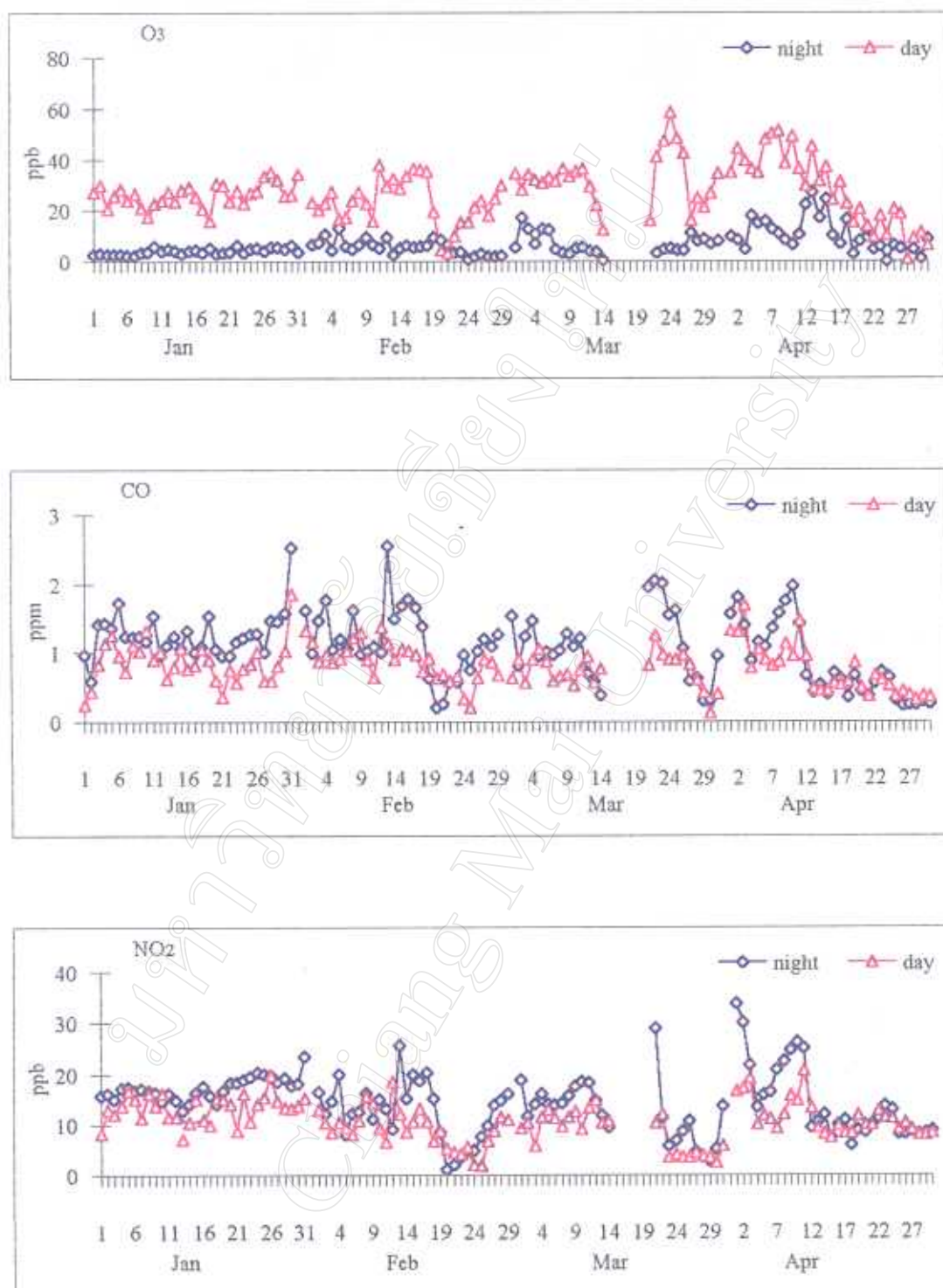
ผลการวิเคราะห์ปริมาณของก๊าซ O_3 , CO และ NO_2 ในช่วงกลางคืนและกลางวัน ของเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2539 ที่ยุพราช ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.12 ปรากฏว่าปริมาณของก๊าซ O_3 ในช่วงกลางวันมีระดับสูงกว่าในช่วงกลางคืนอย่างเด่นชัด โดยมีระดับสูงอยู่ในช่วงกลางวันของเดือนมีนาคม การเปลี่ยนแปลงระดับของ O_3 ระหว่างช่วงกลางคืนและกลางวัน ในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม ไม่ค่อยจะสอดคล้องกันเท่าที่ควร ไม่เหมือนดังที่เป็นในเดือนเมษายน

สำหรับปริมาณของก๊าซ CO และ NO_2 นั้น ในช่วงกลางคืนต่างก็มีระดับสูงกว่าในช่วงกลางวัน อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงระดับของก๊าซทั้งสองในช่วงกลางคืนและกลางวันต่างก็แสดงความคล้ายคลึงและค่อนข้างจะสอดคล้องกันตลอดทั้ง 4 เดือน อนึ่งจะเห็นว่า ระดับสูงของก๊าซ CO (ทั้งกลางคืนและกลางวัน) เกิดในช่วงเดือนมกราคมและกุมภาพันธ์ ส่วนระดับสูงของก๊าซ NO_2 จะตรวจพบในเดือนเมษายน

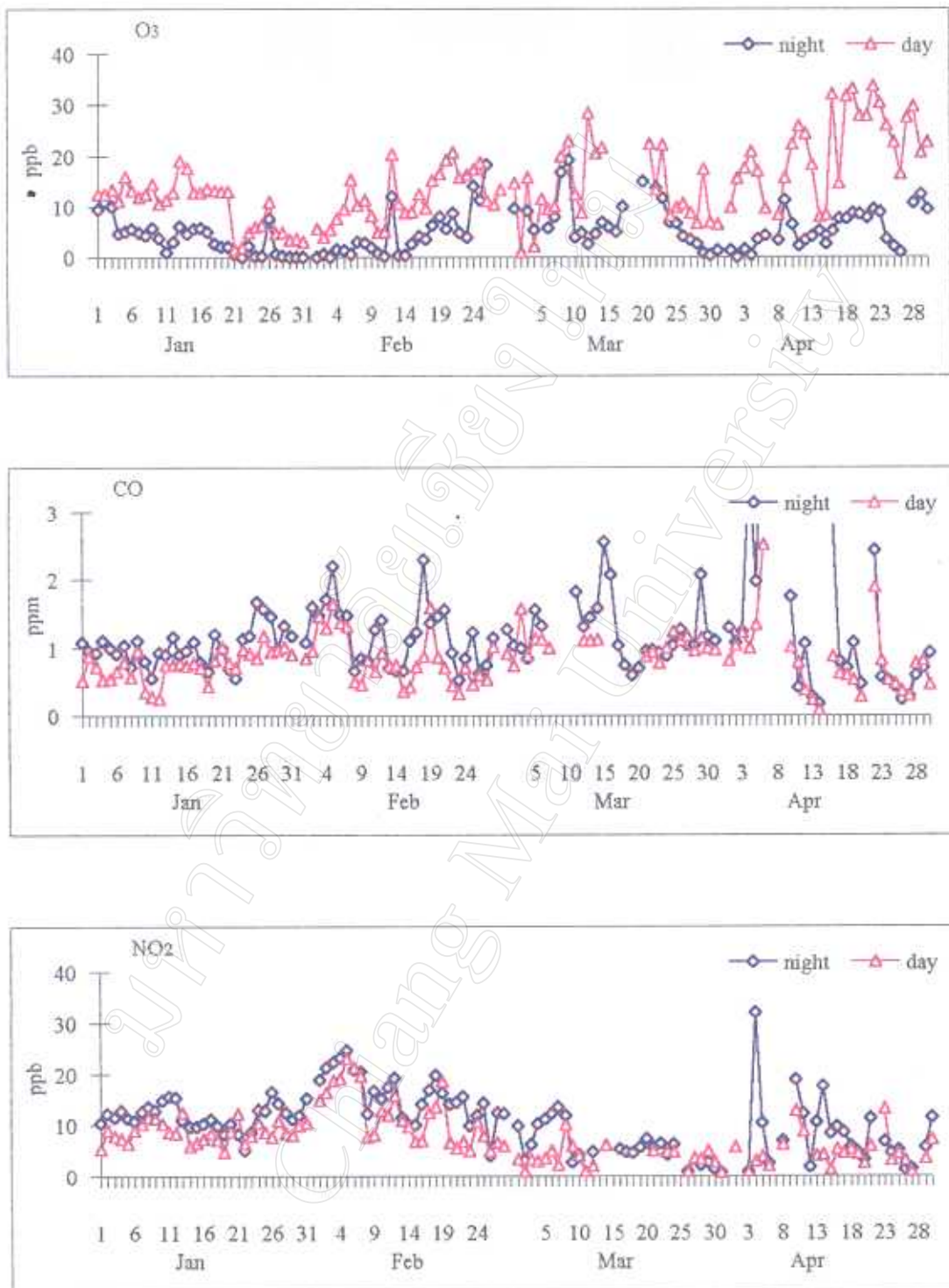
ผลการวิเคราะห์ปริมาณของก๊าซ O_3 , CO และ NO_2 ในช่วงกลางคืนและกลางวัน ของเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2540 ที่ยุพราช อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.13 ปรากฏว่าปริมาณของก๊าซ O_3 ในช่วงกลางวัน มีระดับสูงกว่าในช่วงกลางคืนอย่างเห็นได้ชัด การเปลี่ยนแปลงระดับของก๊าซ O_3 ในช่วงกลางคืนและกลางวันค่อนข้างจะสอดคล้องกันตลอดเดือนมกราคมถึงเมษายน โดยมีระดับสูงอยู่ในเดือนเมษายน

ปริมาณของก๊าซ CO และ NO_2 ในช่วงกลางคืนมีระดับสูงกว่าในช่วงกลางวัน อีกทั้งมีการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างจะสอดคล้อง และคล้ายคลึงกันตลอดในทั้งสี่เดือน โดยมีระดับสูงของทั้ง CO และ NO_2 ในเดือนเมษายน

จึงพอจะกล่าวได้ว่า ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของก๊าซ O_3 และ CO จากมกราคมถึงเมษายน ดูเหมือนจะสอดคล้องและคล้ายคลึงกัน ทั้งในช่วงกลางวันและกลางคืน กล่าวคือปริมาณของก๊าซทั้งสอง จะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นจากเดือนมกราคมจนถึงระดับสูงสุดในเดือนเมษายน สอดคล้องกับค่าอุณหภูมิเฉลี่ยที่เพิ่มสูงขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว ตามตารางที่ 4.6 ส่วนการเปลี่ยนแปลงปริมาณของก๊าซ NO_2 นั้น แม้จะมีระดับสูงอยู่ในเดือนเมษายน เช่นเดียวกับ O_3 และ CO แต่การเปลี่ยนแปลงระดับมีทิศทางที่ค่อนข้างจะแตกต่างไปจาก O_3 และ CO โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเดือนกุมภาพันธ์และ มีนาคม ซึ่งปริมาณของก๊าซ NO_2 มีทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่ลดลง แล้วจึงจะเพิ่มสูงขึ้นอีกครั้งสู่ระดับสูงในเดือนเมษายนดังกล่าว

รูปที่ 4.12 การผันแปรของก๊าซ O₃ (ppb.), CO (ppm.) และ NO₂ (ppb.) ในช่วงกลางคืนและกลางวันของเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน 2539. ที่พุทธราช

รูปที่ 4.13 การผันแปรของก๊าซ O₃ (ppb.), CO (ppm.) และ NO₂ (ppb.) ในช่วงกลางคืนและกลางวัน
ของเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน 2540. ที่ยุพราช

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างก๊าซ CO กับ O_3 และ NO_2 กับ O_3 เป็นการตรวจสอบโดยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพื่อนำเสนอในรูปแบบของสมการรีเกรชันระหว่างก๊าซทั้งสามทีละคู่ สำหรับขั้นตอนและวิธีการวิเคราะห์ทางสถิติ ดังรายละเอียดใน ปานเดช ปุระนพรัตน์, 2541. แผนการทดลองสำหรับงานวิจัยพืช หน้า 233 - 247.

ผลการตรวจสอบสหสัมพันธ์ระหว่าง CO กับ O_3 และ NO_2 กับ O_3 ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.14 ปรากฏว่าความสัมพันธ์ระหว่าง CO กับ O_3 มีลักษณะเป็นสหสัมพันธ์ในเชิงบวก (positive correlation) อย่างชัดเจน เฉพาะในช่วงกลางวันของเดือนเมษายน 2539 เท่านั้น โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient) หรือค่า $r = 0.590^{**}$

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่าง NO_2 กับ O_3 ที่แสดงสหสัมพันธ์ในเชิงบวก ตรวจพบในช่วงกลางวันของเดือนกุมภาพันธ์ และเดือนเมษายน 2539 และช่วงกลางวันของเดือนมีนาคม ปี 2540 โดยมีค่า $r = 0.493^{**}$, 0.392^{**} และ 0.512^{*} ตามลำดับ

สำหรับการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่าง CO กับ O_3 และ NO_2 กับ O_3 ที่แสดงค่าสหสัมพันธ์ในเชิงลบ (negative correlation) นั้น พบว่าในช่วงเวลากลางคืน ของเดือนกรกฎาคมและตุลาคม 2539 ความสัมพันธ์ระหว่าง CO กับ O_3 แสดงค่าสหสัมพันธ์ในเชิงลบอย่างชัดเจน โดยมีค่า $r = 0.572^{*}$ และ $r = 0.549^{**}$ ตามลำดับ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่าง NO_2 กับ O_3 ที่เป็น negative correlation ตรวจพบในช่วงกลางวันของเดือน พฤษภาคม 2540 โดยมีค่า $r = -0.695^{**}$ ดังรูปที่ 4.14

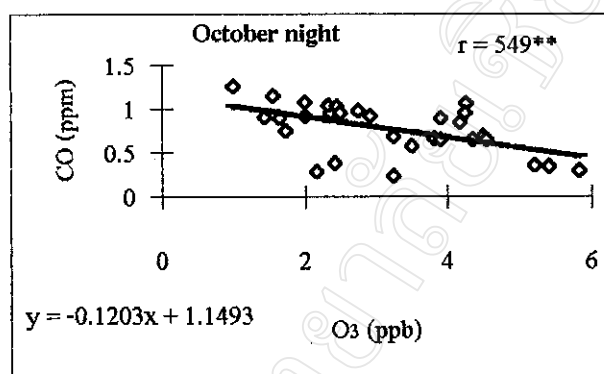
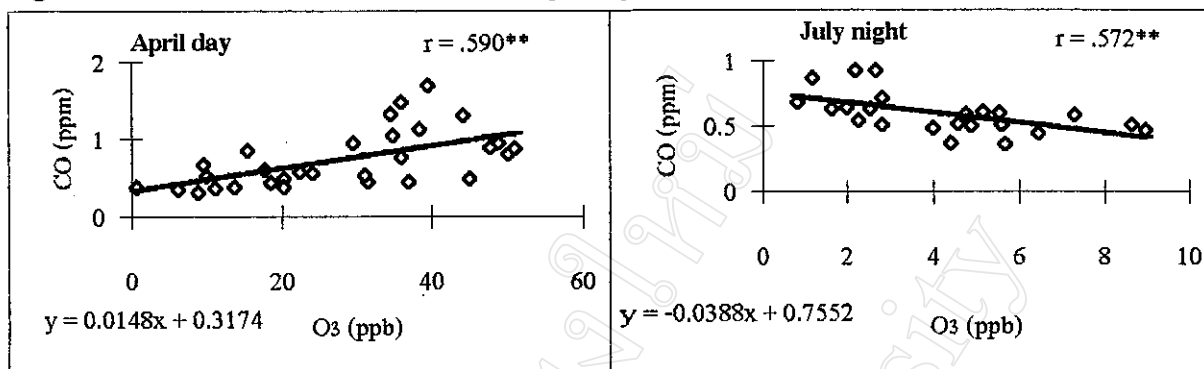
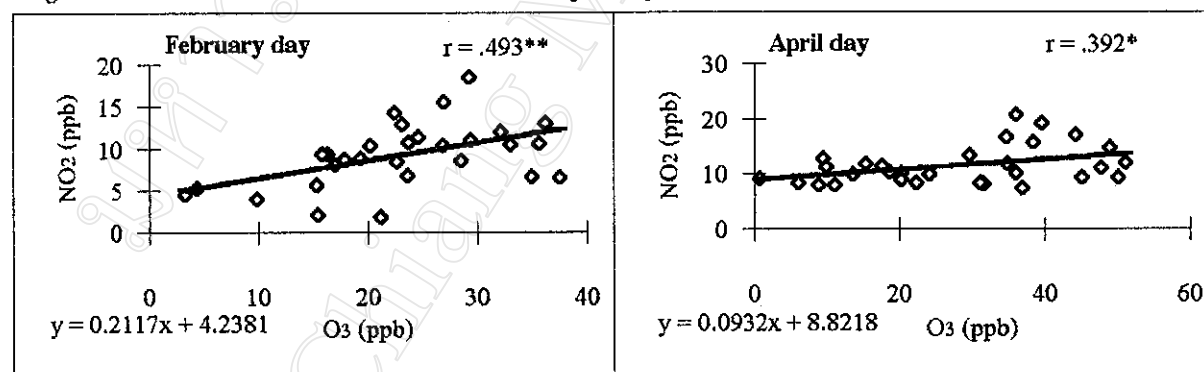
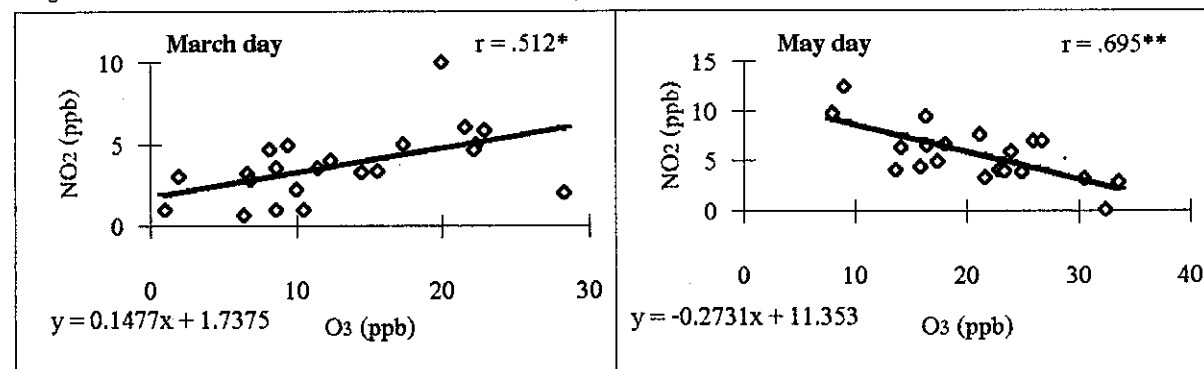
4.5.2 ศาลากลาง

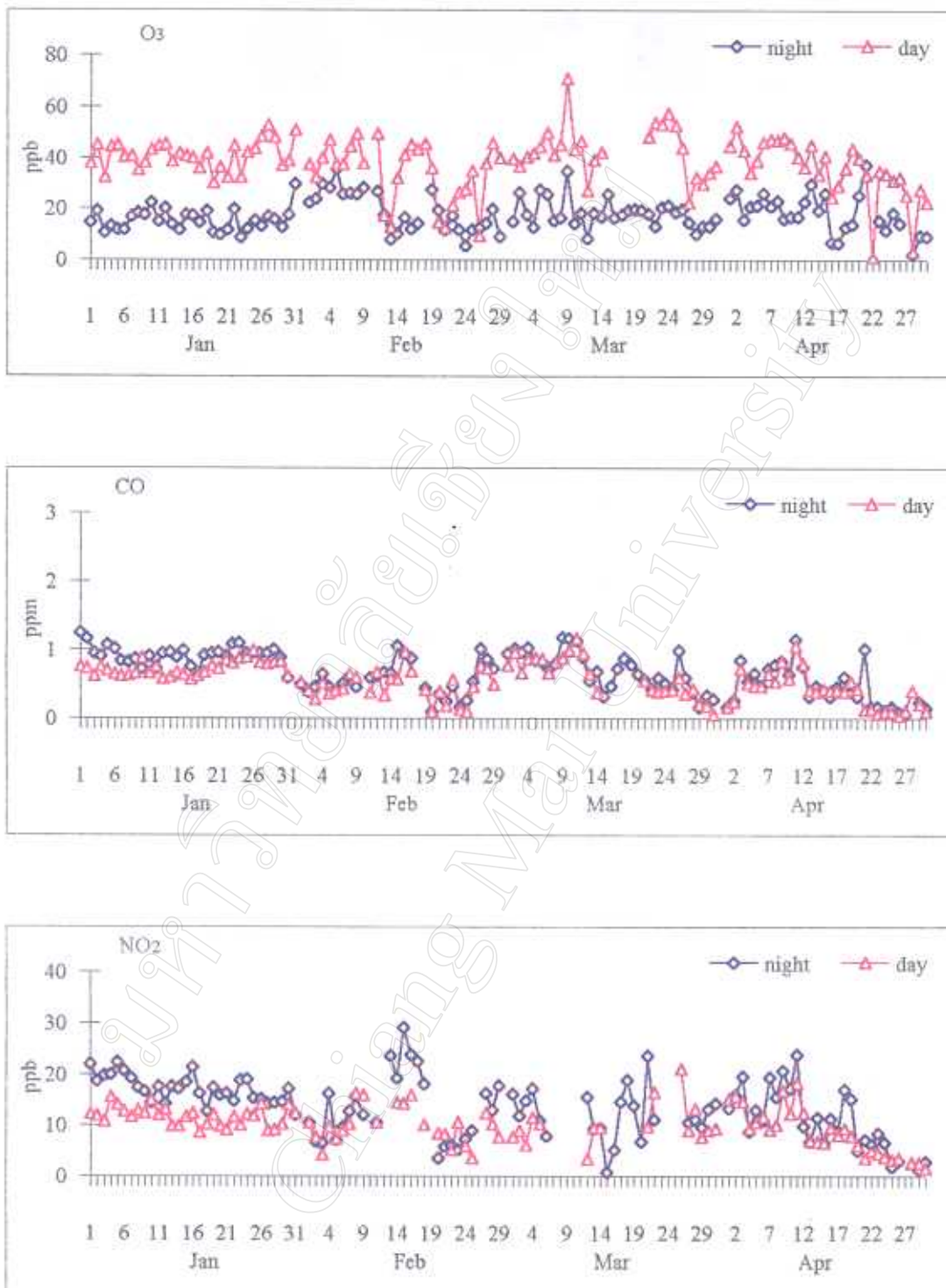
ผลการวิเคราะห์ปริมาณของก๊าซ O_3 , CO และ NO_2 ในช่วงกลางคืนและกลางวัน ของเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2539 ที่ศาลากลาง ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.15 ปรากฏว่า

ปริมาณของก๊าซ O_3 ในช่วงกลางวันมีระดับสูงกว่าช่วงกลางคืนอย่างเด่นชัด การเปลี่ยนแปลงระดับของก๊าซ O_3 ในช่วงกลางวันและกลางคืนของแต่ละเดือน มีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ อัตราการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของปริมาณ O_3 ก่อนข้างจะสอดคล้องกัน ระหว่างกลางวันและกลางคืน ปริมาณสูงสุดของก๊าซ O_3 สังเกตได้ในช่วงกลางวันของเดือนมีนาคม

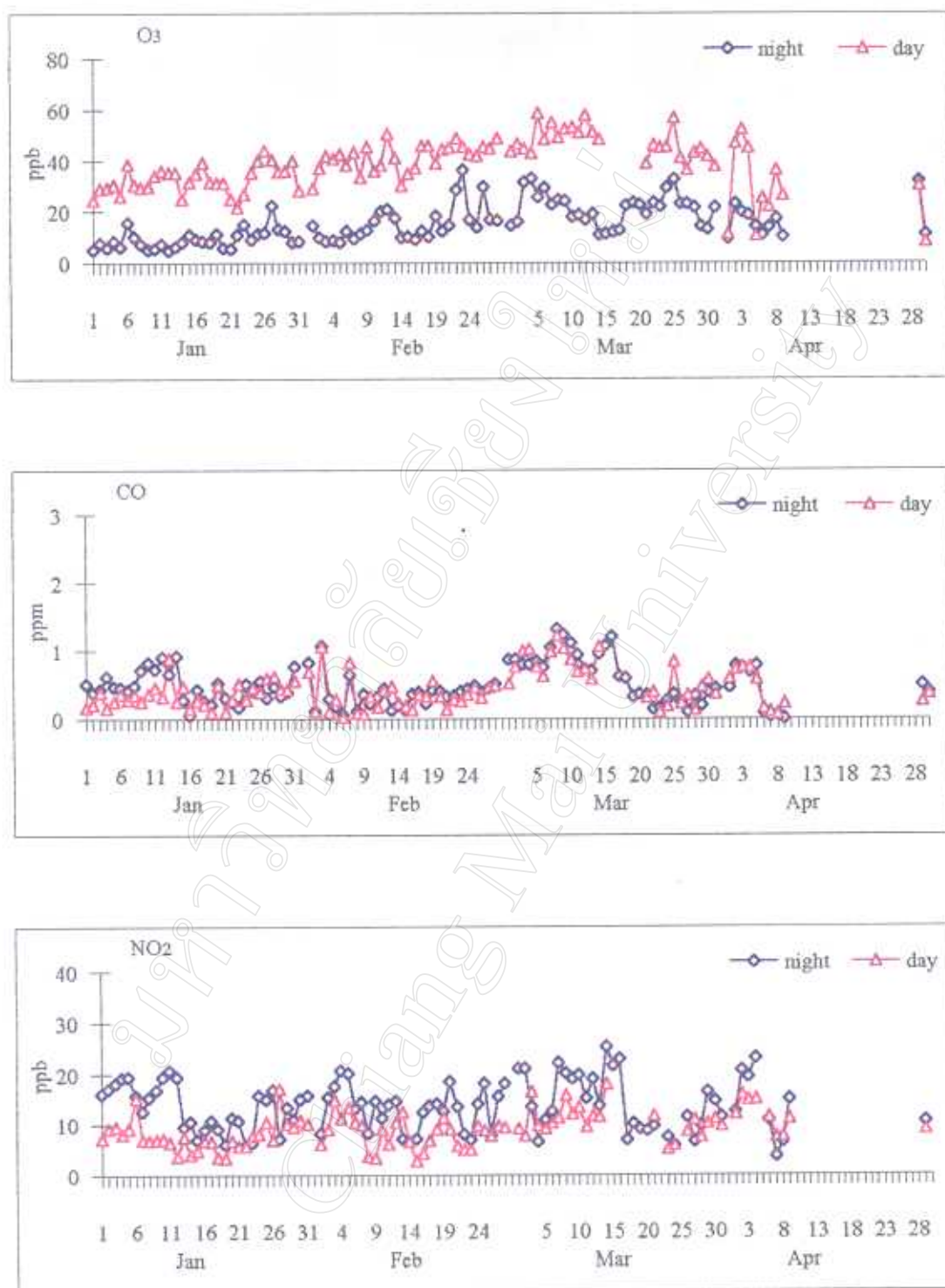
ปริมาณของก๊าซ CO และ NO_2 แสดงสถานภาพและทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายคลึงกันในทุกเดือน กล่าวคือปริมาณของก๊าซ CO และ NO_2 ในช่วงกลางคืนโดยทั่วไปจะมีระดับสูงกว่าในช่วงกลางวันของทุกเดือน ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลง (เพิ่มขึ้นหรือลดลง) ก่อนข้างจะสอดคล้องระหว่างกลางคืนและกลางวัน

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่าง CO กับ O_3 หรือ NO_2 กับ O_3 สามารถตรวจสอบได้ด้วยการวิเคราะห์สมการรีเกรชัน (regression analysis) ดังแสดงในรูปที่ 4.16 ซึ่งพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง CO กับ O_3 มีลักษณะสหสัมพันธ์ในเชิงบวก (positive correlation) ในช่วงกลางวันของเดือนกุมภาพันธ์ และเมษายน 2539 โดยมีค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หรือ $r = 0.401^{*}$ และ 0.411^{*} ตามลำดับ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่าง NO_2 กับ O_3 ที่แสดงลักษณะสหสัมพันธ์ในเชิงบวก ตรวจพบในช่วงกลางวันของเดือนมีนาคม ($r = 0.509^{*}$) และเดือนเมษายน 2539 ($r = 0.613^{**}$)

Significant correlation between CO and O₃ at Yup Paraj 1996Significant correlation between NO₂ and O₃ at Yup Paraj 1996Significant correlation between NO₂ and O₃ at Yup Paraj 1997รูปที่ 4.14 แสดงค่า significant correlation ระหว่าง CO กับ O₃ และ NO₂ กับ O₃ ที่ยุพราช 2539 และ 2540

รูปที่ 4.15 การผันแปรของก๊าซ O₃ (ppb.), CO (ppm.) และ NO₂ (ppb.) ในช่วงกลางคืนและกลางวัน
ของเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน 2539. ที่ศาลากลาง

รูปที่ 4.16 การผันแปรของก๊าซ O₃ (ppb.), CO (ppm.) และ NO₂ (ppb.) ในช่วงกลางคืนและกลางวันของเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน 2540. ที่ศาลากลาง

ผลการวิเคราะห์ปริมาณของก๊าซ O_3 , CO และ NO_2 ในช่วงกลางคืนและกลางวัน ของเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2540 ที่ศาลากลาง ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.17 พบว่าก๊าซทั้งสามแสดงสถานภาพและการเปลี่ยนแปลงคล้ายคลึงกันกับในปี 2539 ทุกประการ ไม่ว่าจะเป็นในช่วงกลางวันหรือกลางคืน

สำหรับผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่าง CO กับ O_3 หรือ NO_2 กับ O_3 ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.18 ปรากฏว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง CO กับ O_3 ในช่วงกลางวันของเดือนมกราคม และเดือนมีนาคม มีลักษณะเป็นสหสัมพันธ์ในเชิงบวก โดยมีค่า $r = 0.377^*$ ในเดือนมกราคม และ $r = 0.542^{**}$ ในเดือนมีนาคม 2540 ส่วนสหสัมพันธ์ในเชิงบวก ระหว่าง NO_2 กับ O_3 ตรวจพบในช่วงกลางวันของเดือนมกราคมและช่วงกลางวันของเดือนพฤศจิกายน 2540 โดยมีค่า $r = 0.404^*$ และ $r = 0.482^{**}$ ตามลำดับ

4.5.3 สถานีแม่เมาะ

ผลการวิเคราะห์ปริมาณของก๊าซ O_3 , CO และ NO_2 ในช่วงกลางคืนและกลางวัน ของเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2539 ที่สถานีแม่เมาะ ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.19 ปรากฏว่า

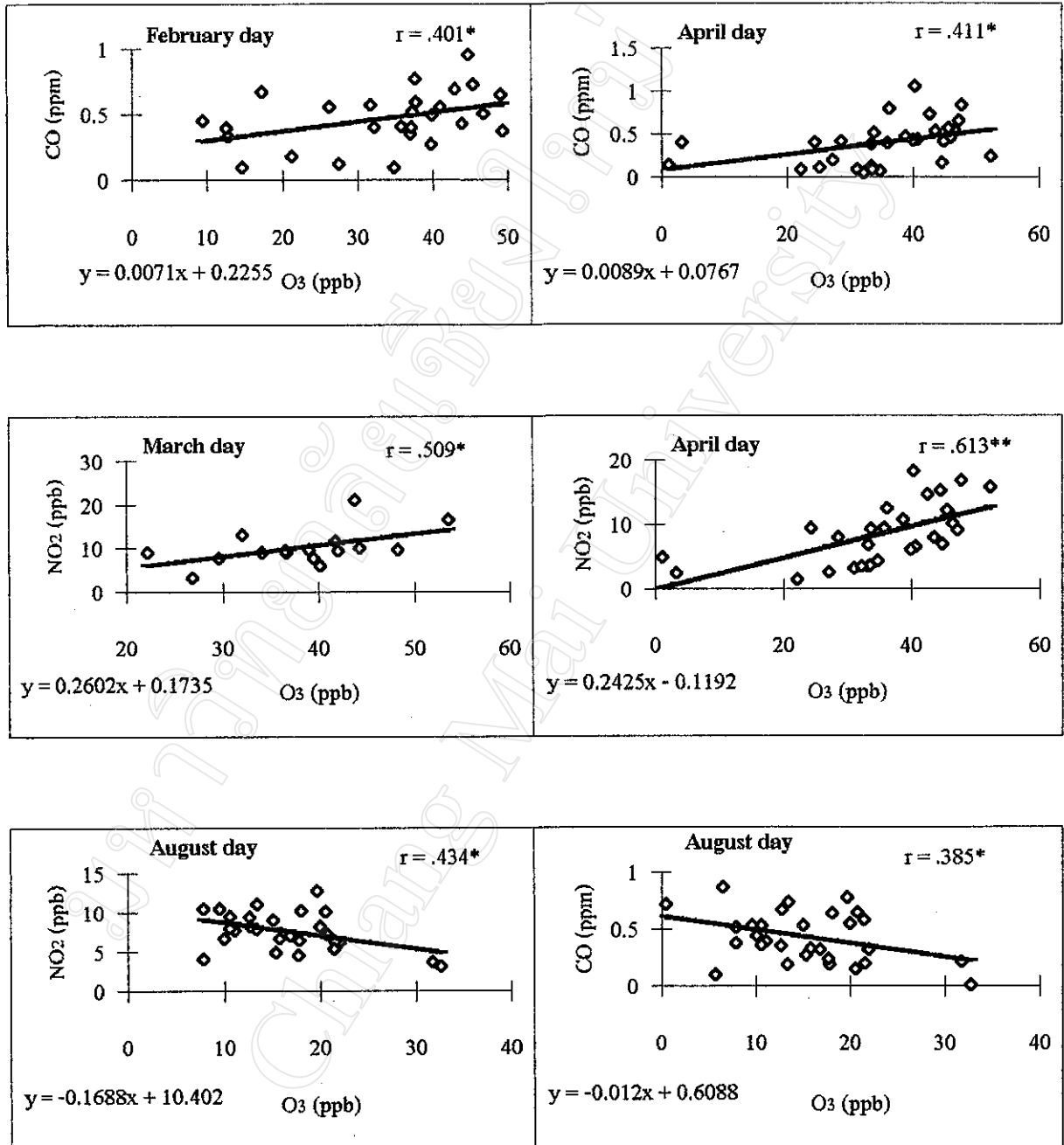
ปริมาณของก๊าซ O_3 ในช่วงกลางวัน โดยทั่วไปยังคงแสดงระดับที่สูงกว่าในช่วงกลางคืน อย่างไรก็ตาม ปริมาณของก๊าซ NO_2 ในแต่ละวันจะมีระดับที่ค่อนข้างใกล้เคียงกันระหว่างกลางวันและกลางคืน ส่วนความแตกต่างของระดับก๊าซ CO ระหว่างกลางคืนและกลางวันก็นับว่าใกล้เคียงกัน จะสังเกตได้ในบางช่วงของเดือน เช่น ช่วงกลางเดือนมกราคม

อนึ่ง ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างก๊าซ CO กับ O_3 หรือ NO_2 กับ O_3 ดังแสดงไว้ในรูปที่ 4.21 ยังคงพบสหสัมพันธ์เชิงบวก เช่นความสัมพันธ์ระหว่างก๊าซ CO กับ O_3 ในช่วงกลางวันของเดือนกุมภาพันธ์ 2539 ($r = 0.534^{**}$) ส่วนความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวระหว่าง NO_2 กับ O_3 นั้น จะพบในช่วงเวลากลางวันในเดือนกุมภาพันธ์, มีนาคม และเมษายน 2539 โดยมีค่า $r = 0.653^{**}$, 0.415^* และ 0.431^* ตามลำดับ

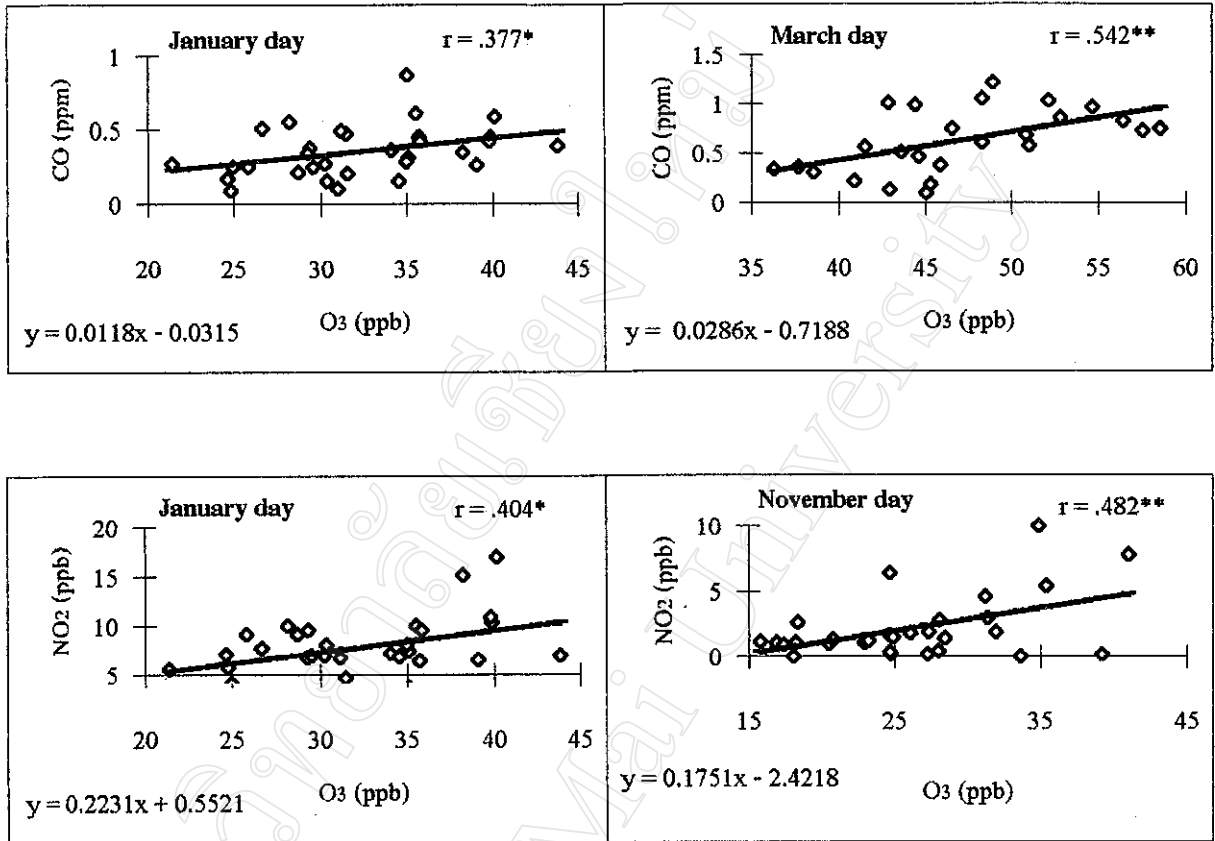
ผลการวิเคราะห์ปริมาณของก๊าซ O_3 , CO และ NO_2 ในช่วงกลางคืนและกลางวัน ของเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2540 ที่สถานีแม่เมาะ ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.20 ซึ่งจะสังเกตเห็นลักษณะการแสดงออกของปริมาณก๊าซ O_3 , CO และ NO_2 ค่อนข้างชัดเจนกว่าในปี 2539 กล่าวคือ ปริมาณของก๊าซ O_3 ในช่วงกลางวันจะมีระดับสูงกว่าในช่วงกลางคืนอย่างเห็นได้ชัด ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของระดับ O_3 ในแต่ละเดือนค่อนข้างจะสอดคล้องกัน

ปริมาณของก๊าซ CO ในช่วงกลางวันและกลางคืน ส่วนใหญ่จะมีระดับใกล้เคียงกันในแต่ละวัน ส่วนปริมาณก๊าซ NO_2 นั้น นับว่ามีระดับใกล้เคียงกันในแต่ละวัน มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างสม่ำเสมอ

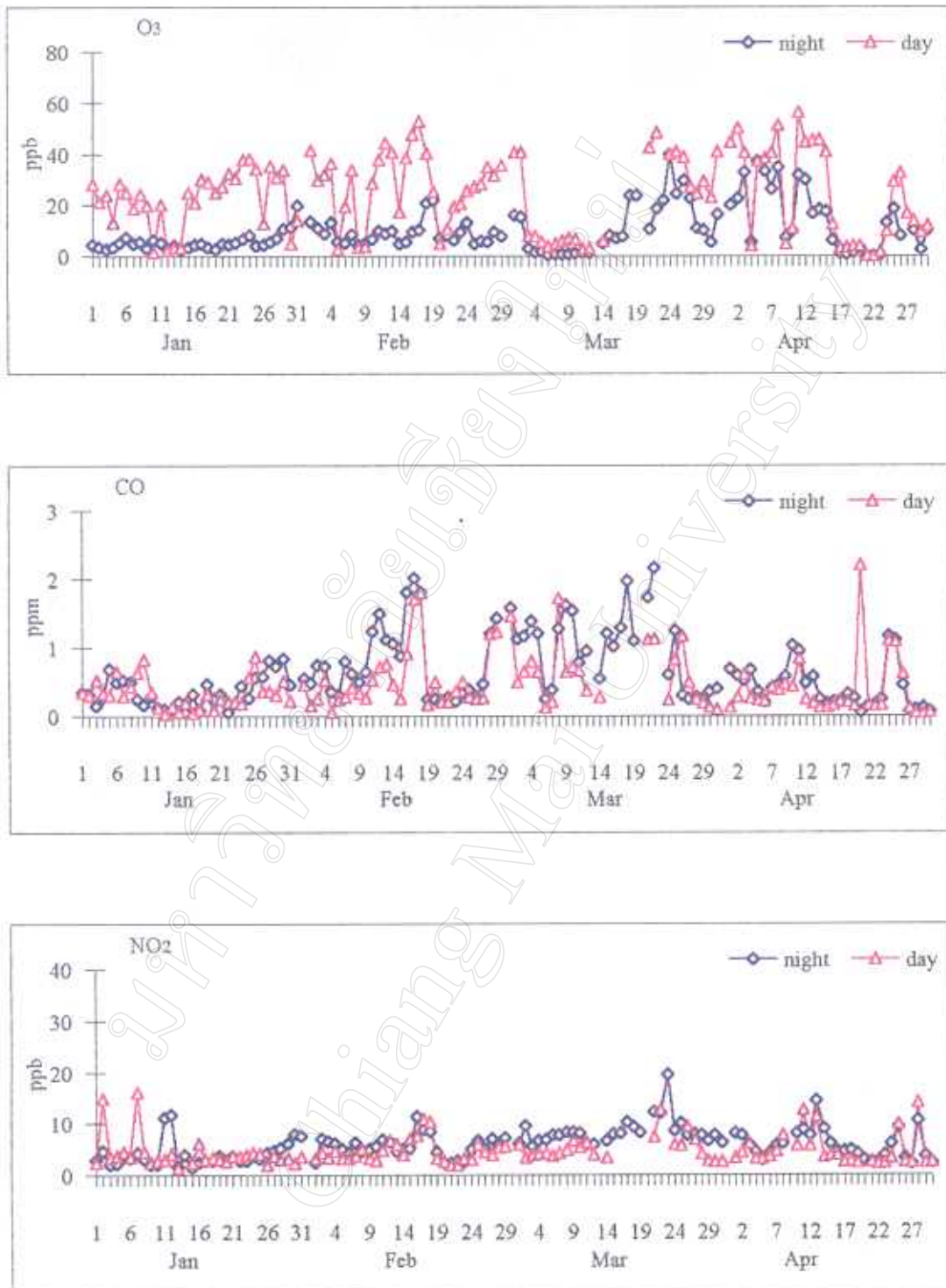
จากการตรวจสอบความสัมพันธ์ของก๊าซทั้งสาม ปรากฏว่า O_3 มีความสัมพันธ์กับ NO_2 มากกว่า CO นั่นคือ มีเพียงความสัมพันธ์ระหว่าง NO_2 กับ O_3 เท่านั้นที่แสดงสหสัมพันธ์ในเชิงบวก ทั้งนี้เป็นการตรวจพบในช่วงกลางวันของเดือนกุมภาพันธ์ และเดือนมีนาคม โดยมีค่า $r = 0.398^*$ และ 0.433^* ตามลำดับ (ดังรูปที่ 4.22)

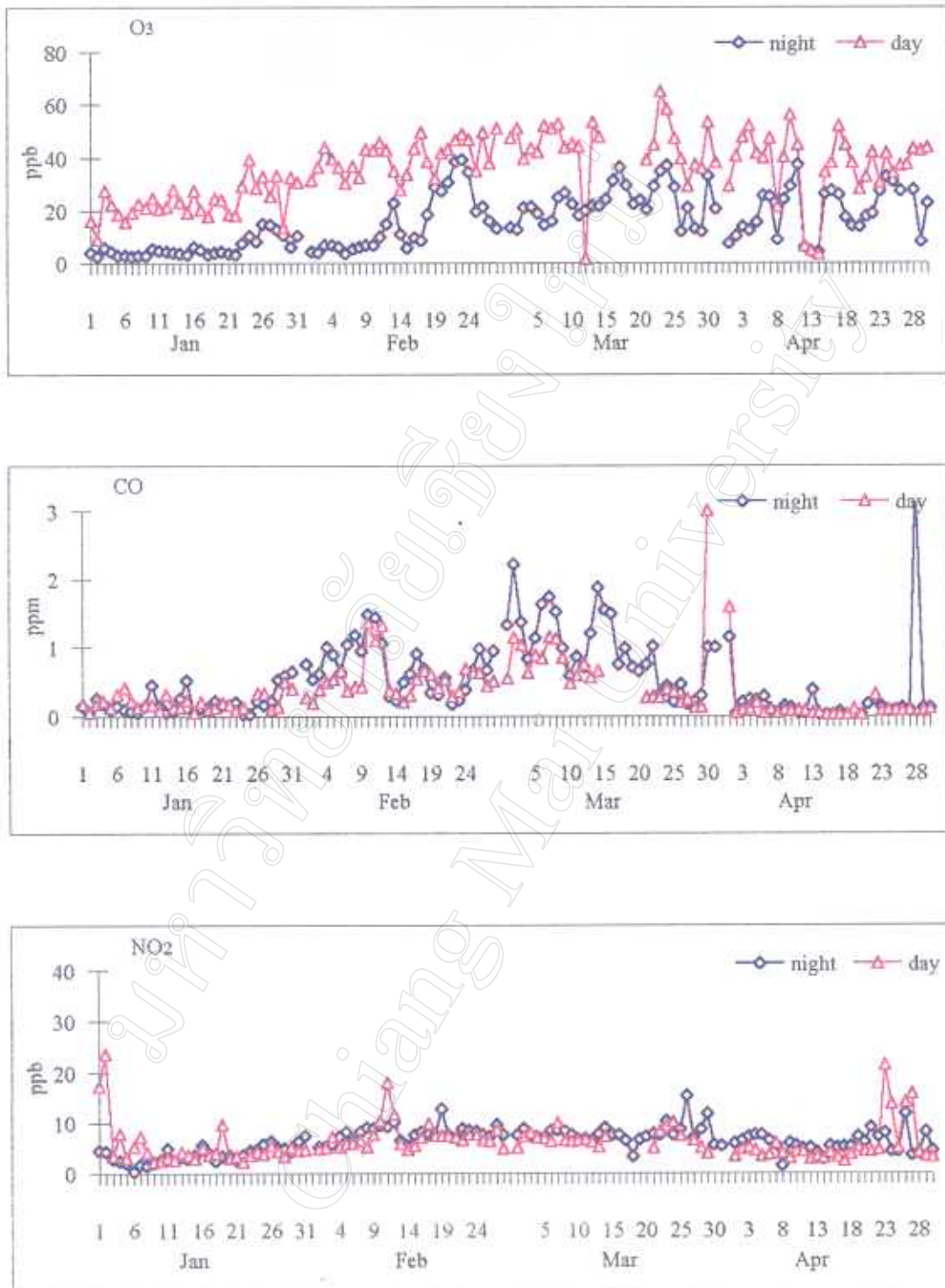
รูปที่ 4.17 แสดงค่า significant correlation ระหว่าง CO กับ O₃ และ NO₂ กับ O₃ ที่ศาลากลาง ปี 2539.

รูปที่ 4.18 แสดงค่า significant correlation ระหว่าง CO กับ O₃ และ NO₂ กับ O₃ ที่ศาลากลาง ปี 2540

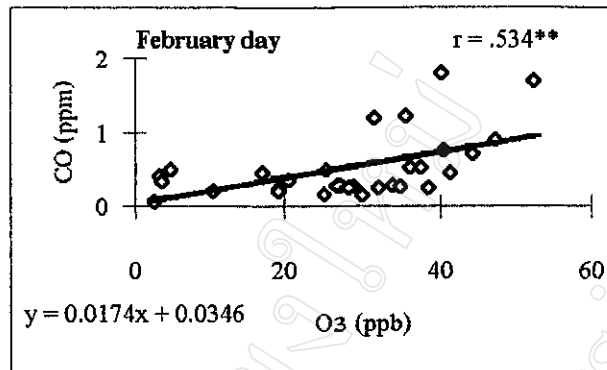

รูปที่ 4.19 การผันแปรของก๊าซ O_3 (ppb.), CO (ppm.) และ NO_2 (ppb.) ในช่วงกลางคืนและกลางวันของเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน 2539. ที่สถานีแม่เกาะ

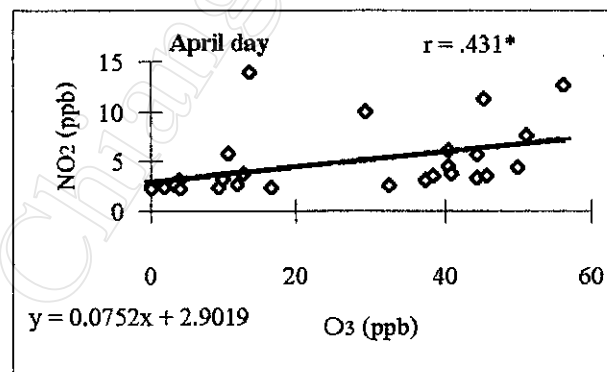
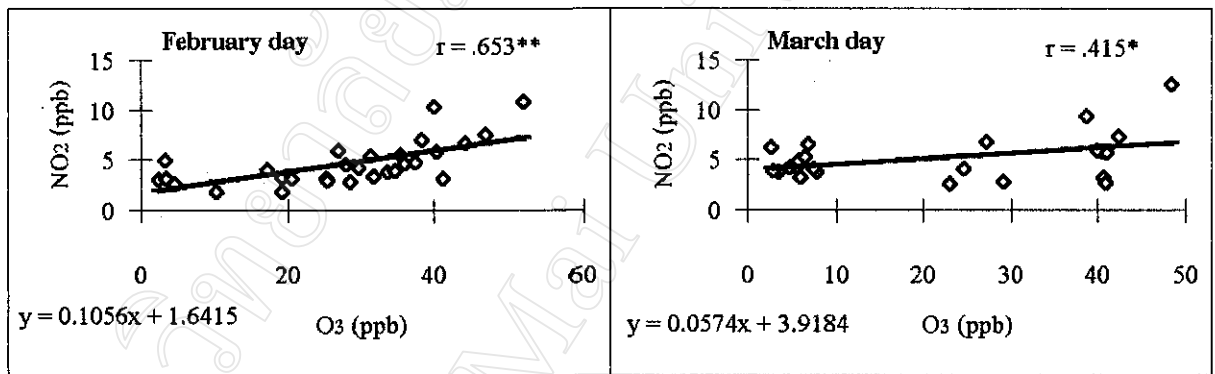

รูปที่ 4.20 การผันแปรของก๊าซ O₃ (ppb.), CO (ppm.) และ NO₂ (ppb.) ในช่วงกลางคืนและกลางวัน
ของเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน 2540, ที่สถานีแม่เกาะ

Significant correlation between CO กับ O₃ during night and day time at Mae Moh 1996

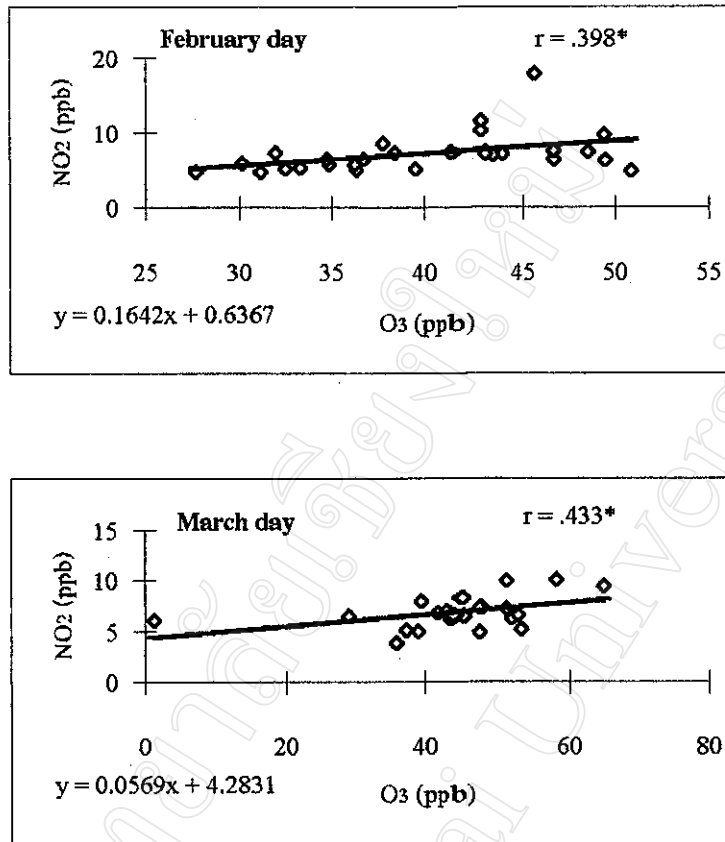

Significant correlation between NO₂ กับ O₃ during day time at Mae Moh 1996

รูปที่ 4.21 แสดงค่า significant correlation ระหว่าง CO กับ O₃ และ NO₂ กับ O₃ ที่สถานีแม่เมาะ ปี 2539.

Significant correlation between NO₂ and O₃ during night and day time at Mae Moh 1997

รูปที่ 4.22 แสดงค่า significant correlation ระหว่าง NO₂ กับ O₃ ที่สถานีแม่เมาะ ปี 2540.

สรุปผลการวิเคราะห์ปริมาณของก๊าซ O_3 , CO และ NO_2 ในช่วงกลางคืนและกลางวัน ของเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2539 และ 2540 ของทั้ง 3 สถานี ปรากฏว่า อุพราช และศาลากลาง แสดงผลการตรวจสอบสถานภาพและทิศทางการเปลี่ยนแปลงของก๊าซ O_3 , CO และ NO_2 เป็นไปในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ปริมาณของก๊าซ O_3 ในช่วงกลางวันมีระดับสูงกว่าในช่วงกลางคืนอย่างเด่นชัด มีการเปลี่ยนแปลงของระดับ (เพิ่มขึ้นหรือลดลง) ก่อนข้างจะสอดคล้องกันระหว่างกลางคืนและกลางวัน สำหรับปริมาณของก๊าซ CO นั้น ในช่วงกลางคืนจะมีระดับสูงกว่าในช่วงกลางวัน อีกทั้งมีการเปลี่ยนแปลงในทั้งกลางคืนและกลางวันมาก่อนข้างจะสอดคล้องกัน ส่วนการเปลี่ยนแปลงปริมาณของก๊าซ NO_2 ในช่วงกลางคืนและกลางวัน นับว่ามีทิศทางที่ค่อนข้างจะสอดคล้อง เช่นเดียวกับที่สังเกตได้ในการเปลี่ยนแปลงของก๊าซ CO และ O_3

4.6 สถานภาพของก๊าซ O_3 , CO และ NO_2 ในรอบวันของเดือนมีนาคม 2539 และมีนาคม 2540

ผลการวิเคราะห์ปริมาณของก๊าซ O_3 , CO และ NO_2 ในรอบวันของเดือนมีนาคม 2539 และมีนาคม 2540 ที่อุพราช, ศาลากลาง และสถานีแม่เมาะ ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.23 ปรากฏว่า

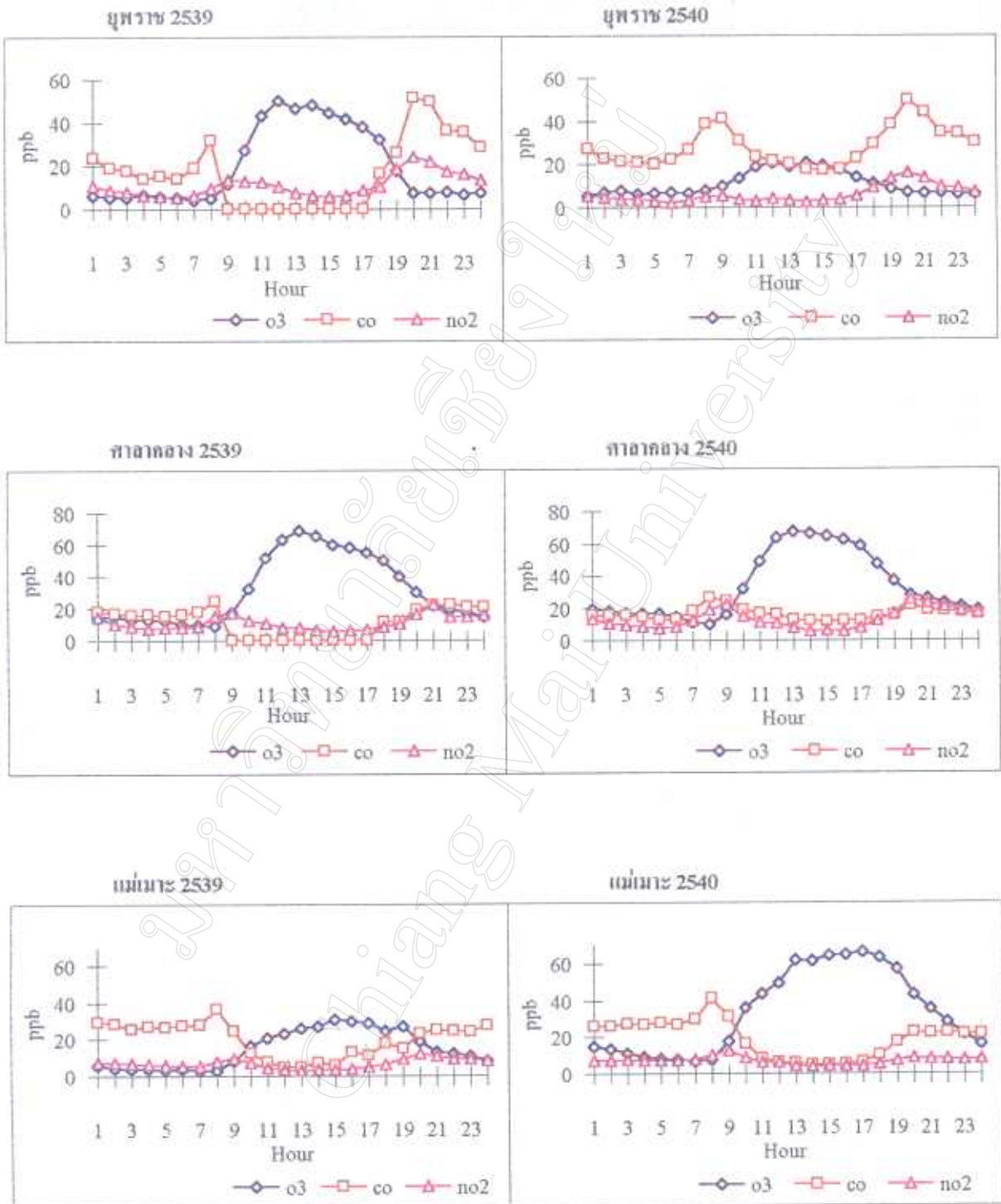
4.6.1 อุพราช

ในปี 2539 ปริมาณของก๊าซ O_3 จะทรงระดับอยู่ในเกณฑ์ต่ำและค่อนข้างสม่ำเสมอเมื่อเริ่มต้นของวัน จาก 01.00 - 08.00 น. และจะเริ่มมีระดับสูงขึ้นอย่างรวดเร็วหลังจากนั้น ไปจนถึงระดับสูงสุดในรอบวันเมื่อเวลา 12.00 น. แล้วจึงจะค่อย ๆ ลดลงสู่ระดับต่ำ จนถึงเวลา 20.00 น. จากนั้นจะทรงระดับคงที่ไปจนถึงเวลา 24.00 น.

ปริมาณของก๊าซ CO มีระดับค่อนข้างต่ำเมื่อเริ่มต้นของวัน จาก 01.00 - 06.00 น. และจะเริ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเมื่อเวลา 07.00 น. จนถึง 09.00 น. หลังจากนั้นจึงจะลดระดับลงสู่จุดต่ำสุดของวัน เมื่อเวลา 15.00 น. (เนื่องจากถูกใช้ไปในการทำปฏิกิริยาเคมีแสงแดดเกิดเป็น O_3) แล้วจึงจะค่อย ๆ เพิ่มระดับสูงขึ้นสู่ระดับสูงสุดเมื่อเวลา 20.00 น. (การเพิ่มขึ้นของ CO ในช่วง 19.00 - 20.00 น. เป็นไปอย่างรวดเร็วมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากการใช้ยานพาหนะเป็นจำนวนมากในช่วงเวลาดังกล่าว) หลังจากนั้นจะลดระดับลงอีกครั้งอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลา 21.00 - 22.00 น. อย่างไรก็ตาม ปริมาณก๊าซ CO เมื่อเวลา 24.00 น. จัดว่าอยู่ในระดับใกล้เคียงกับระดับสูงสุดที่วัดได้ในช่วงเช้าของวัน คือเมื่อเวลา 09.00 น.

สำหรับก๊าซ NO_2 นั้น นับว่ามีทิศทางการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงที่ใกล้เคียงกับในก๊าซ CO ทุกประการ

ในปี 2540 จะเห็นว่า ปริมาณต่ำสุดของก๊าซ O_3 อยู่ที่ชั่วโมงแรกของวัน (01.00 น.) จะเพิ่มสูงขึ้นไม่มากนักหลังจากนั้น จนถึงเวลา 07.00 น. ตั้งแต่เวลา 08.00 น. จึงจะเริ่มสูงขึ้นด้วยอัตราที่ค่อนข้างสม่ำเสมอสู่ระดับสูงสุดในรอบวันเมื่อเวลา 14.00 น. แล้วจึงจะค่อย ๆ ลดลงจนถึงเวลา 21.00 น. ระหว่างช่วงเวลา 22.00 - 24.00 น. ปริมาณ O_3 ค่อนข้างคงที่ด้วยระดับที่ใกล้เคียงกับที่สังเกตในช่วงต้น ๆ ของวันเช่นเดียวกับในปี 2539 จากการเปลี่ยนแปลงของปริมาณก๊าซ O_3 , CO และ NO_2 ในช่วงกลางวัน ซึ่งพบว่า O_3 เพิ่มขึ้น ในขณะที่ CO และ NO_2 ลดลง อันเนื่องมาจากปฏิกิริยาเคมีแสงแดด ตามสมการ (1.5) แต่ในช่วงเวลากลางคืนปฏิกิริยาดังกล่าวไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ปริมาณ O_3 จึงค่อย ๆ ลดลงจนอยู่ในระดับต่ำและค่อนข้างคงที่

รูปที่ 4.23 ความผันแปรของก๊าซ O₃ (ppb), CO (ppm x 25 เท่า) และ NO₂ (ppb) ในรอบวันของเดือนมีนาคม 2539 และ มีนาคม 2540 ที่ยพราช, ศาลากลาง และสถานีแม่เกาะ

ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของก๊าซ CO มีลักษณะคล้ายคลึงกับที่สังเกตในปี 2539 กล่าวคือปริมาณ CO มีระดับค่อนข้างต่ำในช่วงโม่งเริ่มต้นของวัน (01.00 น.) และยังคงแสดงลักษณะการลดลงอย่างช้า ๆ จนถึงระดับต่ำสุดในช่วงเช้าเมื่อเวลา 05.00 น. หลังจากนั้นจึงจะค่อย ๆ เพิ่มสูงขึ้น และการเพิ่มอย่างรวดเร็วเกิดขึ้นหลังเวลา 07.00 น. จนถึงระดับสูงของช่วงเช้าเมื่อเวลา 09.00 น. แล้วจึงลดระดับลงอย่างรวดเร็วสู่ระดับต่ำสุดในรอบวันเมื่อเวลา 15.00 น. (อาจเนื่องจาก CO ถูกเปลี่ยนสภาพไปเป็น O_3 โดยปฏิกิริยาเคมีแสงแดดดังกล่าว) ปริมาณ CO จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วตั้งแต่เวลา 17.00 น. สู่ระดับสูงสุดของวันเมื่อเวลา 20.00 น. จากนั้นก็จะลดลงอย่างรวดเร็วเช่นกันจนถึงเวลา 24.00 น. ซึ่งปริมาณของก๊าซ CO ณ ช่วงโม่งดังกล่าวจะมีระดับใกล้เคียงกับที่สังเกตในช่วงโม่งเริ่มต้นของวัน (01.00 น.)

สำหรับการเปลี่ยนแปลงของก๊าซ NO_2 ตลอดช่วงเช้าจนถึงเย็น (01.00 - 17.00 น.) เป็นไปอย่างช้า ๆ ค่อนข้างสม่ำเสมอ และอยู่ในเกณฑ์ต่ำในรอบวัน แต่หลังจาก 17.00 น. ปริมาณของก๊าซ NO_2 จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน จนถึงระดับสูงสุดของวันเมื่อเวลา 20.00 น. จากนั้นจะลดลงอย่างรวดเร็วเช่นกันจนถึงเวลา 24.00 น. และเป็นที่น่าสังเกตว่า ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของก๊าซ NO_2 และ CO ในช่วงเวลา 17.00 - 24.00 น. มีลักษณะคล้ายคลึงกันมาก

4.6.2 ศาลากลาง

ในปี 2539 ปริมาณของก๊าซ O_3 จะแสดงระดับอยู่ในเกณฑ์ต่ำและมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก จาก 01.00 - 08.00 น. (ระดับต่ำสุดในรอบวันสังเกตได้เมื่อเวลา 08.00 น.) และจะเริ่มมีระดับสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว หลังจากนั้น ไปจนถึงระดับสูงสุดในรอบวันเมื่อเวลา 13.00 น. แล้วจึงจะค่อย ๆ ลดลงสู่ระดับต่ำ จนถึงเวลา 22.00 น. จากนั้นจะทรงระดับคงที่ไปจนถึงเวลา 24.00 น.

ปริมาณของก๊าซ CO จะทรงระดับอยู่ในเกณฑ์ต่ำตลอดช่วง 01.00 - 06.00 น. ระดับดังกล่าวจะเริ่มสูงขึ้นตั้งแต่เวลา 07.00 น. จนถึง 09.00 น. (การเพิ่มขึ้นของก๊าซ CO นี้ว่าจะเกิดขึ้นก่อนการเพิ่มสูงขึ้นของก๊าซ O_3 ในรอบวัน) หลังจากนั้นจะค่อย ๆ ลดลงสู่ระดับต่ำสุดในรอบวันเมื่อเวลา 15.00 น. ซึ่งการเพิ่มขึ้นของก๊าซ CO ในช่วงเช้าของวัน อาจเนื่องจากการใช้ยานพาหนะในช่วงเวลาดังกล่าว แต่ CO จะถูกใช้ไปภายใต้ปฏิกิริยาเคมีแสงแดดในช่วงกลางวัน จึงทำให้ปริมาณของก๊าซ O_3 เพิ่มขึ้น ในขณะที่ก๊าซ CO ลดลง ก่อนที่จะทรงระดับไปจนถึงเวลา 19.00 น. ปริมาณ CO จะเพิ่มสูงขึ้นอีกครั้งระหว่างเวลา 20.00 - 21.00 น. หลังจากนั้นจะทรงระดับไปจนถึงเวลา 24.00 น.

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของก๊าซ NO_2 มีทิศทางคล้ายคลึงกันกับก๊าซ CO ทุกประการ จึงพอจะกล่าวสรุปได้ว่า ในช่วงเวลากลางวัน ปริมาณก๊าซ O_3 เพิ่มขึ้น ในขณะที่ก๊าซ CO และ NO_2 มีปริมาณลดลง ส่วนในเวลากลางคืน (ซึ่งไม่สามารถเกิดปฏิกิริยาเคมีแสงแดดได้) ปริมาณก๊าซ O_3 จะลดลง ในขณะที่ก๊าซ CO และ NO_2 ค่อนข้างจะทรงระดับ

ในปี 2540 จะเห็นว่า ปริมาณของก๊าซ O_3 อยู่ในระดับต่ำ ในช่วงเริ่มต้นของวัน จาก 01.00 - 08.00 น. (ระดับต่ำสุดของก๊าซ O_3 บันทึกเมื่อเวลา 08.00 น.) จากนั้นจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วสู่ระดับสูงสุดในรอบวันเมื่อเวลา 13.00 น. แล้วจึงจะค่อย ๆ ลดลงอีกครั้ง ซึ่งการลดลงอย่างรุนแรงเกิดขึ้นระหว่างเวลา 17.00 - 20.00 น. อัตรา

การลดลงของก๊าซ O_3 หลังจากนั้นจะเป็นไปอย่างช้า ๆ จนถึงเวลา 24.00 น. ซึ่งปริมาณของก๊าซ O_3 ในช่วงนี้ของวัน นับว่ายังมีระดับสูงกว่าที่สังเกตในช่วงเริ่มต้นของวัน (01.00 - 09.00 น.) การเปลี่ยนแปลงของปริมาณ O_3 คงมีสาเหตุเช่นเดียวกับในปี 2539

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของก๊าซ CO ในช่วงเริ่มต้นของวัน มีแนวโน้มที่คล้ายคลึงกับของก๊าซ O_3 กล่าวคือ จะเริ่มด้วยระดับที่ค่อนข้างต่ำในช่วงต้น ๆ ของวัน (01.00 - 06.00 น.) หลังจากนั้นจึงจะเพิ่มสูงขึ้นสู่ระดับสูงสุดในช่วงเช้าเมื่อเวลา 08.00 น. และจะค่อย ๆ ลดระดับลงอีกครั้ง สู่จุดต่ำสุดในรอบวันเมื่อเวลา 15.00 น. จากนั้นจึงจะค่อย ๆ เพิ่มสูงขึ้นอย่างช้า ๆ จนถึงเวลา 20.00 น. และกลับลดลงอีกครั้งจนถึงเวลา 24.00 น. เช่นเดียวกับก๊าซ O_3 ปริมาณของก๊าซ CO ณ ช่วงโมงสุดท้ายของวัน ยังคงแสดงระดับที่สูงกว่าในช่วงเริ่มต้นของวัน

สถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของก๊าซ NO_2 ในปี 2540 มีแนวโน้มของทิศทางไปในลักษณะเดียวกันกับที่สังเกตในปี 2539 กล่าวคือก๊าซ NO_2 แสดงปริมาณค่อนข้างต่ำในช่วงเริ่มต้นของวัน และจะลดระดับลงอย่างช้า ๆ จนถึงเวลา 05.00 น. แล้วจึงจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วสู่ระดับสูงสุดของช่วงเช้าเมื่อเวลา 09.00 น. จากนั้นจึงจะค่อย ๆ ลดลงอีกครั้งในช่วงกลางวัน จนถึงระดับต่ำสุดเมื่อเวลา 16.00 น. หลังจากนั้นจึงจะเพิ่มสูงขึ้นด้วยอัตราที่ค่อนข้างสม่ำเสมอจนถึงระดับสูงสุดในรอบวันเมื่อเวลา 20.00 น. แล้วจึงจะค่อย ๆ ลดลงอย่างช้า ๆ จนหมดวัน ปริมาณ NO_2 ที่สังเกตในช่วงโมงสุดท้ายของวัน นับว่ายังมีระดับสูงกว่าที่สังเกตในช่วงเวลาระหว่าง 01.00 - 08.00 น. แต่ไม่สูงไปกว่าระดับสูงสุดของช่วงเช้าเมื่อเวลา 09.00 น.

4.6.3 สถานการณ์แม่เมาะ

ในปี 2539 ปริมาณของก๊าซ O_3 จะแสดงระดับอยู่ในเกณฑ์ต่ำและมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก จาก 01.00 - 08.00 น. โดยมีระดับต่ำสุดในรอบวันเมื่อเวลา 08.00 น. และจะเริ่มมีระดับสูงขึ้นหลังจากนั้นไปจนถึงระดับสูงสุดในรอบวันเมื่อเวลา 15.00 น. แล้วจึงจะลดลงเรื่อย ๆ จนถึงเวลา 24.00 น. อนึ่งจะสังเกตเห็นว่า การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของก๊าซ O_3 ในครั้งนี้ เป็นไปอย่างค่อนข้างจะสม่ำเสมอมากกว่าที่สังเกตได้จากสุพรรณหรือที่ศาลากลาง ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วชัดเจน

ปริมาณของก๊าซ CO แสดงระดับสูงในช่วงเริ่มต้นของวันตั้งแต่ 01.00 - 08.00 น. โดยมีระดับสูงสุดในรอบวันที่เวลา 8.00 น. หลังจากนั้นจะลดลงอย่างรวดเร็ว สู่ระดับต่ำสุดของวันเมื่อเวลา 12.00 - 13.00 น. และจะเพิ่มระดับสูงขึ้นหลังเวลา 15.00 น. ไปจนถึงเวลา 21.00 น. แล้วจึงจะทรงระดับไปจนถึงเวลา 24.00 น. อย่างไรก็ตาม ปริมาณของก๊าซ CO ที่บันทึกระหว่าง 21.00 - 24.00 น. นั้น จะมีระดับใกล้เคียงกับในช่วงเริ่มต้นของวัน คือช่วง 01.00 - 07.00 น.

ปริมาณของก๊าซ NO_2 ในช่วงเริ่มต้นของวัน (01.00 - 07.00 น.) มีระดับอยู่ในเกณฑ์ต่ำ แต่จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจนระหว่างเวลา 08.00 - 09.00 น. หลังจากนั้นจะค่อย ๆ ลดลงสู่ระดับต่ำสุดในรอบวันตั้งแต่เวลา 12.00 - 15.00 น. และจะค่อย ๆ เพิ่มสูงขึ้นตลอดภาคบ่าย จนถึงระดับสูงสุดของวันเมื่อเวลา 20.00 น. จากนั้นจึงจะลดระดับลงอีกครั้งแต่ไม่มากนัก ซึ่งปริมาณของก๊าซ NO_2 ในช่วง 22.00 - 24.00 น. นับว่าค่อนข้างสม่ำเสมอใกล้เคียงกัน และมีระดับสูงกว่าที่สังเกตในช่วง 01.00 - 07.00 น. อนึ่ง อาจกล่าวได้ว่า ปริมาณของก๊าซ NO_2 ในช่วงสุดท้ายของวัน (22.00 - 24.00 น.) มีระดับเทียบเท่ากับระดับสูงสุดของช่วงเช้าเมื่อเวลา 09.00 น.

สถานภาพและการเปลี่ยนแปลงของก๊าซ NO_2 เป็นไปอย่างค่อนข้างสม่ำเสมอตลอดทั้งวัน โดยมีระดับสูงสุดเมื่อเวลา 09.00 น. และระดับต่ำสุดอยู่ในช่วงระหว่าง 14.00 - 17.00 น.

หากพิจารณาในภาพรวมจากรูปที่ 4.21 แยกเป็นก๊าซแต่ละชนิด จะเห็นว่า

ก. ก๊าซ O_3

ปริมาณของก๊าซ O_3 ในปี 2539 ของทั้ง 3 สถานี คือ ยุพราช, ศาลากลาง และสถานีแม่เมาะ มีการเปลี่ยนแปลงในรอบวันคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปริมาณ O_3 ที่บันทึกได้จากยุพราช และศาลากลาง กล่าวคือ ปริมาณของก๊าซ O_3 ในช่วงเริ่มต้นของวัน (01.00 - 08.00 น.) จะมีระดับค่อนข้างต่ำและสม่ำเสมอ หลังจากนั้นจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว สู่ระดับสูงสุดในรอบวันเมื่อเวลา 12.00 น. ที่ยุพราช และ 13.00 น. ที่ศาลากลาง และจะลดลงเรื่อย ๆ หลังจากนั้น จนถึงเวลา 20.00 น. (ยุพราช) และ 22.00 น. (ศาลากลาง) ก่อนที่จะทรงระดับไปจนถึงเวลา 24.00 น. แสดงว่า CO และ NO_2 ถูกใช้ไปจากปฏิกิริยาแสงแดดตามสมการ (1.5) จึงทำให้ปริมาณลดลง ในขณะที่ O_3 มีปริมาณเพิ่มขึ้น

สำหรับปริมาณก๊าซ O_3 ที่สถานีแม่เมาะนั้น แสดงสถานภาพและการเปลี่ยนแปลงในรอบวัน ค่อนข้างจะแตกต่างไปจากสองสถานีดังกล่าวข้างต้นเล็กน้อย กล่าวคือแม้ปริมาณ O_3 ในช่วงเริ่มต้นของวัน (01.00 - 08.00 น.) จะอยู่ในระดับต่ำและค่อนข้างสม่ำเสมอ เช่นเดียวกับที่สังเกตได้จากยุพราช และศาลากลาง แต่การเพิ่มขึ้นของปริมาณก๊าซ O_3 หลังเวลา 08.00 น. เป็นไปอย่างช้า ๆ ค่อนข้างสม่ำเสมอ จนถึงระดับสูงสุดในรอบวันเมื่อเวลา 15.00 น. (แสดงว่าการสะสมของปริมาณก๊าซ O_3 มีระยะเวลายาวนานกว่าอีก 2 สถานี) จากนั้นจึงจะลดระดับลงไปเรื่อย ๆ จนถึงเวลา 24.00 น. อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า ปริมาณของก๊าซ O_3 ในช่วงเริ่มต้นของวัน (01.00 - 08.00 น.) มีระดับต่ำ และค่อนข้างสม่ำเสมอ ซึ่งระดับต่ำสุดในรอบวันจะอยู่ระหว่าง 07.00 - 08.00 น. อนึ่ง ปริมาณของก๊าซ O_3 ในช่วงสิ้นสุดของวัน จะมีระดับสูงกว่าที่สังเกตได้ในช่วงเริ่มต้นของวัน

สถานภาพและการเปลี่ยนแปลงของก๊าซ O_3 ในเดือนมีนาคม ปี 2540 ของทั้ง 3 สถานีค่อนข้างแตกต่างจากเดือนมีนาคมของปี 2539 เล็กน้อย กล่าวคือ ปริมาณของก๊าซ O_3 ที่ยุพราช แม้จะอยู่ในระดับต่ำในช่วงเช้าของวัน (01.00 - 07.00 น.) แต่ก็มีเปลี่ยนแปลง (เพิ่มขึ้นหรือลดลง) ที่ค่อนข้างชัดเจนกว่าในปี 2539 และระดับต่ำสุดในรอบวัน สังเกตได้เมื่อเวลา 01.00 น. อัตราการเพิ่มขึ้นของก๊าซ O_3 หลัง 07.00 น. เป็นไปอย่างช้า ๆ จนถึงระดับสูงสุดในรอบวันเมื่อเวลา 12.00 และ 14.00 น. จากนั้นจึงจะลดระดับลงอย่างสม่ำเสมอจนถึงเวลา 20.00 น. ก่อนที่จะทรงระดับไปจนหมดวัน

ส่วนที่ศาลากลางในปี 2540 นั้น จะเห็นว่าปริมาณของก๊าซ O_3 ในช่วงเริ่มต้นของวัน (01.00 - 08.00 น.) แม้จะมีระดับต่ำ แต่ก็มีเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด จนถึงระดับต่ำสุดของวันเมื่อเวลา 08.00 น. จากนั้นจึงจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วมาก สู่ระดับสูงสุดในรอบวันเมื่อเวลา 13.00 น. และจะลดระดับลงอย่างรวดเร็วอีกครั้งระหว่าง 17.00 - 20.00 น. จากนั้นจะชะลออัตราการลดลงจนถึงเวลา 24.00 น.

สำหรับที่สถานีแม่เมาะนั้น จะเห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงของก๊าซ O_3 ที่ค่อนข้างจะแตกต่างกัน ระหว่างปี 2539 และปี 2540 กล่าวคือ แม้จะมีการเริ่มต้นของวันด้วยระดับที่ต่ำเช่นเดียวกัน แต่ในปี 2540 จะเห็นว่ามีการ

เปลี่ยนแปลง (ลดลง) ที่ค่อนข้างชัดเจนกว่าในปี 2539 อีกทั้งการเพิ่มขึ้นของก๊าซ O_3 หลัง 07.00 น. ของปี 2540 ยังเป็นไปอย่างรวดเร็วกว่าในปี 2539 ระดับสูงสุดในรอบวันของก๊าซ O_3 สังเกตได้เมื่อเวลา 15.00 น. ในปี 2539 และ 17.00 น. ในปี 2540 แสดงว่าการสะสมปริมาณของก๊าซ O_3 ของแต่ละวันในปี 2540 มีมากกว่าในปี 2539 การลดลงของก๊าซ O_3 (หลังจากระดับสูงสุดในรอบวัน) เป็นไปอย่างรวดเร็ว คือเร็วกว่าที่เป็นในปี 2539

ข. ก๊าซ CO

การเปลี่ยนแปลงของก๊าซ CO ที่สุพรรณ ส่วนใหญ่จะมีลักษณะคล้ายคลึงกันในทุก 2 ปี แต่ปรากฏว่าปริมาณของก๊าซ CO ในปี 2540 มีระดับสูงกว่าในปี 2539 อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลา ตั้งแต่ 01.00 น. ถึง 19.00 น. (ระดับสูงสุดในรอบวันของทั้ง 2 ปี ที่บันทึกเมื่อเวลา 20.00 น. จะมีระดับใกล้เคียงกัน)

สำหรับที่ศาลากลางในปี 2539 จะเห็นว่า ปริมาณของก๊าซ CO ในช่วงเริ่มต้นของวัน (01.00 - 07.00 น.) จะทรงระดับอยู่ในเกณฑ์สูงกว่าในช่วงกลางวัน (13.00 - 17.00 น.) แต่ในปี 2540 กลับมีระดับใกล้เคียงกัน และระดับสูงสุดในรอบวันยังคงอยู่ระหว่าง 08.00 - 09.00 น. ในทั้ง 2 ปี

ปริมาณของก๊าซ CO ที่สถานีแม่มาะ ในปี 2539 แสดงการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างชัดเจน ในช่วงเริ่มต้นของวัน (01.00 - 07.00 น.) ระดับสูงสุดในรอบวันบันทึกเมื่อเวลา 08.00 น. ในทั้ง 2 ปี แต่ในปี 2540 จะมีระดับสูงสุด สูงกว่าในปี 2539 การเปลี่ยนแปลงระดับของก๊าซ CO ตลอดช่วงครึ่งวันหลัง (13.00 - 24.00 น.) ค่อนข้างแตกต่างกัน กล่าวคือ การเพิ่มขึ้นของระดับ CO ในช่วง 14.00 - 20.00 น. ในปี 2539 ไม่แสดงความสม่ำเสมอ ดังเช่นที่ปรากฏในปี 2540 อีกทั้งยังพบว่า ระดับของก๊าซ CO ในช่วงสุดท้ายของวัน มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในปี 2539 แต่ค่อนข้างจะทรงระดับในปี 2540

การเปลี่ยนแปลงของก๊าซ CO ขึ้นอยู่กับปริมาณและความถี่จากการปล่อยสารพิษ (antropogenic substances) โดยมนุษย์

ค. ก๊าซ NO_2

ปริมาณของก๊าซ NO_2 ที่สุพรรณ ในแต่ละชั่วโมงตลอดทั้งวันในปี 2539 มีระดับสูงกว่าในปี 2540 มีการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างชัดเจนในปี 2539 ในขณะที่ระดับของก๊าซ NO_2 ในปี 2540 ค่อนข้างจะสม่ำเสมอใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 01.00 - 17.00 น. ซึ่งมีระดับอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงของระดับ (เพิ่มขึ้นหรือลดลง) อย่างชัดเจนคือช่วง 08.00 - 13.00 น. และ 18.00 - 24.00 น. ในปี 2539 แต่ในปี 2540 การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จะสังเกตได้เพียงช่วงเดียวคือ 17.00 - 24.00 น. ระดับสูงสุดในรอบวันของก๊าซ NO_2 สังเกตได้เมื่อเวลา 20.00 น. ในทั้ง 2 ปี

ปริมาณของก๊าซ NO_2 ที่ศาลากลาง แสดงระดับและทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายคลึงกันในทุก 2 ปี ปริมาณสูงสุดในช่วงเช้าของทั้ง 2 ปี บันทึกเมื่อเวลา 09.00 น. แต่ระดับสูงสุดในรอบวัน สังเกตได้เมื่อเวลา 21.00 น. ในปี 2539 และ 20.00 น. ในปี 2540 ปริมาณของก๊าซ NO_2 ในช่วงสุดท้ายของวัน (22.00 - 24.00 น.) มีระดับสูงกว่าในช่วงเริ่มต้นของวัน (01.00 - 07.00 น.)

สำหรับที่สถานีแม่มาะ จะเห็นว่า ปริมาณของก๊าซ NO_2 ในทั้ง 2 ปี แสดงระดับและทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายคลึงกันเกือบตลอดทั้งวัน เพียงแต่ระดับของก๊าซ ในปี 2540 แสดงระดับที่ใกล้เคียงสม่ำเสมอ ยกเว้น

เมื่อเวลา 09.00 น. ซึ่งก๊าซ NO_2 จะมีระดับสูงสุดในรอบวัน (ระดับสูงสุดในรอบวันของปี 2539 บันทึกเมื่อเวลา 20.00 น.) อย่างไรก็ตาม ปริมาณของก๊าซ NO_2 ในช่วงกลางวัน (11.00 - 16.00 น. สำหรับปี 2539 และ 11.00 - 18.00 น. ในปี 2540) แสดงระดับต่ำกว่าในช่วงเริ่มต้น และช่วงสุดท้ายของวันค่อนข้างชัดเจน

4.7 สถานภาพของก๊าซ O_3 , CO และ NO_2 ในรอบวันของเดือนมีนาคม (ค่าเฉลี่ย 2 ปี)

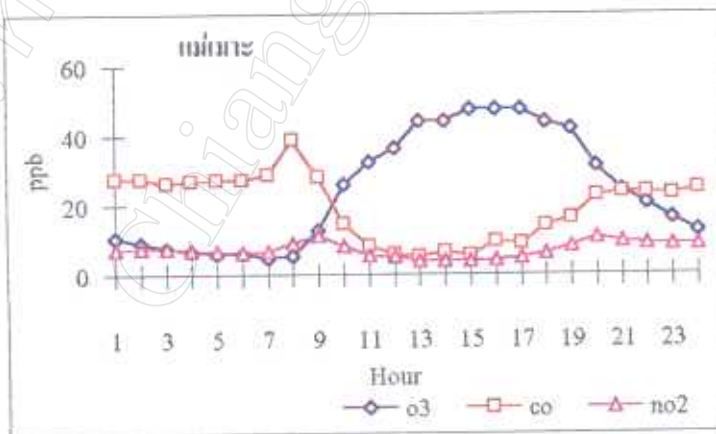
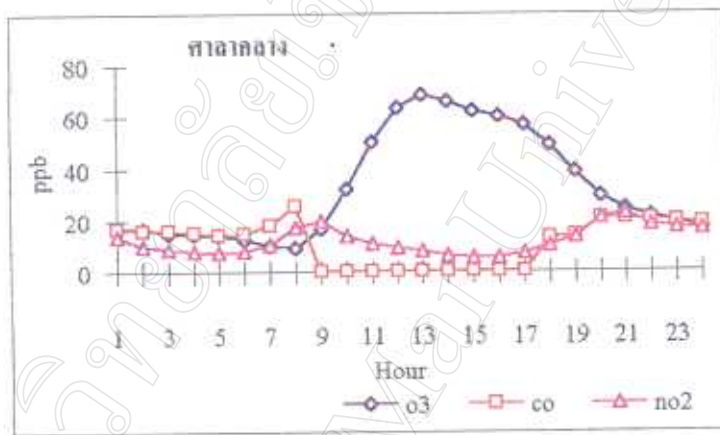
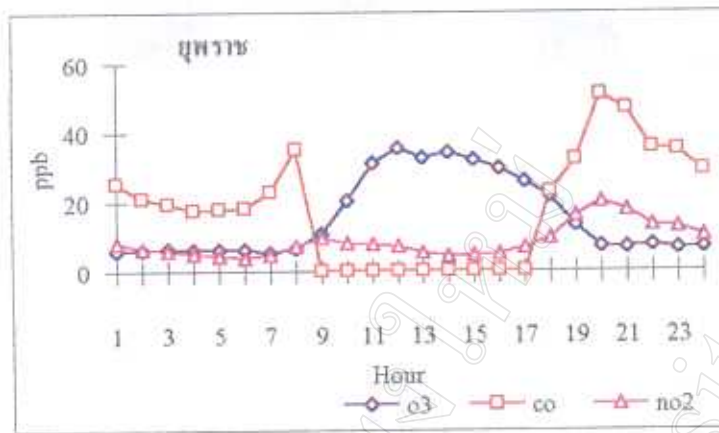
ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย 2 ปี (2539 - 2540) ของปริมาณก๊าซ O_3 , CO และ NO_2 ในรอบวันของเดือนมีนาคม ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.24 ผลปรากฏว่า ที่อุพราช นับว่าเป็นการเริ่มต้นของวันด้วยปริมาณ O_3 ที่ระดับค่อนข้างต่ำและสม่ำเสมอ จาก 01.00 - 08.00 น. และจะเพิ่มระดับสูงขึ้นอย่างรวดเร็วหลังจากนั้น จนถึงระดับสูงสุดเมื่อเวลา 12.00 น. จากนั้นจึงจะลดลงเรื่อย ๆ อย่างสม่ำเสมอ จนถึงเวลา 20.00 น. ก่อนที่จะทรงระดับไปจนถึงเวลา 24.00 น. ปริมาณของก๊าซ O_3 ในช่วงสุดท้ายของวัน (20.00 - 24.00 น.) มีระดับใกล้เคียงกับที่สังเกตในช่วงเริ่มต้นของวัน คือจาก 01.00 - 09.00 น.

ปริมาณของก๊าซ CO จะค่อย ๆ ลดลงจาก 01.00 - 04.00 น. จากนั้นจะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ต่อเมื่อเลย 07.00 น. ไปแล้ว ปริมาณ CO จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว สู่ระดับสูงสุดสำหรับช่วงเช้าเมื่อเวลา 09.00 น. จากนั้นจะลดลงทันทีอย่างชัดเจน สู่ระดับต่ำสุดของวันในช่วง 14.00 - 15.00 น. แล้วจึงจะเพิ่มระดับสูงขึ้นอีกครั้ง การเพิ่มขึ้นของก๊าซ CO ตั้งแต่เวลา 17.00 น. เป็นไปด้วยอัตราที่รวดเร็ว สู่ระดับสูงสุดในรอบวันเมื่อเวลา 20.00 น. และจะลดลงทันทีเช่นกันหลังจากนั้น ปริมาณ CO เมื่อเวลา 24.00 น. นับว่ามีระดับสูงกว่าที่สังเกตในช่วงเริ่มต้นของวัน (01.00 - 07.00 น.)

ปริมาณของก๊าซ NO_2 เมื่อเวลา 01.00 - 08.00 น. แสดงระดับค่อนข้างต่ำและไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ระดับต่ำสุดในรอบวันของก๊าซ NO_2 สังเกตได้เมื่อเวลา 07.00 น. ปริมาณของก๊าซ NO_2 จะเพิ่มสูงขึ้นค่อนข้างชัดเจนระหว่าง 08.00 - 09.00 น. จากนั้นจะลดลงเล็กน้อยตลอดช่วงกลางวัน (10.00 - 16.00 น.) แล้วจึงจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างสม่ำเสมอและชัดเจน จนถึงเวลา 24.00 น. ปริมาณก๊าซ NO_2 ในช่วงสุดท้ายของวันนับว่ายังมีระดับสูงกว่าระดับสูงสุดในช่วงเช้าที่สังเกตเมื่อเวลา 09.00 น. เสียอีก

การเปลี่ยนแปลงของก๊าซ O_3 มีระดับสูงสุดหลังการเปลี่ยนแปลงของก๊าซ CO และ NO_2 โดย CO และ NO_2 มีระดับสูงสุดในรอบวันเมื่อเวลา 08.00 - 09.00 น. และเวลา 20.00 - 24.00 น. ในขณะที่ O_3 มีระดับสูงสุดเมื่อเวลา 12.00 น.

ที่ศาลากลาง ปริมาณของก๊าซ O_3 ในช่วงเริ่มต้นของวัน (01.00 - 08.00 น.) อยู่ในระดับต่ำและมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ระดับต่ำสุดในรอบวัน สังเกตเมื่อเวลา 08.00 น. อย่างไรก็ตาม ปริมาณของก๊าซ O_3 จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วหลังเวลา 08.00 น. สู่ระดับสูงสุดเมื่อเวลา 13.00 น. จากนั้นจึงจะค่อย ๆ ลดระดับลงอย่างสม่ำเสมอ จนถึงเวลา 21.00 น. และจะทรงระดับอยู่จนกระทั่งเวลา 24.00 น. ปริมาณของก๊าซ O_3 ในช่วงสุดท้ายของวัน นับว่ามีระดับสูงกว่าที่สังเกตในช่วงระหว่าง 01.00 - 09.00 น.

รูปที่ 4.24 ความผันแปรของก๊าซ O₃ (ppb), CO (ppm x 25 เท่า) และ NO₂ (ppb) ในรอบวันของเดือนมีนาคม (ค่าเฉลี่ย 2 ปี : 2539 - 2540) ที่บุพราช, ศาลากลาง และสถานีแม่เกาะ

สถานภาพและการเปลี่ยนแปลงของก๊าซ CO ในรอบวัน เป็นไปในลักษณะที่ไม่ค่อยจะรุนแรงตลอดทั้งวัน ปริมาณของก๊าซ CO จะทรงระดับที่ใกล้เคียงกันในช่วง 01.00 - 06.00 น. และจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจนหลังจากนั้น ผู้ระดับสูงสุดของวัน เมื่อเวลา 08.00 น. แล้วจึงจะค่อย ๆ ลดลงสู่ระดับต่ำสุดในรอบวันเมื่อเวลา 15.00 น. ปริมาณก๊าซ CO เพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจนอีกครั้งหลัง 18.00 น. จนถึง 21.00 น. จากนั้นจึงจะทรงระดับไปจนถึงเวลา 24.00 น. ปริมาณของก๊าซ CO ในช่วง 21.00 - 24.00 น. นับว่าใกล้เคียงกับระดับสูงสุดที่สังเกตเมื่อเวลา 08.00 - 09.00 น.

ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของก๊าซ NO₂ มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับการเปลี่ยนแปลงของก๊าซ CO กล่าวคือ ปริมาณของก๊าซ NO₂ มีระดับค่อนข้างต่ำและสม่ำเสมอในช่วงเริ่มต้นของวัน (01.00 - 07.00 น.) ระดับดังกล่าวจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจนหลัง 07.00 น. ผู้ระดับสูงสุดสำหรับช่วงเช้าเมื่อเวลา 09.00 น. แล้วจึงจะค่อย ๆ ลดลงอย่างสม่ำเสมอสู่ระดับต่ำสุดในรอบวันเมื่อเวลา 15.00 น. หลังจากนั้นจะค่อย ๆ เพิ่มปริมาณสูงขึ้นอีกครั้ง (อย่างสม่ำเสมอ) ผู้ระดับสูงสุดในรอบวัน เมื่อเวลา 21.00 น. และจะลดลงอีกเล็กน้อยก่อนที่ทรงระดับไปจนถึงเวลา 24.00 น. ปริมาณก๊าซ NO₂ ในช่วงสุดท้ายของวัน นับว่ามีระดับสูงกว่าระดับสูงสุดที่สังเกตในช่วงเช้าเมื่อเวลา 09.00 น.

สำหรับที่ศาลากลาง การเปลี่ยนแปลงของก๊าซ O₃ มีระดับสูงสุดเมื่อเวลา 13.00 น. ขณะที่ก๊าซ CO และ NO₂ มีระดับสูงสุดในเวลา 08.00 - 09.00 น. และ เวลา 21.00 - 24.00 น.

การเปลี่ยนแปลงที่สถานีแม่เมาะจากรูปที่ 4.24 จะเห็นว่า ปริมาณของก๊าซ O₃ ในช่วง 01.00 - 08.00 น. นับว่าอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ซึ่งระดับต่ำสุดในรอบวัน สังเกตได้เมื่อเวลา 07.00 น. ปริมาณ O₃ จะเริ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วหลัง 8.00 น. ผู้ระดับสูงสุดในรอบวันเมื่อเวลา 15.00 น. และจะทรงระดับไปจนถึงเวลา 17.00 น. จากนั้นจึงจะลดระดับลงอย่างรวดเร็ว จนถึงเวลา 24.00 น. ปริมาณ O₃ ในช่วงสุดท้ายของวัน นับว่ามีระดับอยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่าที่สังเกตในช่วงต้นของวัน (01.00 - 08.00 น.)

ปริมาณของก๊าซ CO เมื่อเริ่มต้นของวัน นับว่ามีระดับสูงและค่อนข้างสม่ำเสมอ (มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก) ตลอดช่วง 01.00 - 07.00 น. ระดับสูงสุดในรอบวันของก๊าซ CO บันทึกเมื่อเวลา 08.00 น. หลังจากนั้นจะลดลงอย่างรวดเร็วสู่ระดับต่ำสุดในรอบวันเมื่อเวลา 13.00 น. และจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจนอีกครั้งระหว่างเวลา 15.00 - 21.00 น. ก่อนที่จะทรงระดับไปจนถึงเวลา 24.00 น. ปริมาณของก๊าซ CO ในช่วงสุดท้ายของวัน (21.00 - 24.00 น.) นับว่ามีระดับต่ำกว่าที่สังเกตในช่วง 01.00 - 09.00 น. แต่จะแสดงระดับที่สูงกว่าที่สังเกตในช่วงกลางวัน (10.00 - 19.00 น.)

สำหรับปริมาณของก๊าซ NO₂ นั้น จะเห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายคลึงกันกับก๊าซ CO เกือบจะทุกประการ กล่าวคือในช่วงเริ่มต้นของวันตั้งแต่ 01.00 - 07.00 น. ปริมาณก๊าซ NO₂ แสดงระดับที่ค่อนข้างสม่ำเสมอ ระดับของก๊าซจะเพิ่มสูงขึ้นระหว่าง 08.00 - 09.00 น. จากนั้นจะค่อย ๆ ลดลงสู่ระดับต่ำสุดของวันระหว่าง 13.00 - 15.00 น. แล้วจึงจะเพิ่มระดับสูงขึ้นอย่างช้า ๆ สม่ำเสมอ ผู้ระดับสูงสุดในรอบวันเมื่อเวลา 20.00 น. ก่อนที่จะลดลงอีกเล็กน้อยและทรงระดับไปจนถึงเวลา 24.00 น. ปริมาณก๊าซ NO₂ ในช่วง 22.00 - 24.00 น. นับว่ามีระดับใกล้เคียงกับที่สังเกตในช่วงเริ่มต้นของวัน (01.00 - 07.00 น.) แต่จะสูงกว่าที่สังเกตในช่วงกลางวัน คือระหว่าง 11.00 - 18.00 น.

สำหรับสถานีแม่เมาะ ค่าสูงสุดของ O₃ ในรอบวัน บันทึกเมื่อเวลา 15.00 น. ส่วน CO และ NO₂ ตรวจพบระดับสูงสุดในช่วงเวลา 08.00 - 09.00 น. และ 15.00 - 21.00 น.

เมื่อพิจารณาในภาพรวมจากรูปที่ 4.24 จะเห็นว่า ในบรรดาสถานีต่าง ๆ คือ ยุพราช, ศาลากลาง และ สถานีแม่เมาะ นั้น พบว่าค่าเฉลี่ย 2 ปีของก๊าซ O_3 ที่ศาลากลาง มีระดับสูงกว่าที่ยุพราช และที่สถานีแม่เมาะ การเพิ่มขึ้นของปริมาณก๊าซ O_3 หลัง 08.00 น. เป็นไปอย่างรวดเร็ว เฉพาะที่ศาลากลาง แต่อัตราการเพิ่มขึ้นดังกล่าวจะชะลอช้าลงที่ยุพราช (อาจเนื่องจากการเคลื่อนย้าย O_3 จากเขตเมืองไปสู่ชนบทโดยกระแสลม) และที่สถานีแม่เมาะ ตามลำดับ ระดับสูงสุดในรอบวันของก๊าซ O_3 เกิดขึ้นเมื่อเวลา 13.00 น. (ที่ศาลากลาง), 12.00 น. (ที่ยุพราช) และ 17.00 น. (ที่สถานีแม่เมาะ) เมื่อพิจารณาปริมาณการสะสมของก๊าซ O_3 ทั้ง 3 สถานี จะเห็นว่า ที่ศาลากลาง มีการสะสมก๊าซ O_3 ในรอบวัน มากที่สุด รองลง ไปคือที่สถานีแม่เมาะ ส่วนที่ยุพราช ซึ่งอยู่ในเขตเมือง กลับมีการสะสมก๊าซ O_3 ในปริมาณน้อยที่สุด

สำหรับการเปลี่ยนแปลงระดับของก๊าซ O_3 ที่สถานีทั้งสาม นัยว่ามีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เริ่มต้นของวันด้วยปริมาณของก๊าซ O_3 ระดับต่ำและค่อนข้างสม่ำเสมอ ต่อเมื่อหลังเวลา 08.00 น. ไปแล้ว จึงจะเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงคือเพิ่มระดับสูงขึ้นดังกล่าว ซึ่งเป็นไปตามกระบวนการสร้าง O_3 จากปฏิกิริยาเคมีแสงแดดตามรูปที่ 2.1

ปริมาณของก๊าซ CO ในช่วงเริ่มต้นของวัน (01.00 - 09.00 น.) เปรียบเทียบระหว่างที่ศาลากลางกับที่ยุพราช จะเห็นว่าที่ยุพราช มีระดับของก๊าซ CO สูงกว่าที่ศาลากลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับสูงสุดของช่วงเช้าเมื่อเวลา 09.00 น. ส่วนในช่วงกลางวัน (09.00 - 17.00 น.) ปริมาณของก๊าซ CO มีระดับต่ำและค่อนข้างใกล้เคียงกัน การเพิ่มขึ้นของก๊าซ CO หลัง 17.00 น. เป็นไปอย่างรวดเร็วที่ยุพราช ในขณะที่มีการเพิ่มขึ้นไม่มากนักที่ศาลากลาง ระดับสูงสุดในรอบวัน ที่ยุพราช สังเกตเมื่อเวลา 20.00 น. แต่ที่ศาลากลางระดับดังกล่าว จะสังเกตได้ในช่วงเช้าเมื่อเวลา 08.00 น.

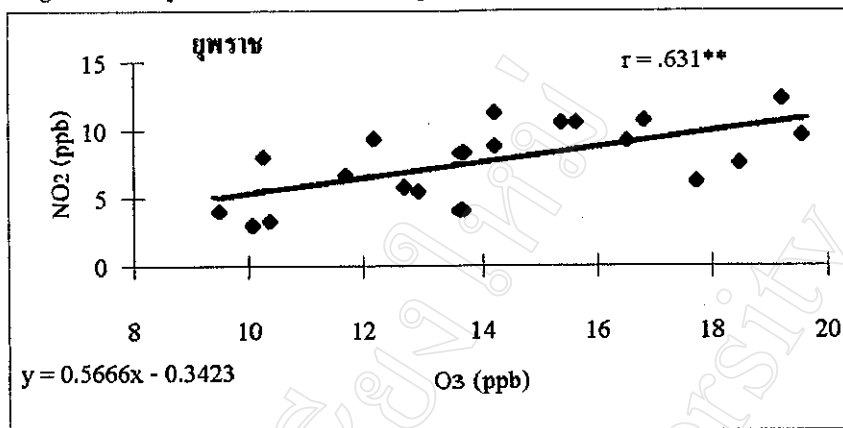
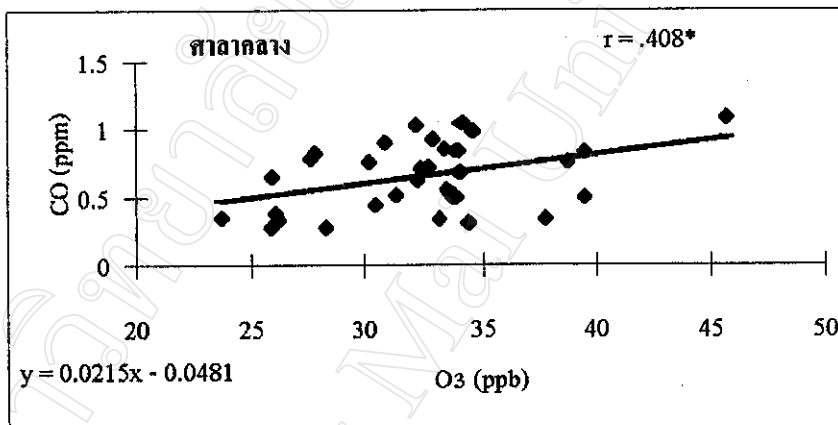
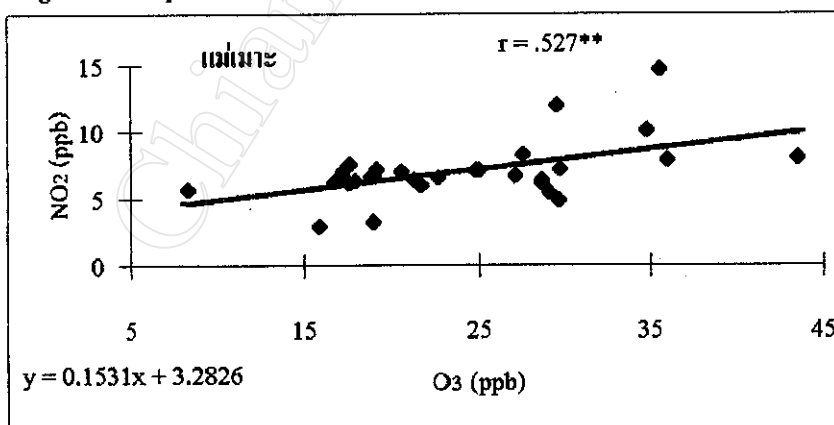
สำหรับที่สถานีแม่เมาะ พบว่าปริมาณของก๊าซ CO ในช่วงเริ่มต้นของวัน (01.00 - 09.00 น.) มีระดับสูงกว่าที่ยุพราชและที่ศาลากลาง (ระดับสูงสุดในรอบวัน เกิดขึ้นเมื่อเวลา 08.00 น.) ช่วงตั้งแต่ 20.00 - 24.00 น. ปริมาณของก๊าซ CO ที่สถานีแม่เมาะ ค่อนข้างจะทรงระดับอย่างสม่ำเสมอ

ปริมาณของก๊าซ NO_2 มีระดับค่อนข้างต่ำและมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนักในช่วงเริ่มต้นของวัน (01.00 - 08.00 น.) โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ยุพราช และที่สถานีแม่เมาะ ส่วนที่ศาลากลาง จะมีการเปลี่ยนแปลงของระดับที่ชัดเจนกว่า อนึ่ง ปริมาณของก๊าซ NO_2 ในช่วงดังกล่าวที่ศาลากลาง มีระดับสูงกว่าที่สถานีแม่เมาะ และที่ยุพราช ตามลำดับ สำหรับในช่วงกลางวัน (12.00 - 16.00 น.) ปริมาณของก๊าซ NO_2 ที่ศาลากลาง และที่ยุพราช มีระดับใกล้เคียงกัน และทั้ง 2 สถานีจะมีระดับของก๊าซ NO_2 สูงกว่าที่สถานีแม่เมาะ ส่วนในช่วงสุดท้ายของวัน (22.00 - 24.00 น.) ปริมาณก๊าซ NO_2 ที่ศาลากลางมีระดับสูงกว่าที่ยุพราชและที่สถานีแม่เมาะ ตามลำดับ

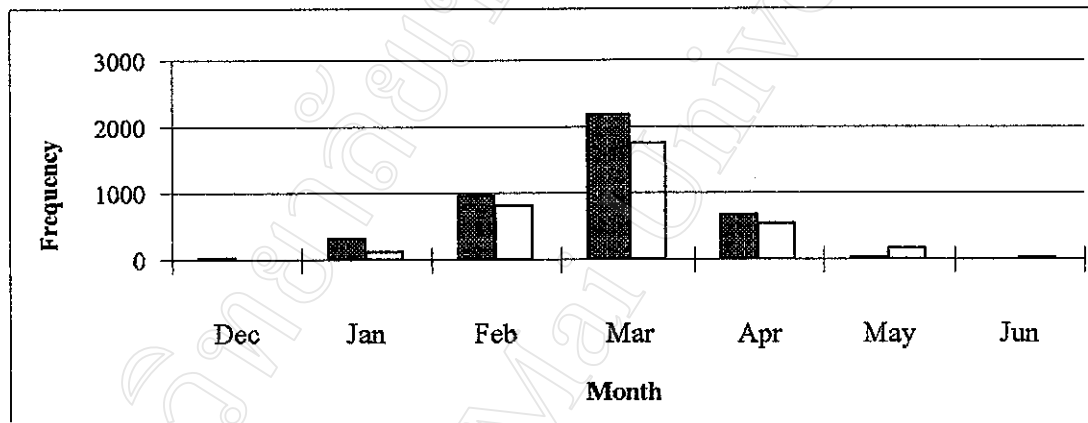
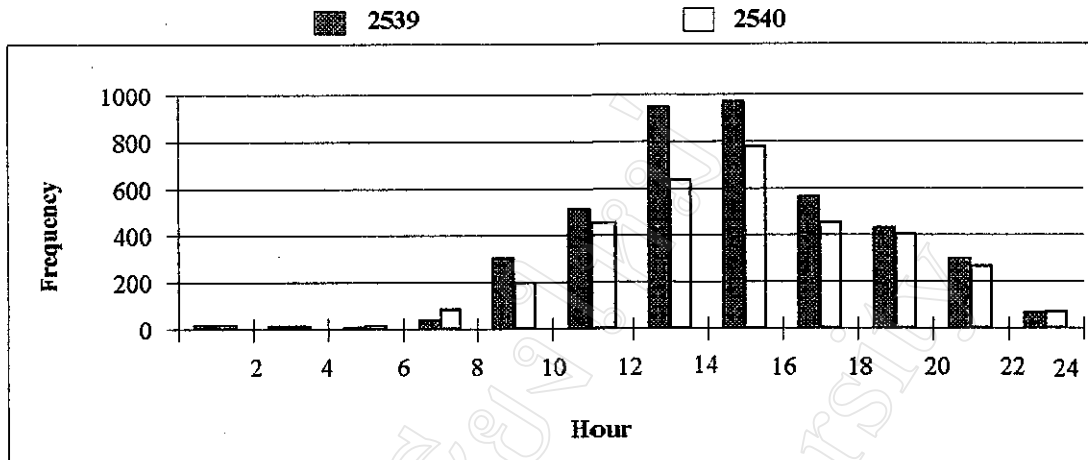
ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่าง CO กับ O_3 และ NO_2 กับ O_3 ที่มีลักษณะสหสัมพันธ์ในเชิงบวก (positive correlation) โดยใช้ข้อมูลเป็นค่าเฉลี่ย 2 ปี (2539 และ 2540) ของเดือนมีนาคม ที่พอจะเป็นตัวตัวอย่างของยุพราช, ศาลากลาง และสถานีแม่เมาะ ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.25 ปรากฏว่าที่ศาลากลาง ก๊าซ CO กับ O_3 แสดงความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient) หรือค่า $r = 0.408^*$ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างก๊าซ NO_2 กับ O_3 นั้น พบว่ามีสหสัมพันธ์ในเชิงบวก ที่ยุพราช และที่สถานีแม่เมาะ โดยมีค่า $r = 0.631^{**}$ ที่ยุพราช และ 0.527^* ที่สถานีแม่เมาะ

4.8 การวิเคราะห์ผลกระทบจากการเกิดไฟไหม้ป่า

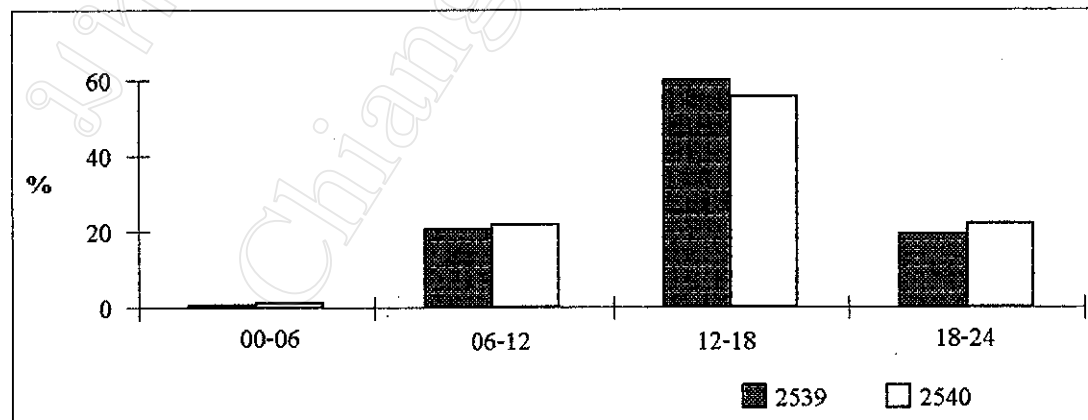
ตามปกติไฟป่าเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่จากรายงานของศูนย์ควบคุมไฟป่าภาคเหนือ ระบุว่าสาเหตุการเกิดไฟไหม้ป่าที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ทั้งสิ้น โดยมีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน ตามตารางที่ 4.8 ช่วงระยะเวลาที่เกิดไฟไหม้ป่าสูงสุดในรอบวัน อยู่ในช่วงตั้งแต่ 12.00 - 18.00 น. ตามตารางที่ 4.9 การเกิดไฟไหม้ป่าส่วนใหญ่จะเกิดในช่วงฤดูแล้ง ตามตารางที่ 4.10 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเดือนมีนาคม ซึ่งเป็นเดือนที่เกิดไฟไหม้ป่าสูงสุด ตามรูปที่ 4.26 และยังเป็นช่วงเดียวกันกับการเกิด O_3 สูงสุด ดังได้กล่าวมาแล้วแต่ต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kirchhuff and Marinho, 1994; Crutzen and Andrae, 1990 ที่พบว่าการเผาซากพืชและสัตว์ นับว่าเป็นตัวการที่สำคัญในการเพิ่มปริมาณทรอโปสเฟียร์โอโซน นอกจากนี้จากการศึกษาของ Alex Pszenny and Guy Brasseur, 1998 ยังยืนยันผลเช่นเดียวกัน โดยกล่าวว่า ก๊าซสื่อำการเกิดโอโซนที่สำคัญที่สุด ได้จากการเผาไหม้ของซากพืชและซากสัตว์ (fossil fuel) และสารชีวภาพ (biomass) จากกิจกรรมที่มนุษย์ก่อขึ้น เป็นแหล่งกำเนิดแหล่งใหญ่ที่สุด และจากการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่าง CO และ O_3 โดยใช้ค่าเฉลี่ย 2 ปี (2539 และ 2540) ของเดือนมีนาคม พบว่าก๊าซทั้งสองแสดงสหสัมพันธ์ในเชิงบวก (positive correlation) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ค่ากลาง (correlation coefficient หรือค่า $r = 0.408^*$ ตามรูปที่ 4.25).

Regression output of NO₂ vs O₃ at Yup Paraj (average 2 years of March).Regression output of CO vs O₃ at Chiang Mai (average 2 years of March).Regression output of NO₂ vs O₃ at Mae Moh (average 2 years of March).

รูปที่ 4.25 แสดงค่า significant correlation ระหว่าง CO กับ O₃ และ NO₂ กับ O₃ เป็นค่าเฉลี่ย 2 ปี ของเดือนมีนาคม ที่ Yup Paraj, ศาลากลาง และสถานีแม่เมาะ

ช่วงเวลาการเกิดไฟฟ้าในรอนวัน พ.ศ. 2539 และ 2540 เป็นเปอร์เซ็นต์

ที่มาของข้อมูล : รายงานสรุปผลการปฏิบัติงาน ศูนย์ควบคุมไฟฟ้าภาคเหนือ
ประจำปีงบประมาณ 2539 และ 2540

รูปที่ 4.26 สถิติการเกิดไฟฟ้าไหม้ป่าบริเวณภาคเหนือตอนบน ในรอบปี 2539 และ 2540

ตารางที่ 4.8 สรุปสาเหตุการเกิดไฟไหม้ป่าประจำปีงบประมาณ 2539 และ 2540

สาเหตุ	จำนวนครั้ง		พื้นที่ (ไร่)		เปอร์เซ็นต์	
	2539	2540	2539	2540	2539	2540
นักท่องเที่ยว	58	23	264	98	1.4	0.7
หาของป่า	1,118	1,150	8,882	7,478	27	34.2
ล่าสัตว์	702	525	7,408	4,796	16.9	15.6
ทำไม้	246	209	3,077	1,746	5.9	6.2
เผาไร่	867	516	11,217	3,148	20.9	15.4
แก่งจุด	667	689	6,340	3,813	16.1	20.5
เลี้ยงสัตว์	138	34	1,178	248	3.3	1.0
หน่วยราชการ	42	16	322	120	1.0	0.5
บุหรื	49	13	234	41	1.2	0.4
จุดเล่น	48	54	208	196	1.2	1.6
อื่น ๆ	41	69	671	3,331	1.0	2.0
ไม่ทราบสาเหตุ	165	62	1,718	230	4.0	1.8
รวม	4,141	3,360	41,522	25,247	100	

ที่มาของข้อมูล : รายงานสรุปผลการปฏิบัติงาน ศูนย์ควบคุมไฟป่าภาคเหนือ ประจำปีงบประมาณ 2539 และ 2540

ตารางที่ 4.9 สรุปช่วงเวลาการเกิดไฟไหม้ป่า ปี พ.ศ. 2539 และ 2540

ช่วงเวลา	ปี 2539		ปี 2540	
	จำนวนครั้ง	เปอร์เซ็นต์	จำนวนครั้ง	เปอร์เซ็นต์
00.00 - 06.00	26	0.62	35	1.05
06.00 - 12.00	851	20.55	727	21.63
12.00 - 18.00	2,472	59.70	1,863	55.45
18.00 - 24.00	792	19.13	735	21.87
รวม	4,141	100	3,360	100

ที่มาของข้อมูล : รายงานสรุปผลการปฏิบัติงาน ศูนย์ควบคุมไฟป่าภาคเหนือ ประจำปีงบประมาณ 2539 และ 2540

ตารางที่ 4.10 สถานภาพการเกิดไฟป่าบริเวณภาคเหนือตอนบน ปี 2539 และ 2540

เดือน	จำนวนพื้นที่ที่ถูกไฟไหม้ (ไร่)		จำนวนครั้ง	
	2539	2540	2539	2540
มกราคม	4,366.50	383.25	309	105
กุมภาพันธ์	8,667.63	5,273.50	949	807
มีนาคม	21,876.00	16,085.50	2,185	1,746
เมษายน	5,101.50	2,844.00	658	534
พฤษภาคม	72.00	585.00	15	154
มิถุนายน	17.00	72.00	3	11
กรกฎาคม	-	-	-	-
สิงหาคม	-	-	-	-
กันยายน	-	-	-	-
ตุลาคม	-	-	-	-
พฤศจิกายน	-	-	-	-
ธันวาคม	4.00	5	3	1
รวม	40,104.63	25,248.25	4,122	3,358

หมายเหตุ : - หมายถึงไม่มีรายงานการเกิดไฟไหม้ป่า

ที่มาของข้อมูล : รายงานสรุปผลการปฏิบัติงาน ศูนย์ควบคุมไฟป่าภาคเหนือ ประจำปีงบประมาณ 2539 และ 2540

4.9 สถานภาพของก๊าซ O_3 ที่บริเวณดอยอินทนนท์

เพื่อเป็นการยืนยันลักษณะการแปรผันของ O_3 อันเนื่องจากการเกิดไฟไหม้ป่า และเพื่อเป็นการศึกษาปริมาณและการเปลี่ยนแปลงของ O_3 ที่ระดับความสูงของดอยอินทนนท์ ซึ่งเป็นระดับความสูงที่โอโซนมีอยู่จริงตามธรรมชาติ โอกาสที่จะถูกทำลายโดยปฏิกิริยาเคมีแสงแดดเป็นไปได้น้อย จึงได้ทำการวิเคราะห์สถานภาพการเปลี่ยนแปลงของก๊าซ O_3 ณ สถานีวิจัยโครงการหลวงดอยอินทนนท์เป็นการเพิ่มเติมท้ายเรื่อง ซึ่งน่าจะทำให้รายงานฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

อินทนนท์เป็นเทือกเขาที่ทอดยาวอยู่ในแนวเหนือใต้ ในเขตอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มียอดดอยที่สูงที่สุดในประเทศไทย คือสูงถึง 2,926 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง ได้รับการติดตั้งอุปกรณ์เครื่องมือตรวจวัด O_3 จากเครื่อง Ozone Monitoring Instrument ชนิด UV - Absorption Type ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2539 ณ สถานีวิจัยโครงการหลวงดอยอินทนนท์ ซึ่งมีระดับความสูงจากน้ำทะเลปานกลาง 1,400 เมตร ดังนั้น

ข้อมูลที่น่าวิเคราะห์ในครั้งนี้จึงเน้นศึกษาสภาพของ O_3 บริเวณคอยอินทนนท์ เฉพาะช่วงเวลาจากเดือนเมษายนถึงธันวาคม 2539 เท่านั้น

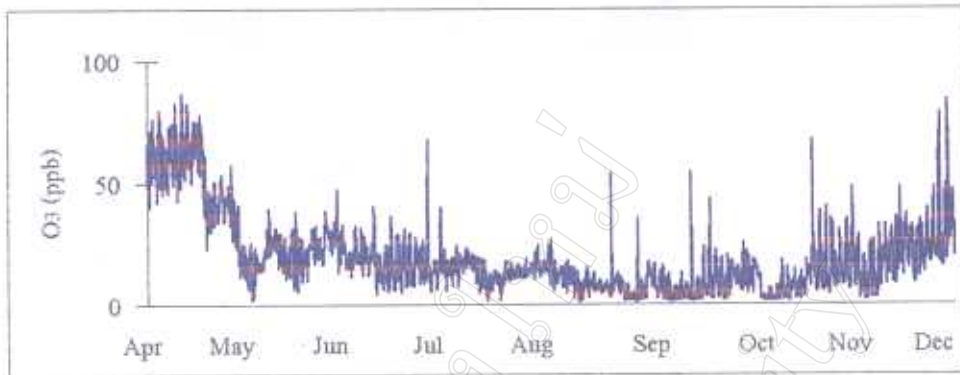
ผลการศึกษาสภาพของ O_3 ดังกล่าว ได้แสดงในลักษณะของกราฟเส้น ดังรูปที่ 4.27 ปรากฏว่าปริมาณค่าเฉลี่ยเป็นรายชั่วโมงของ O_3 ในช่วงฤดูแล้ง (เมษายนถึงต้นพฤษภาคม, พฤศจิกายน และธันวาคม) มีระดับสูงกว่าในช่วงฤดูฝน (ปลายพฤษภาคมถึงตุลาคม) และจากตารางที่ 4.8 แสดงสภาพค่าเฉลี่ยรายเดือนและค่าสูงสุดของ O_3 ที่สถานีวิจัยโครงการหลวงคอยอินทนนท์ ระหว่างเดือนเมษายนถึงธันวาคม 2539 สอดคล้องกับปริมาณการผันแปรของ O_3 ที่บันทึกจากสถานีต่าง ๆ ในตัวจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำปาง ส่วนปริมาณ O_3 ระดับต่ำในรอบปี จะพบในช่วงระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนตุลาคม อนึ่งจะสังเกตเห็นว่าช่วงเวลาที่ O_3 มีระดับสูง ๆ มักอยู่ในช่วงเวลาเดียวกับที่เกิดไฟไหม้ป่า ซึ่งผลการวิจัยของ Kirchhoff and Marinho, 1994; Crutzen and Andrae, 1990 ได้ระบุว่า การเผาไหม้ของป่าไม่มีส่วนสำคัญต่อการเพิ่มปริมาณ O_3 จากปฏิกิริยาเคมีแสงแดด

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายวันของปริมาณ O_3 เปรียบเทียบระหว่างกลางวันกับกลางคืน พบว่าปริมาณของ O_3 ในช่วงกลางวันมีระดับสูงกว่าในช่วงกลางคืนอย่างเด่นชัดตลอดทั้งปี (รูปที่ 4.28) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในภาพรวมจากรูปทั้งสอง (รูปที่ 4.27 และรูปที่ 4.28) จะเห็นว่าลักษณะการผันแปรของ O_3 มีทิศทางที่สอดคล้องคล้ายคลึงกันตลอดทั้งปี กล่าวคือปริมาณ O_3 ที่ระดับสูง ๆ จะพบในช่วงฤดูแล้งเท่านั้น ส่วนในฤดูฝนปริมาณดังกล่าวมักมีระดับต่ำ

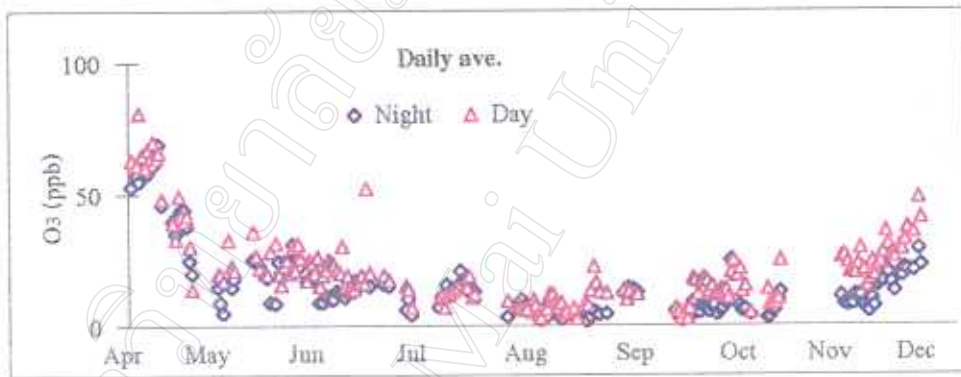
จากการศึกษาค่าเฉลี่ยรายเดือนของ O_3 ในรูปที่ 4.29 จะเห็นว่าปริมาณ O_3 ในเดือนเมษายน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในรอบปี คือสูงกว่าค่าเฉลี่ยในเดือนอื่น ๆ อย่างเด่นชัด และเดือนที่แสดงค่าเฉลี่ยต่ำสุดในรอบปีคือเดือนตุลาคม ซึ่งอยู่ในช่วงฤดูฝน มีความชื้นสัมพัทธ์สูง อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำ อีกทั้งมีระยะแสงแดดน้อยกว่าในช่วงฤดูแล้ง อนึ่ง จากผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายเดือนระหว่างกลางวันและกลางคืน (รูปที่ 4.30) พบว่า ปริมาณ O_3 ในช่วงกลางวันมีระดับสูงกว่าในช่วงกลางคืนในแต่ละเดือนตลอดทั้งปี ยกเว้นในเดือนกรกฎาคม ที่ช่วงกลางคืนกลับแสดงปริมาณ O_3 สูงกว่าในช่วงกลางวันเล็กน้อย

สภาพการเปลี่ยนแปลงของปริมาณ O_3 ในรอบวัน ได้ศึกษาจากค่าเฉลี่ยในแต่ละชั่วโมง (24 ชั่วโมง) เฉพาะของเดือนเมษายน 2539 ได้แสดงไว้ในรูปที่ 4.31 จะเห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนักในแต่ละชั่วโมงของวัน โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ระหว่าง 07.00 - 09.00 น. และสูงสุดอยู่ระหว่าง 14.00 - 16.00 น. อย่างไรก็ตาม ปริมาณ O_3 ในช่วงกลางวัน ยังคงแสดงระดับที่สูงกว่าในช่วงกลางคืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่าง 10.00 - 16.00 น. ส่วนในช่วงกลางคืนปริมาณ O_3 จะแสดง

ระดับที่ใกล้เคียงกัน (ค่าเฉลี่ยช่วงกลางคืน ระหว่าง 01.00 - 06.00 และ 18.00 - 24.00 น. วัดได้ 51.4 ppb. ส่วนค่าเฉลี่ยในช่วงกลางวันวัดได้ 52.5 ppb. ตามตารางที่ 4.9) เป็นที่น่าสังเกตว่า โดยปกติก๊าซ O_3 มักจะสลายตัว หรือเคลื่อนตัวขึ้นสู่ชั้นบรรยากาศที่สูงขึ้นไป แต่การไม่สลายตัวของก๊าซ O_3 ที่คอยอินทนนท์นั้นอาจเนื่องจากอิทธิพลของสภาพ lapse rate ที่มีค่าเป็นลบ หรือบรรยากาศชั้นอุณหภูมิผกผัน (thermal inversion layer) ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการสกัดกั้นการเคลื่อนที่ของก๊าซดังกล่าวขึ้นสู่เบื้องบน ตามรูปที่ 2.3

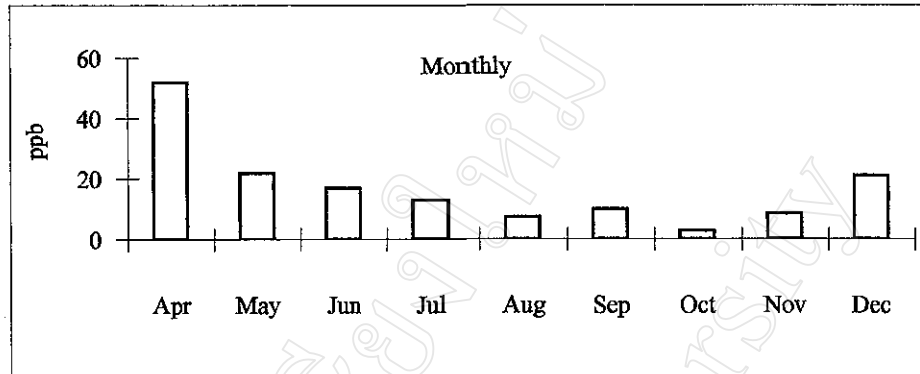
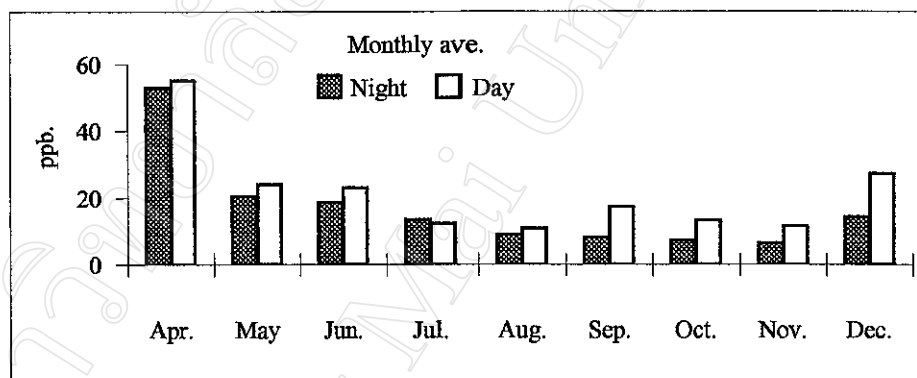
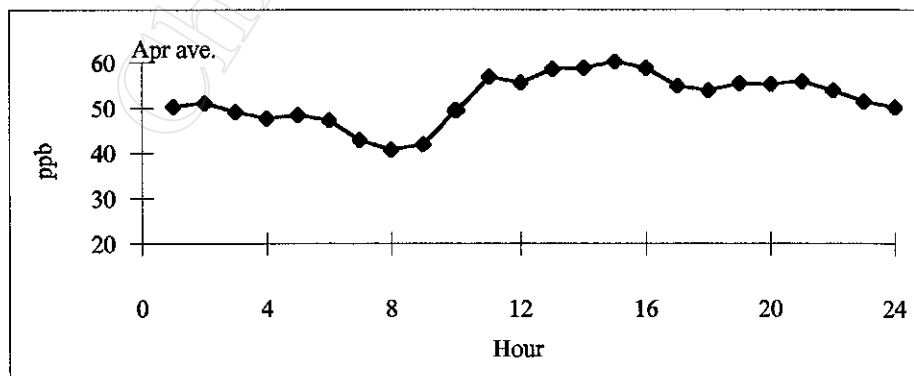

รูปที่ 4.27 สถานะภาพการเปลี่ยนแปลงเป็นรายชั่วโมงของ O_3 (ppb) บริเวณคลองอินทนนท์
ช่วงเดือนเมษายน - ธันวาคม 2539

รูปที่ 4.28 ค่าเฉลี่ยรายวัน (กลางวันและกลางคืน) ของ O_3 (ppb) บริเวณคลองอินทนนท์
ช่วงเดือน เมษายน - ธันวาคม 2539

Monthly ozone at Inthanon 1996

รูปที่ 4.29 ค่าเฉลี่ยรายเดือนของ O₃ บริเวณยอดดอยอินทนนท์ ปี พ.ศ. 2539 (เมษายน - ธันวาคม)รูปที่ 4.30 ค่าเฉลี่ยรายเดือนของ O₃ ช่วงกลางวันและกลางคืน ณ ยอดดอยอินทนนท์ (เมษายน - ธันวาคม 2539)รูปที่ 4.31 สถานะภาพการผันแปรของ O₃ ในรอบวัน ณ ยอดดอยอินทนนท์ (ค่าเฉลี่ยของเดือนเมษายน 2539)

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ยรายชั่วโมงของ O_3 ที่คอยอินทนนท์ เดือนเมษายน 2539

Hour	April ave. (ppb.)
1.00	50.2
2.00	51.1
3.00	49.1
4.00	47.6
5.00	48.3
6.00	47.3
7.00	42.9
8.00	40.7
9.00	41.8
10.00	49.4
11.00	56.7
12.00	55.5
13.00	58.4
14.00	58.7
15.00	60.1
16.00	58.7
17.00	54.7
18.00	53.8
19.00	55.3
20.00	55.2
21.00	55.7
22.00	53.7
23.00	51.4
24.00	50.1
เฉลี่ย	51.9